
**Ifjúságkutatás 2008 – „Fiatalok a változó jelenben”
- Szekszárd -**

A kutatási beszámolót írta: Domokos Tamás és Ruff Tamás

A kutatásra Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzatának megbízásából került sor. A program megvalósítója az Echo Innovációs Műhely volt. Projekt azonosító: ECHO 185/2008

A kutatásban való együttműködésért az alábbiaknak szeretnénk köszönetet mondani:

**Szekszárd Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
Babits Mihály Általános Iskola
COMENIUS Általános Iskola
Csapó Dániel Mezőgazdasági Szakképző Iskola
Garay János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
Garay János Gimnázium
I. Béla Gimnázium és Informatikai Középiskola
Kolping Katolikus Szakképző Iskola
PTE IGY Gyakorló Iskola
Szent József Katolikus Általános Iskola
Szent László Szakképző Iskola
Szent László Szakképző Iskola EÜ Szakk. Tag.
Szent László Szakképző Iskola Vendéglátó Szakk. Tag.**

Echo Innovációs Műhely
8000 Székesfehérvár, Tobak u. 17. I/30.
Tel: (22) 502-276 Fax: (22) 379-622
projekt@echosurvey.hu; www.echonetwork.hu

Jelen kutatási beszámoló további felhasználásához lépjen kapcsolatba az Echo Survey Szociológiai Kutatóintézettel!

A kutatási beszámoló kéziratnak minősül, hivatkozni ennek figyelembevételével a feltüntetett szerzők, annak hiányában a beszámolót jegyző szervezet engedélyével lehet.

A kutatáshoz kapcsolódó adatbázis és módszertani anyagok az Intézetnél történt regisztráció után szintén elérhetők.

Javaslatait, észrevételeit, szakmai megjegyzéseit is szívesen várjuk a következő címen:

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet

8000 Székesfehérvár, Tobak u. 17.

Tel: +36 (22) 502-276, Fax: +36 (22) 379-622

www.echosurvey.hu

info@echosurvey.hu

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezető	3. o.
1.1 Ifjúságkutatás 2008	3. o.
1.2 Kutatási módszer	4. o.
1.3 Adatfeldolgozás	7. o.
2. A vizsgált tanulók demográfiai helyzete	9. o.
3. Családi háttér	16. o.
4. Egészségmegőrzés	25. o.
4.1 Pszichoaktív szerek fogyasztása	25. o.
4.2 Egészségmegőrzés	33. o.
5. Szabadidő	40. o.
6. Médiafogyasztás	44. o.
7. Ifjúsági közélet	49. o.
8. A fiatalok Szekszárdhoz való viszonya	56. o.
9. A diákok pszichés állapota	61. o.
10. Az Y-generáció jövőképe	67. o.
11. Az ifjúsági szolgáltató intézmények erőforrásai	74. o.
12. A fiataloknak nyújtott szolgáltatások	84. o.
13. Az intézmények közötti együttműködés	89. o.
14. Az ifjúsági szolgáltatásfejlesztés alapelvei	93. o.

1. BEVEZETŐ

Köztudomású, hogy a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági és politikai változásai jelentősen átrendezték és egyben szegregálták az emberek értékhierarchiáját. Felmerült a tradicionális családi értékekhez való visszatérés gondolata éppen úgy, mint az ezzel élesen szembenálló piaci alapokon nyugvó, fogyasztáscentrikus attitűd. Ezzel egyidejűleg megindult a generációs korszakváltás folyamata is. Azok a tanulók, akik a kilencvenes évek elején kezdték iskolai pályafutásukat már teljes mértékben a megváltozott gazdasági és társadalmi környezetre szocializálódnak, s ennek jellemzői áthatják életük minden területét, így a családi viszonyaikat, az iskolával kapcsolatos elvárásaikat, az identitásukat, a szabadidős preferenciájukat, a mentálhigiénés állapotukat, a közéleti és politikai kultúrájukat, a médiahasználati és fogyasztási szokásaikat illetve a jövőre vonatkozó terveiket egyaránt.

Mivel az értékrendi és szemléletbeli változás az ifjúsági problémák struktúrájában is módosítást okozott, a fiatalok életéért felelősséget érző helyi közösségnek, családoknak, civil szervezeteknek és önkormányzatoknak fontos megismerni az új generáció sajátosságait, jellemzőit, problémáit.

Az önkormányzatok ifjúságpolitikai tevékenységének közvetlen jogforrása az 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról, melynek 8. §-ában a települési önkormányzat feladatai között a törvény - 1994 óta¹ - felsorolja a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodást. Ezen belül a törvény értelmében a települési önkormányzat maga határozza meg - a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően -, milyen ifjúsági feladatokat, milyen mértékben és módon lát el. Az ifjúsági feladatterv készítése vagy felülvizsgálata sem nélkülözheti tehát a minél szélesebb körű empirikus adatok számbevételét.

1.1 Ifjúságkutatás 2008

Az elmúlt évtizedben egyre több önkormányzat ismerte fel, hogy az ifjúsági problémák települési szintű kezelése nem nélkülözheti a szakmailag megalapozott helyzetkép és az arra épülő koncepció, feladatterv készítését. Az Echo Innovációs Műhely szakértői - az önkormányzati igényekre reagálva - a 90-es évek közepén kidolgoztak egy több komponensű ifjúságkutatási és fejlesztési programot, melyet a helyi igényekhez való nagyfokú alkalmazkodás jellemez.

Az elmúlt tíz évben ifjúságkutatási programjainkat megyei jogú városokban és kisebb településeken egyaránt sikerrel bonyolítottuk le. A kutatások között alapozó, általános helyzetkép

---

¹ 1994. évi LXIII. törvény 3.§ (1) bekezdése

készítése és célzott, egy-egy problématerületre (pl. alkohol és kábítószer fogyasztás, szabadidős szokások, lokálpatriotizmus, ifjúsági közéletiség, pályakezdő munkanélküliség, ifjúsági szolgáltatások stb.) fókuszáló kutatások egyaránt voltak. A kutatói, fejlesztői munka eredménye, hogy több önkormányzat megalkotta ifjúsági koncepcióját, a feltárt jelenségek, problémák kezelésére különböző programok indultak.

Közhasznú egyesületünk Szociológiai Kutatóintézete 1995-2007 között több mint 40 településen bonyolított le ifjúságkutatási programot az érintett önkormányzatokkal partnerségben. Az önkormányzati szakemberek, ifjúsági referensek körében többször felmerült, hogy az adott településen feltárt ifjúsági problémákat, jelenségeket fontos lenne összevetni más települések adataival, jó lenne egyeztetni a vizsgálati kérdéseket, szempontokat. Mindezen igényekhez igazodva hirdette meg kutatóműhelyünk "Ifjúságkutatás 2000 - Nagyvárosi fiatalok az ezredfordulón" című programját, melyhez akkor 21 város csatlakozott, köztük Szekszárd is.

Azóta sok idő eltelt, sok minden változott az egyes településeken, a fiatalok új generációja lépett színre. Ennek szellemében hirdettük meg „Ifjúságkutatás 2008 – Fiatalok a változó jelenben” című kutatási keretprogramunkat, melynek részeként valósult meg jelen kutatás is.

1.2 Kutatási módszer

Eddigi tapasztalataink alapján az ifjúsági problémák megismerésének egyik leghatékonyabb módja a középiskolások problémáinak, életének figyelemmel kísérése, ennek megfelelően a kutatást is rájuk fókuszáltuk, de az igényeknek megfelelően kiterjesztettük az általános iskola 7-8 évfolyamára is.

A tanulói vizsgálat empirikus adatgyűjtésére önkéntes kérdőívek segítségével 2008. decemberében került sor. A 7-14 évfolyamos diákok a 8 oldalas, 228 kérdést tartalmazó kérdőívet tanórákon töltötték ki. Mivel a tanulóknak minden körülmények között biztosítani kellett a válaszadás önkéntességét és anonimitását, a tanulókkal a kitöltés előtt a pedagógusoknak ismertetni kellett a kutatás célját, el kellett mondani, hogy a kérdőív kitöltése önkéntes és névtelen, valamint fel kellett hívni a tanulók figyelmét arra, hogy az elemzést és az értékelést külső szakemberek, kutatók fogják végezni. A kitöltött kérdőíveket a pedagógus az osztály jelenlétében behelyezte egy borítékba, lezárta, és két diák aláírta a lezárt borítékot. A lezárt borítékokat a kutatás helyi koordinátora gyűjtötte össze.

Az általunk megkérdezett diákok az alapsokaság (az összes 7-14. évfolyamos tanuló) 12 százalékát teszik ki, az 5565 tanulóból 643 fő válaszolt kérdéseinkre. A mintába kerülő osztályközösségeket az iskolák által közölt alapadatok alapján határoztuk meg, figyelembe véve az évfolyam és intézménytípus szerinti kvótákat, a specializációt valamint a nemek szerinti összetételt az alábbiak szerint. A kutatás során város 212 osztályát évfolyam és iskolatípus szerinti rétegekbe soroltuk, majd ezek után minden rétegből az arányának megfelelő véletlen mintát vettünk.

Osztályok száma	Általános iskolai képzés	Gimnáziumi képzés	Szakközépiskolai képzés	Szakiskolai képzés	Érettségire épülő egyéb képzés
7. évf.	22				
8.évf.	19				
9. évf.		7	13	15	
10. évf.		8	14	13	
11. évf.		9	14	12	
12. évf.		10	13	11	
13-14. évf.			4	12	16
Tanulók száma	Általános iskolai képzés	Gimnáziumi képzés	Szakközépiskolai képzés	Szakiskolai képzés	Érettségire épülő egyéb képzés
7. évf.	471				
8.évf.	411				
9. évf.		234	390	355	
10. évf.		276	404	359	
11. évf.		288	382	332	
12. évf.		307	320	232	
13-14. évf.			88	255	302

Osztályok és tanulók száma az egyes rétegekben

A kijelölt mintát 31 osztály 782 tanulója jelentette, az elér minta (akik végül is válaszoltak a kérdésekre) 643 fő volt. Mivel több iskolában voltak az adatfelvétel idején hiányzó tanulók, a hiányzásból és az esetleges válaszmegtagadásból fakadó kismértékű torzulást az évfolyam és az iskolatípus szempontja szerinti matematikai-statisztikai súlyozással korrigáltuk a rétegüknek megfelelő súlyváltozóval. Súlyozás után a minta évfolyam és iskolatípus szerint pontosan reprezentálja a szekszárdi 7-14. osztályos diákokat. A vizsgálat a város 7 középfokú és 5 alapfokú oktatási intézményére terjedt ki az alábbi megoszlás szerint:

	7-14. osztályos tanulók megoszlása (%)	kérdezett osztályok száma	Kijelölt minta (fő)
Babits Mihály Általános Iskola	6,4	2	50
COMENIUS Általános Iskola	1,5	1	12
Csapó Dániel Mezőgazdasági Szakképző Iskola	16,5	6	129
Garay János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2,7	1	21
Garay János Gimnázium	11,9	3	93
I. Béla Gimnázium és Informatikai Középsiskola	4,3	1	34
Kolping Katolikus Szakképző Iskola	5,8	2	45
PTE IGY Gyakorló Iskola	3,3	1	26
Szent József Katolikus Általános Iskola	2,4	1	19

Szent László Szakképző Iskola	22,4	7	175
Szent László Szakképző Iskola EÜ Szakk. Tag.	10,8	3	84
Szent László Szakképző Iskola Vendéglátó Szakk. Tag.	12,0	3	94
Összesen	100	31	782

A mintavételi hiba nagysága városi szinten +/- 2-4 százalék az adott kérdésre válaszolók számától függően. Ez azt jelenti, hogy az általunk mért eredmények legfeljebb ennyivel térnek el attól az eredménytől, amit akkor kapnánk, ha minden 7-14. évfolyamos diákot megkérdeznénk a városban.

A kutatás során nemcsak a tanulók körében, hanem az ifjúsági szolgáltatók, illetve a fiatalokkal kapcsolatba kerülő intézmények illetve szakértők körében is gyűjtöttünk véleményeket, tapasztalatokat, annak érdekében, hogy a humánszolgáltató rendszer kínálati oldalát is bemutassuk. Ez intézményekre vonatkozó kérdőívet on-line formában, interneten keresztül tettük elérhetővé a szolgáltatóknak. Az illetéktelen kitöltés elkerülése érdekében jelszóval védjük le a kutatás kérdőívét, melyet csak a szekszárdi szolgáltató intézmények és szervezetek ismertek. Az adatfelvétel egy hónapja alatt 34 intézményi kérdőív került kitöltésre. A kutatás során az alábbi intézmények, szervezetek segítettek válaszaikkal a munkát:

"Felelős vagyok érted" Alapítvány
 Az Egészségért Alapítvány
 Babits Mihály Általános Iskola
 Comenius Általános Iskola
 CORA Egészségvédő Alapítvány
 CseMeTe Családi Napközi
 Esélyegyenlőségért Alapítvány
 Gemenc Természetvédelmi és Sportegyesület
 Ifjúsági Unió Szekszárd
 Illyés Gyula Megyei Könyvtár
 Kék Madár Alapítvány
 Kolping Katolikus Szakképző Iskola
 Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szekszárdi Csoportja
 Maschek Könyvkiadó és Képességfejlesztő Egyéni Cég
 Mentálhigiénés Műhely - Tolna Megyei Civil Szolgáltató Központ
 MVK Tolna Megyei Szervezete
 Nyitott Világ Alapítvány
 Önálló Életért Alapítvány
 Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar
 Polip Ifjúsági Egyesület
 PTE Illyés Gyula Gyakorlóiskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Gyakorlóóvoda
 "Segíts rajtam!" Hátrányos Helyzetűekért Alapítvány
 5. Számú Általános Iskola
 Szekszárd Megyei Jogú Város Családsegítő Központ Gyermekjóléti Központ
 Szekszárd Megyei Jogú Város Humánszolgáltató Központ
 Szent László Szakképző iskola Bezerédj István Szakképző Iskolai Tagintézmény

Szent László Szakképző Iskola Egészségügyi és Szociális Szakképző Tagintézménye
Szent László Szakképző Iskola és Kollégium (TISZK)
Szociális Központ
Tolna Megyei Népművészeti Egyesület
Tolna megyei Önkormányzat Balassa János Kórháza
Újra Dolgozni Tolnában Egyesület
Vakok és Gyengénlátók Tolna Megyei Egyesülete
Vítakör Szekszárd

1.3 Adatfeldolgozás

A kérdőívből kinyerhető empirikus adatokat kódolás után számítógépen rögzítettük és ellenőriztük. Az adatelemzést SPSS programmal végeztük.

Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, minősítsenek társadalmi cselekedeteket, problémákat, intézményeket négy illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százas értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

Más kérdéseknél - ahol pozitív vagy negatív tendenciát lehetett prognosztizálni - a százalékos értékeket egy ún. mérleg-indexre vetítettük. Ez esetben a kapott szám egy -100 és +100 közötti érték, ahol az egyöntetű pozitív tendenciát a pozitív, míg az egyöntetű negatív tendenciát a negatív véglet mutatja. A mérleg-indexen a nulla körüli értékek fejezik ki a változatlan helyzetet.

Az elemzés során a gyakrabban használt egyváltozós elemzési technikák (gyakoriság, átlagok stb.) mellett a rejtett tartalmak, tendenciák vázolására ún. többváltozós matematikai-statisztikai módszereket is használtunk. A leggyakoribb többváltozós elemzési formák a következők:

- * A korrelációs elemzés azt mutatja meg, hogy az egyes változók megítélése mennyiben hasonló. Ha van köztük hasonlóság (vagyis pozitív korreláció), akkor ezt egy korrelációs együttható fejezik ki, melynek értéke 0 és 1 között lehet. Minél magasabb ez az érték, annál nagyobb a hasonlóság a megítélésben. A megítélési hasonlóságot korrelációs mátrixon ábrázoljuk.
- * A faktoranalízis arra szolgál, hogy sok változóból (például egy hosszú kérdéssorból) kevesebb, jobban kezelhető egységeket kapjunk. Az eljárás alapja itt is az egyes változók megítélésének hasonlósága, de itt változó-csoportokat, megítélési mintázatokat kapunk végeredményül. Az egyes csoportokba tartozó itemekhez faktorsúlyokat rendel a számítógép (-1 és 1 között), amelyek azt fejezik ki, hogy az adott item, változó vagy állítás mennyire befolyásolja az adott faktor összképét.

Minél inkább távol van a nullától ez a szám, annál jelentősebb az adott item befolyása az adott faktorra, (ha negatív ez a szám, akkor az adott item éppen ellenkező előjellel befolyásolja a faktort, mint pozitív faktorsúlyú társai).

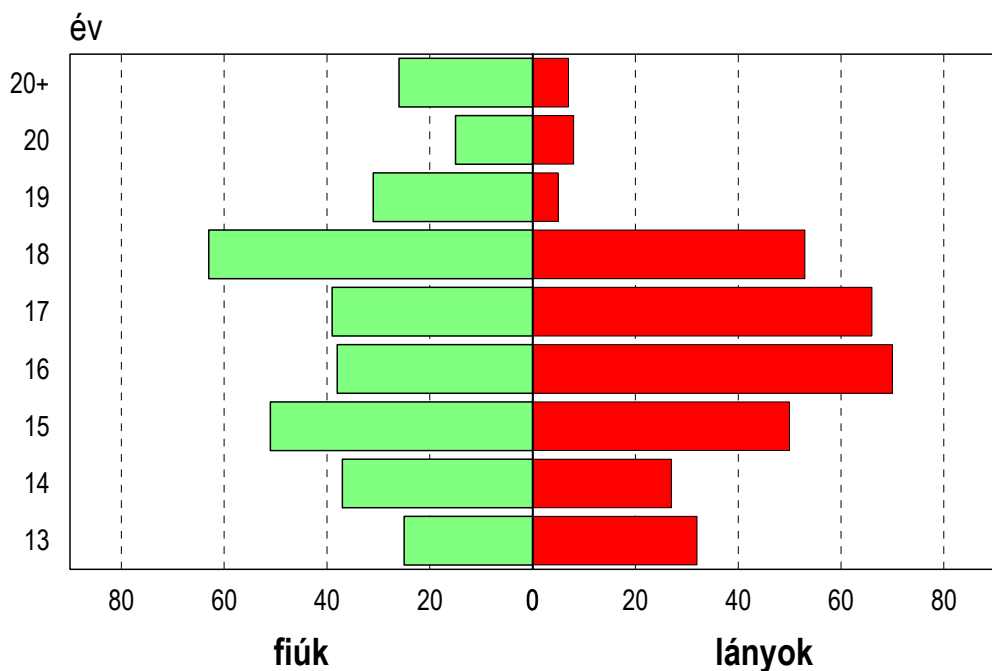
- * A klaszteranalízis nem a változókból, hanem a válaszadókból képez csoportokat (klasztereket), aszerint, hogy egyes kérdéseket, kérdéssorokat mennyire hasonlóan ítélték meg. Ezzel lehetővé válik, hogy egy-egy témakör (akár viszonylag sok kérdéssel) megítélése szerint csoportosítsuk a válaszadókat, és a csoportokat utána elemezzük akár társadalmi-demográfiai összetételük, akár más kérdésekre adott válaszaik alapján.

2. A VIZSGÁLT TANULÓK DEMOGRÁFIAI HELYZETE

Mielőtt belekezdenénk a tanulói kérdőíves kutatás részletes tartalmi ismertetésébe, szükséges, hogy a vizsgált népesség demográfiai helyzetét, összetételét ismertessük, mert vannak olyan tendenciák, jelenségek, amelyek csak ennek fényében érthetőek.

A társadalomtudományi vizsgálódások alapvető demográfiai változója közé tartozik az életkor. A vizsgált tanulói korosztályban (7-14 évfolyam) a tanulók 58 százaléka fiatalok (tehát jogi értelemben korlátozottan cselekvőképes), az egyharmaduk jogilag felnőtt, betöltötte a 18. életévét, s a maradék 9 százalék még gyermekkorú, nincs 14 éves. A mintában a 15-16 évesek aránya 33 százalék. Az ennél fiatalabbak (12-14 évesek) aránya 19 százalék. A kérdezett tanulók átlagéletkora 16.48 év, mely iskolatípusonként egy kicsit eltérő. A gimnáziumokban az átlagos életkor 16.2 év, a szakiskolákban 17.4, a szakközépiskolákban 16.8, az általános iskola 7-8 osztályában pedig 13.5 év.

A vizsgált tanulók korfája

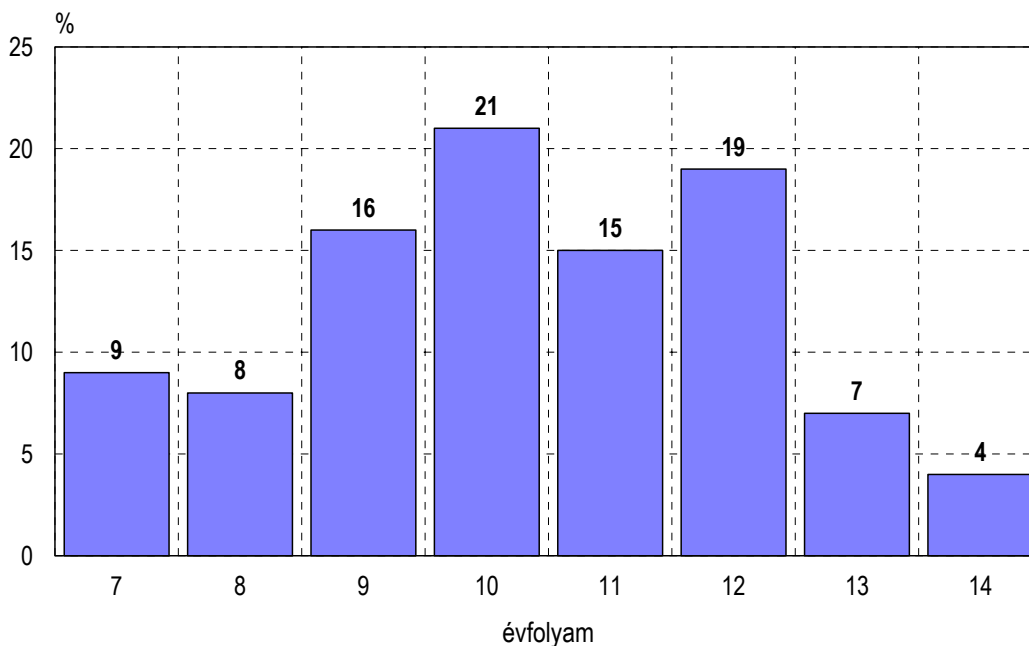

fő

A szekszárdi iskolákban a hetedik és nyolcadik évfolyamon közel egyenlő arányban vannak a tanulók (8-9 százalék). A középiskolai osztályok közül a legnépesebb a tizedik (21 százalék), a 9. és 11.

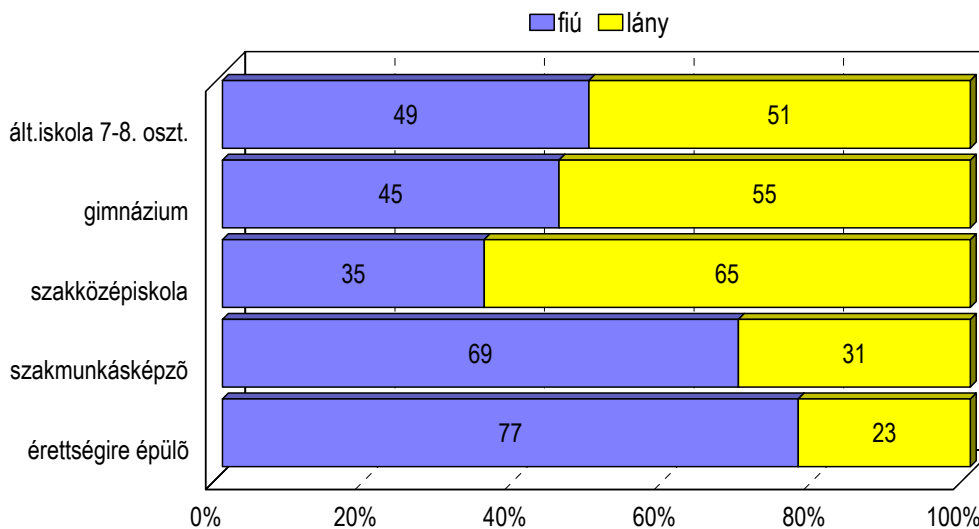
évfolyamon 15-16, a 12-en pedig 19 százalék a részarány. Érettségi utáni szakképzésben (13-14 évfolyam) is sokan maradnak, ám arányuk érthetően ennél alacsonyabb. Ennek megfelelően az egyes iskolatípusok között eltérő a válaszolók évfolyam szerinti megoszlása is.

A válaszolók évfolyam szerinti megoszlása

A tanulók nemek szerinti összetételét az egyes iskolatípusok dimenziójában vizsgálva - ahogy az várható volt - komolyabb eltérés tapasztalható. Míg az általános iskolában kiegyenlített a nemek aránya, a gimnáziumi képzésben résztvevő középiskolások 55 százaléka, a szakközépiskolások 65 százaléka lány, s a szakiskolákban pedig inkább fiú dominancia érvényesül. Összességében tehát a fiúk alacsonyabb arányban vesznek részt érettségit adó képzésben, míg a középiskolás lányok 77 százaléka jár ilyen iskolába, addig a fiúknak csak 48 százaléka.

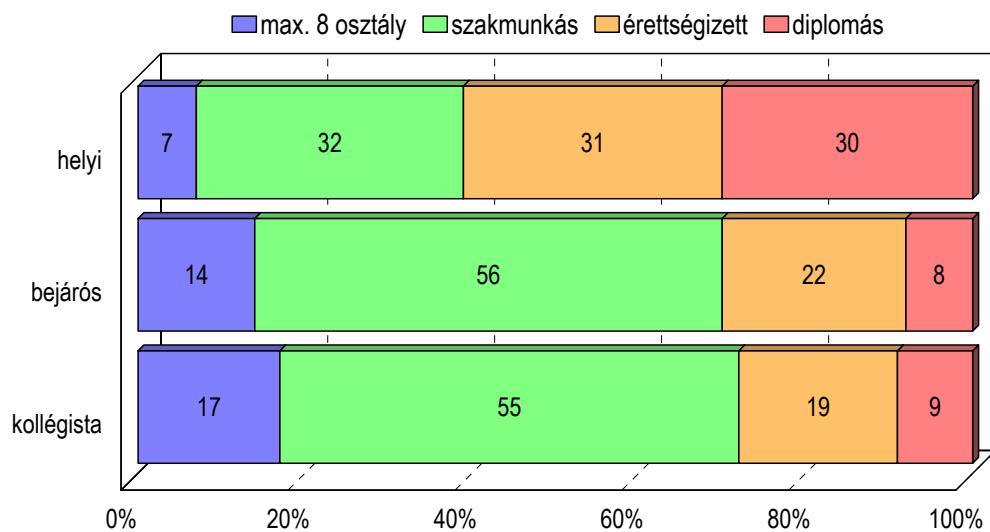
A tanulók nemek szerinti megoszlása képzési formák szerint

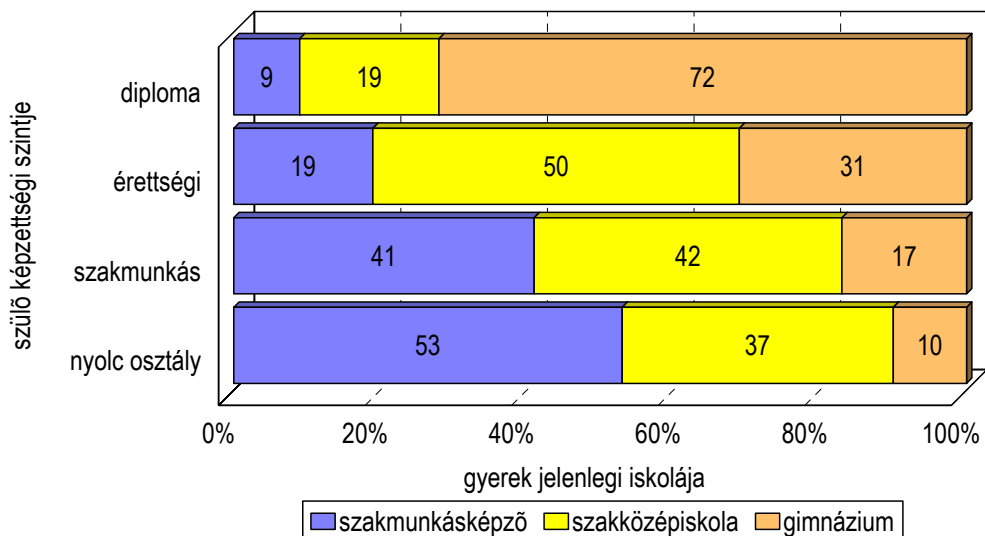
Eddigi tapasztalataink alapján a legfontosabb magyarázó változók egyike a szülők iskolai végzettsége, azon belül is az apa iskolázottsága. A jelenleg Szekszárdon tanuló 7-14 osztályos diákok 11 százalékának édesapja csak általános iskolát végzett (1 százalékuknál azt sem), 48 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további 25 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülő aránya 15 százalék. Összevetve a városban helyben lakó illetve a bejárós tanulók szüleinek képzettségi szintjét kiderül, hogy Szekszárd kulturális tőkében gazdagabb, mint a környező kistéleplések, mert míg a Szekszárdon lakó szekszárdi iskolások szüleinek 30 százaléka diplomás, s további 30 százalékuk érettségizett, addig a nem szekszárdi, naponta bejáró vagy kollégiumban élő tanulók szüleinek csak 8 százaléka diplomás.

A szülő iskolai végzettsége - közvetve - jelentősen meghatározza, hogy a nyolcadikos tanuló milyen iskolatípusban tanul tovább. A két változó közötti korrelációs együttható értéke $r=0.39$. Az összefüggés pozitív előjelű, a képzettebb szülők gyerekei a magasabb képzettséget adó iskola felé orientálódnak. A gimnáziumokban tanuló diákok 37 százaléka diplomás, további 26 százaléka érettségizett családból került ki, míg a szakközépiskolások 52, a szakmunkások 63 százalékának szülei szakmunkások. Jellemző, hogy a teljesen képzetlen szülők gyerekei között jóval átlag alatti az érettségig adó iskolába járó fiatalok aránya, s ez a kulturális tőke hátrányának újratermeléséről ad hírt.

A szülők iskolai végzettségének megoszlása

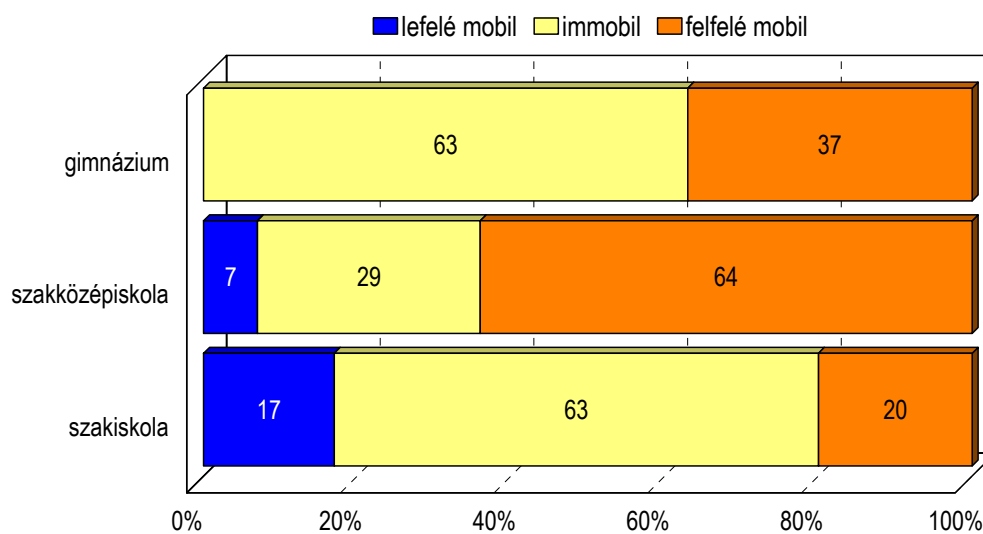
A szülő iskolai végzettségének hatása a gyermek képzettségére

Mindezek alapján kísérletet tehetünk arra, hogy meghatározzuk a generációk közötti mobilitás irányát. A középiskolás tanulók iskolázottsága nyilván még nem teljesen lezárt, de a tudás mobilitás értelmezéséhez felhasználható a hazai iskolarendszernek az a sajátossága, hogy a középiskolai végzettség erősen befolyásolja a későbbi tanulmányokat, illetve ezen keresztül az elért társadalmi

státuszt. Immobilnak tekinthetjük azokat, akiknél a gyerek és a szülői helyzet megegyezik, felfelé mobilnak, ha a gyerek helyzete jobb, s lefelé mobilnak, ha a gyerek helyzete várhatóan rosszabb, mint a szülőké². Az ily módon értelmezett mobilitási csoportok megoszlása a következő iskolatípusonként: a gimnazisták több mint egyharmada, a szakközépiskolások majdnem kétharmada, míg a szakiskolások mindössze egyötöde felfelé mobil, míg az utóbbiak többsége immobil - egyenlőre. Nincs tehát lezárva a mobilizációs csatorna, nem determinisztikus a családi háttér, de erős a hatása.

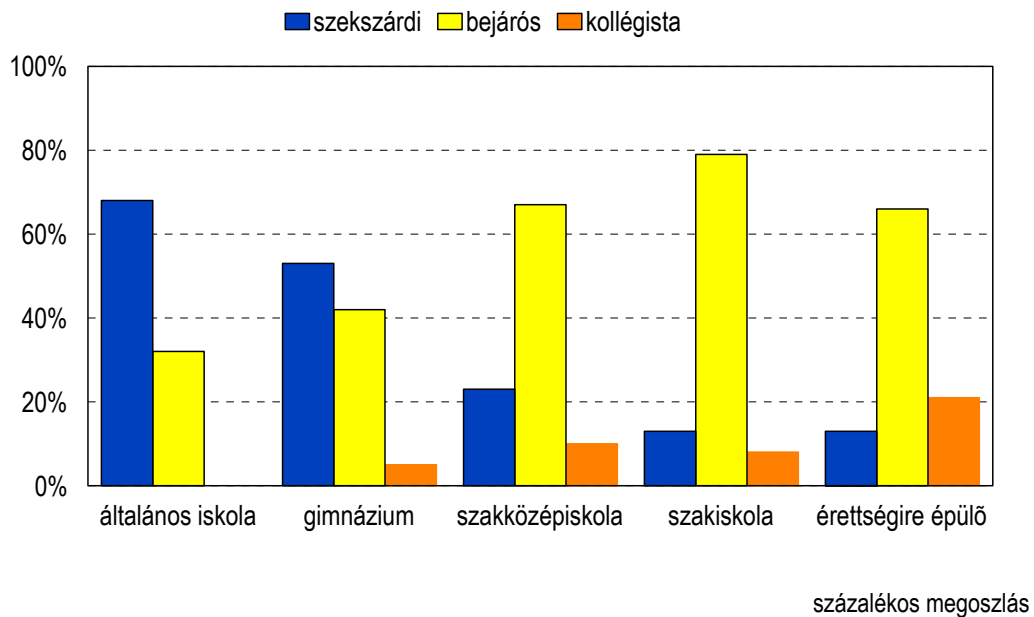
Mobilitási irányok az egyes iskolatípusokban

A vizsgált diákok egyharmada szekszárdi lakosú, 59 százalékuk naponta jár be a környező kisebb településekről, 8 százalékuk pedig kollégiumban lakik. Iskolatípusonként vizsgálva a kérdést elmondható, hogy - az általános iskolát leszámítva - a legnagyobb arányban a gimnáziumokban vannak a helyi diákok (53 százalékban). A szakközépiskolákban és a szakmunkás képzést adó középfokú oktatási intézményekben pedig a bejárósok aránya a legmagasabb.

² Ennél az eljárásnál csak a középiskolások válaszait vettük figyelembe.

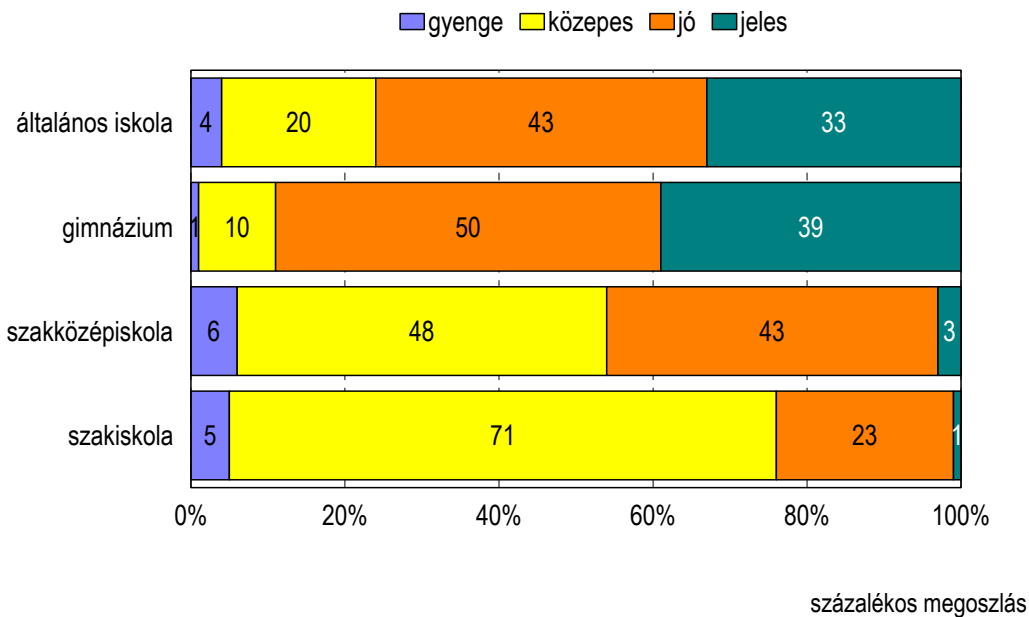
A lakóhely iskolatípusonkénti megoszlása

A kérdőívben arra is megkértük a tanulókat, hogy nyilatkozzanak iskolai teljesítményükről, megkérdeztük a legutóbbi félévi tanulmányi átlagukat. A városban tanuló diákok összesített átlaga közepes, számszerűsítve 3,59.

Ha nominálisan kategorizáljuk a tanulmányi átlagokat, a diákok 4 százaléka minősül gyenge tanulónak (1-2.49 közötti átlag), további 42 százalékuk közepes eredményt ért el a legutóbbi félévben (2.5-3.49 közötti átlag). Ennél jobb átlagot produkált a tanulók 39 százaléka. 4.5-ös, tehát jeles átlagot ért el 15 százalékuk. Ha összehasonlítjuk az egyes iskolatípusok adatait - ahogy az várható volt - azt tapasztaljuk, hogy a legmagasabb tanulmányi átlagot a gimnáziumok tanulói produkálták (4.22), az általános iskolások átlaga 3.94, a szakközépiskolásoké pedig 3.38. A szakiskolákban közepes alatti átlag született (3.17).

Az iskolai teljesítmény iskolatípusonkénti megoszlása

A tanulmányi átlagokat vizsgálva fel kell hívni a figyelmet arra a - pedagógusok által jól ismert - tényre, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak, s az iskolákat leginkább ők tudják "használni" céljaik elérésére.

Míg a diplomás szülők gyermekeinek 88 százaléka jó vagy jeles tanuló, addig az érettségizetteknél 62, a szakmunkásoknál pedig csak 44 százalék ez az arány. A maximum nyolc osztályt végzett szülők gyermekeinek 58 százaléka közepes, további 10 százaléka pedig kifejezetten gyenge tanuló.

A kulturális tőke hiánya vagy kisebb "mennyisége" most is utolérhető a szekszárdi/bejárós diákok változó mentén. A bejárós diákok - akik többsége a környező kisebb, hátrányosabb helyzetű településről jár be - tanulmányi átlaga néhány tizeddel minden dimenzió mentén rosszabb, csakúgy mint a kollégiumban lakó diákok átlaga (3.44).

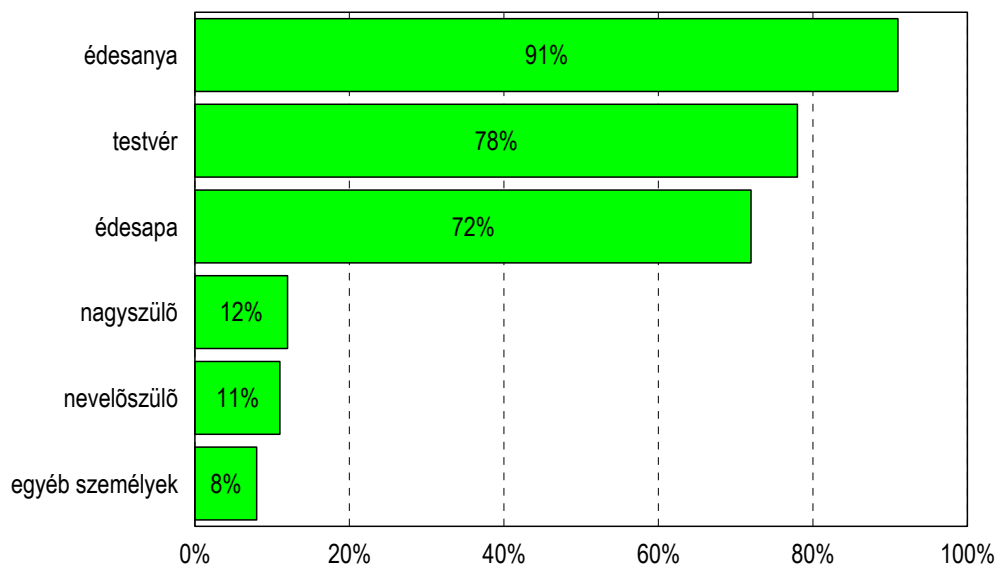

3. CSALÁDI HÁTTÉR

Köztudott, hogy az elsődleges szocializációs közeg, a család meghatározó szerepet tölt be az egyén életében. Kutatásunknak is mindenképpen ki kell térnie rá, már csak azért is, mert számos olyan ifjúsági probléma van, melynek gyökere a családban, a családi mintában van. Nemcsak a neveltség és az erkölcsi szint alakulásának legfontosabb színtere, hanem követendő mintákat, életmódbeli mintázatokat, kulturális tőkét ad át a felnövekvő generációknak, továbbörökíti az adott mikroközösségre jellemző viselkedés íratlan szabályait.

A tanulóval egy háztartásban élő személyek említési arányait vizsgálva kiderült, hogy a legintenzívebb kapcsolata a tanulóknak édesanyjukkal van, az összes 7-14 évfolyamos tanuló 91 százaléka él szülőanyjával közös családban. Édesapjukkal már kevesebben vannak napi kapcsolatban, a tanulók 78 százaléka adott ilyen választ. A szekszárdi diákok 72 százalékaival egy háztartásban testvér is van.

A tanulóval egy háztartásban élő személyek említési aránya

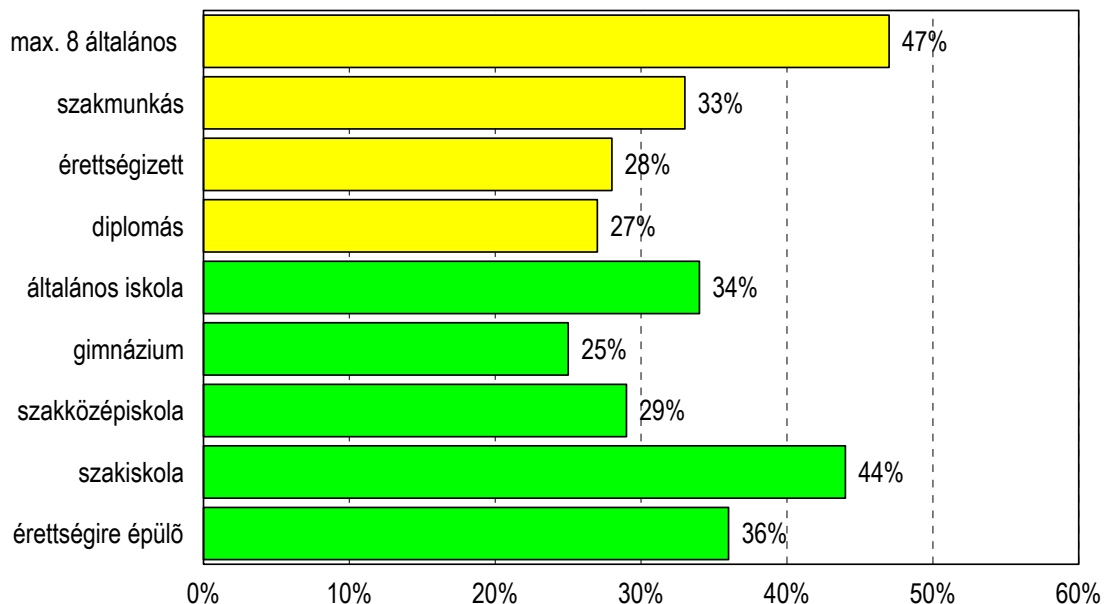
Természetesen a testvéreken és az édes szülőkön kívül más személyek is előfordulhatnak a családokban. Gyakran fordul elő, hogy két generációnál több él közös háztartásban, a tanulók 12 százaléka említette, hogy a nagyszülő is náluk lakik. A válasz után újraraházasodott szülővel mostoha szülő érkezhethet a tanuló családjába, ez történt a tanulók egytizedénél.

A családok szerkezetét tekintve a Szekszárdon tanuló diákok fele él mindkét szülőjével és

testvérével, míg 9 százalék mindkét szülővel, de egyedüli gyermekként. Ehhez jön még 8 százalék, ahol a szűk családba a nagyszülők is beletartoznak. Mindent összevetve a vizsgált tanulók kétharmadára lehet mondani, hogy nem csonka családban él (szándékosan nem a „rendezett” kifejezést használtuk, mivel rendezett családi életet csonka családban is lehet élni, míg a teljes család nem feltétlenül garancia erre).

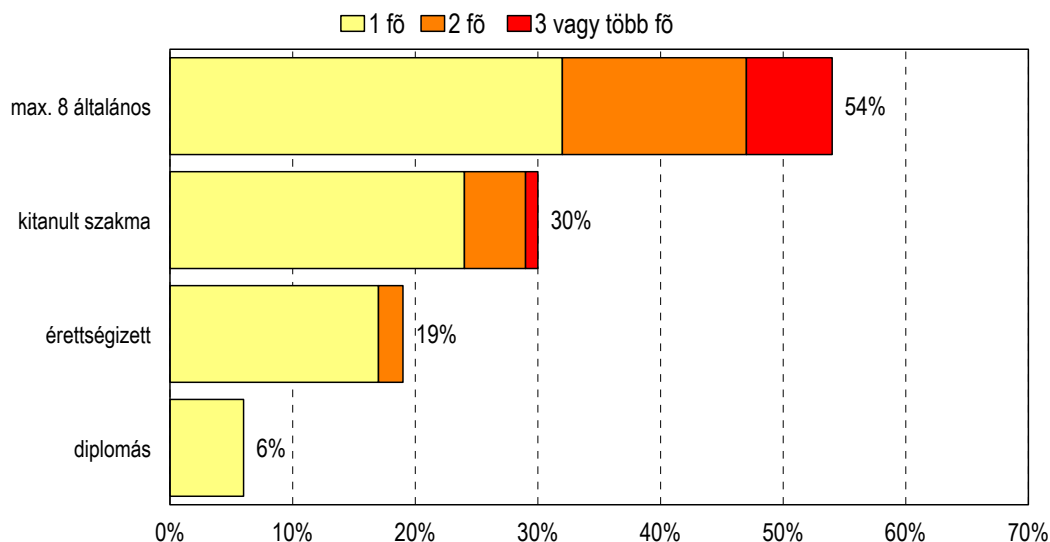
A csonka, sérült családban, vagy nem a két édes szülővel együtt lakó tanulók aránya valamivel átlag feletti szakiskolákban, és azoknál a diákoknál, akiknek szülői alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek.

A csonka családban élők aránya az egyes csoportokban

A család összetétele, kulturális tőkájének szintje mellett a másik fontos tényező, amely járulékos hátrányokat okozhat, a munkanélküliség. A diákok számára a munkanélküliség - igaz egyenlőre csak közvetve, de - megélt jelenség. Szomorú tény, hogy a tanulók 21 százalékának családjában egy, míg 7 százalék családjában egynél több munkanélküli van. A munkanélküli családtag számos szempontból érinti hátrányosan a családot, elsősorban természetesen egzisztenciálisan, de az ebből eredő mentálhigiénés, értékrendi problémák veszélye sem elhanyagolható.

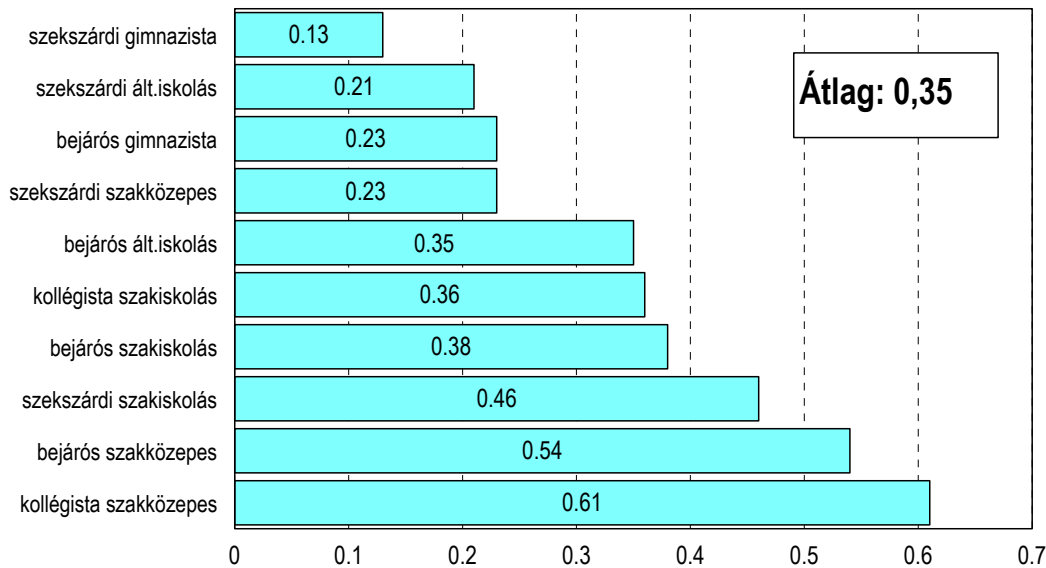
Családon belüli állástalanok száma az apa iskolai végzettségének dimenziójában

A családon belüli munkanélküliség jellemzőit és predesztinálhatóságát jól mutatja a fenti ábra, ahol a munkanélküliséget az apa iskolai végzettségével vetettük össze. Ezen látszik, hogy ennek elsősorban az alacsonyabb végzettségű családfővel rendelkező családok vannak kitéve, az ő körükben minden második családban van egy vagy több munkanélküli.

A munkanélküliséggel sújtott családok aránya alacsonyabb a gimnazisták körében, s magasabb a szakiskolások és szakközépiskolások családjában. Az iskolatípus és a település dimenzióját együtt szemlélve kirajzolódik, hogy melyek azok a tanulói alcsoportok, ahol a munkanélküliség gyakrabban megélt problémának tekinthető. Ezt az ábrán a magasabb indexpontoszámok jelzik.

A családi munkanélküliség vélelmezett indexe az egyes alcsoportokban

A szülői munkanélküliség vélelmezett indexe az egyes almintákban

	általános iskola	gimnázium	szakközép-iskola	Szakiskola
max. nyolc osztály	0,57	0,55	1,30	0,61
szakmunkás	0,36	0,36	0,42	0,34
érettségi	0,14	0,16	0,22	0,37
diploma	0,03	0,05	0,55	0,13
Átlag	0,23	0,21	0,48	0,39

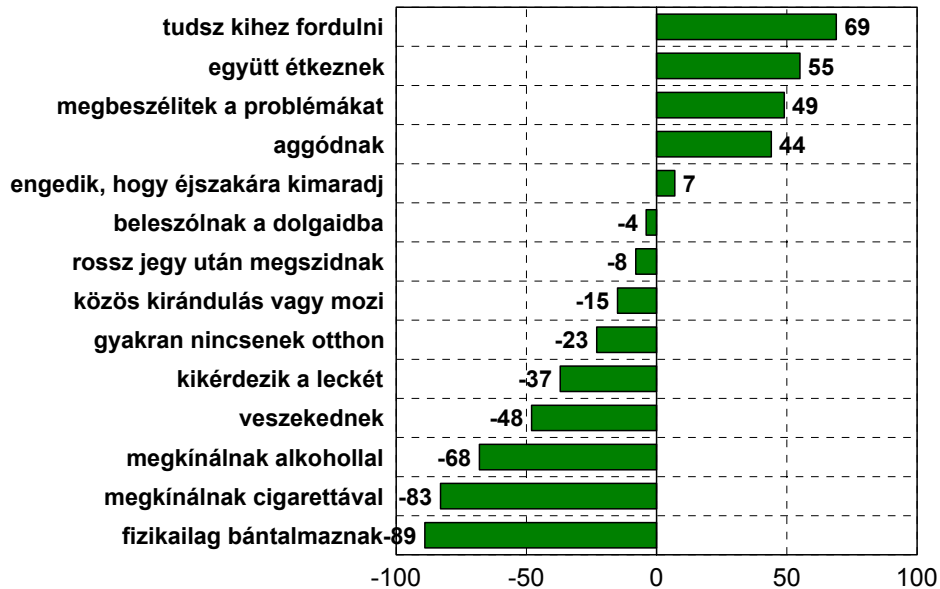
az index 0-3 közötti átlagértékei

A családi élet legfontosabb színterei a hétköznapiak látszó események, közös programok, amikor a család élete a közösségben zajlik. A családi kapcsolat minőségét az interperszonális interakciók száma alapján próbáltuk meghatározni. Megkérdeztük a diákokat, mennyire jellemző családjukra, hogy különböző alkalmakkor együtt vannak-e egymással, illetve, hogy egyes szülői magatartásformák mennyire jellemzőek náluk otthon.

Összesen 14 item szerepelt a kérdőívben, amelyek értékeit mérleg-indexen ábrázolva a következő ábra mutatja. Ebből kiderül, hogy a diákok többsége tud kihez fordulni, ha kérdése van, illetve meg tudják beszélni problémáikat. A diákok többsége hétköznapi legalább egy alkalommal egyszerre együtt étkezik családtagjaival. A szülők többsége sokat aggódik, ha nem kerülnek haza időben gyermekeik. Szerencsére igen ritka az alkohollal vagy cigarettával való kínálás, valamint a fizikai

bántalmazás, és azt sem lehet elmondani, hogy a szülők vagy más családtagok gyakran kérdeznék ki a leckét.

Mennyire jellemző a családotra, hogy ...

	általános iskola	gimnázium	szakköz. iskola	szakiskola
hétköznap legalább egy alkalommal egyszerre együtt étkeztek	61	65	61	43
szoktatok együtt kirándulni vagy moziba menni	-5	-2	-16	-30
megbeszélitek a problémákat	49	55	48	45
gyakran nincsenek otthon	-29	-26	-27	-12
ha valamilyen kérdésed van, tudsz a családban kihez fordulni	72	76	67	64
kikérdezik tőled a leckét	18	-60	-35	-45
ha rossz jegyet viszel haza, megszidnak	14	-11	-6	-14
fizikailag bántalmaznak, megvernek	-91	-97	-85	-86
engedik, hogy éjszakára kimaradj otthonról	-52	15	7	21
beleszólnak a dolgaiddba	5	-5	3	-13
rendszeresen megkínálnak alkohollal	-77	-74	-64	-65
rendszeresen megkínálnak cigarettával	-88	-89	-81	-74
aggódnak, ha nem vagy otthon időben	42	50	47	37
veszekednek egymással a szüleid	-53	-47	-43	-51

pontszám mérleg-indexen

Ha a tanuló rossz jegyet visz haza, 14 százalékuk gyakran számíthat fejmosásra, a középiskolások közül leginkább a szakközépiskolákba járók. A szakiskolás diákok szüleinek jellemző inkább, hogy gyakran nincsenek otthon. A lecke kikérdezése az általános iskolások egyötödénél gyakori, míg a középiskolásoknál az alkalmankénti kikérdezés sem haladja meg a diákok egynegyedét. Éjszakára leginkább a szakiskolában és gimnáziumban tanulókat engedik el a szülők otthonról, 65 százalékuk nyilatkozott így.

A fenti családi magatartásformákból klaszteranalízis segítségével különböző nevelési típusokat határoztunk le. A számítógép az adott válaszok alapján három nevelési típust határozott meg.

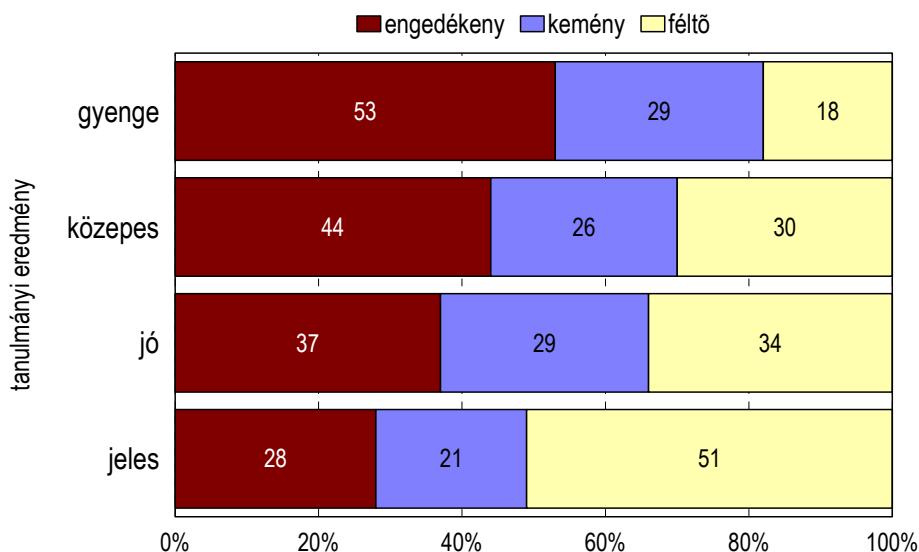
Az első típus az engedékeny szülőké, akik egyfajta nemtörődőséggel viseltetnek a gyermek iránt. Nem kérdezik ki a leckét, de nem is szidják őket meg rossz jegy esetén, nem szólnak bele a dolgaikba, éjszakára az átlagosnál gyakrabban engedik el és nem aggódnak, ha időben nincs otthon. Ezen szülők az átlagnál jellemzőbbek a fiúkra, a szakiskolásokra, a kollégistákra és a képzetlenekre, ők teszik ki a minta több mint egyharmadát (38 százalék).

A második típus a kemény szülői stratégia, ahol az átlagosnál gyakrabban szólnak bele a diákok dolgaiba, a leckét ugyan nem kérdezik ki, de a szidás azonnal jön rossz jegy esetén. Az átlagosnál jellemzőbbek a családi viták, veszekedések, amelyek akár fizikai bántalmazásba is torkollhatnak. Emellett itt a családban nem jellemző a közös beszélgetés és a gyerek sem fordulhat a szülőkhöz, ha valami problémája van, már csak azért sem, mert ezek a szülők egyébként gyakran nincsenek otthon, és amikor otthon vannak az átlagnál nagyobb arányban veszekednek. Az ilyen szülők az átlagosnál nagyobb arányban vannak jelen a Szekszárdon helyben lakó és szakközépiskolákban tanuló diákok családjában. A mintában került diákok 27 százalékának családja ilyen.

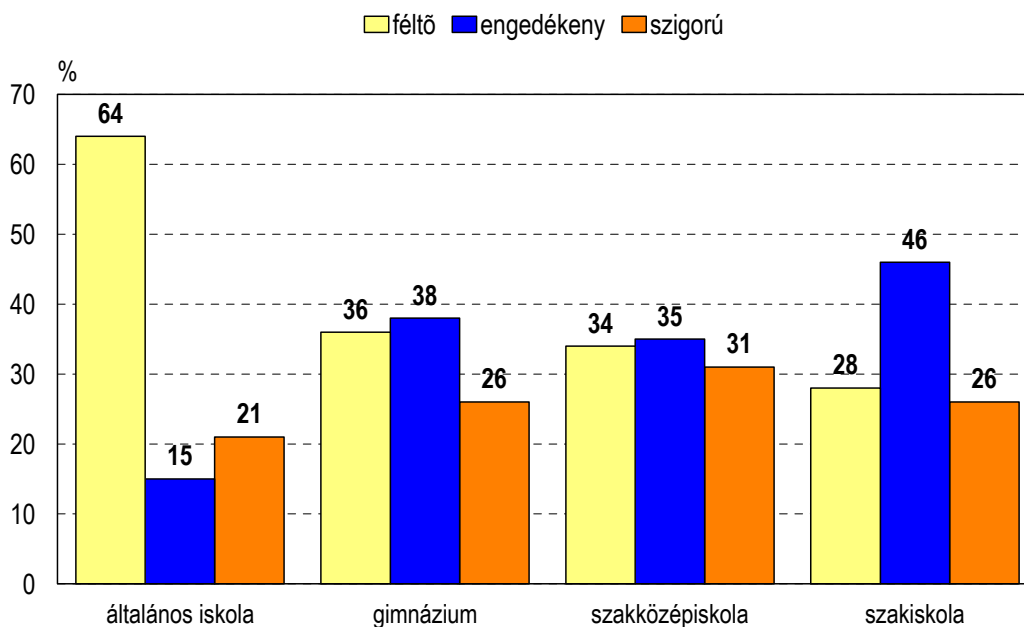
A harmadik a féltő szülői típus, amely a diákok 35 százalékának családjára jellemző. Itt az átlagosnál gyakoribb a problémák megbeszélése, a gyerek is nagyobb bizalommal fordulhat a családhoz. Ők ugyanakkor az átlagosnál kevésbé engedik az éjszakázást, és sokkal jobban aggódnak, ha a gyerek nem ér haza időben. Itt az átlagosnál nagyobb arányban vannak magasabb iskolai végzettségű apák, a helyben lakó lányok szülei és (nem meglepő módon) az általános iskolások családjai.

A szülői stratégiát jelentősen befolyásolhatja az elért tanulmányi eredmény is. Mint az alábbi ábra mutatja, ez elsősorban az engedékeny stratégia arányának csökkenésére és a féltő stratégia arányának növekedésére vezethet, és érdekes módon csak kis mértékben befolyásolja a kemény stratégia arányát.

A tanulmányi átlag és a nevelési stratégia összefüggése

Szülői magatartásminták az iskolatípus dimenziójában

A másik érdekesség a két szülői minta és az évfolyam kapcsolatában található. Az iskola elvégzése folyamán a két minta aránya jelentősen megváltozik és éppen ellenkező módon, nő az engedékenyek és csökken a féltők aránya. Ez a változás kicsiben modellezheti a gyermek életkori

változásával együtt járó szülői magatartásváltást is.

A válaszadó diákok egyharmada állította, hogy gond nélkül megélnek, 40 százalék családjának be kell osztani a keresetét, hogy kijöjjön belőle, 20 százalék nyilatkozott kisebb anyagi gondokról és 7 százalék állította, hogy ezek a gondok igen gyakoriak. Az anyagi helyzet megítélését százalékos skálára vetítve 66 pontot kapunk. Azok aránya, akik gond nélkül élnek a gimnáziumban a legnagyobb (41 százalék), míg anyagi gondokról a szakiskolások tanulók vallottak a legmagasabb arányban.

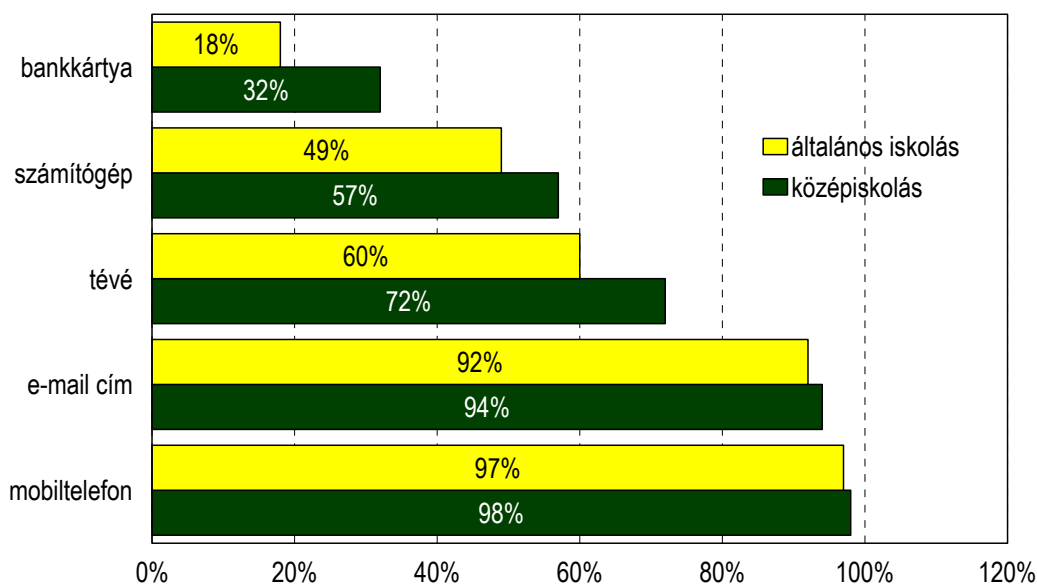
Milyennek ítéled a családod anyagi helyzetét?

	általános iskola	gimnázium	szakközépiskola	szakiskola
gond nélkül megélünk	34	41	33	27
általában beosztással, de kijövünk a keresetből	41	39	41	38
néha kisebb anyagi gondjaink vannak	22	15	17	27
gyakran vannak anyagi gondjaink	3	5	9	8

százalékos megoszlás

Jellemző tendencia, hogy a szülő iskolai végzettségének emelkedésével javul a család és benne a tanuló anyagi helyzete, s az is mérhető, hogy a vidéken élő tanulók nagyobb arányban nyilatkoztak úgy, hogy vannak anyagi problémáik.

A saját bankkártya, számítógép, TV, e-mail cím és mobiltelefon elterjedtsége

A diákok nagy része rendelkezik info-kommunikációs eszközökkel. A megkérdezett diákok 71 százalékának van saját tévéje, további 11 százalékuk testvérével osztozkodik rajta. A fiatalok 56

százaléka rendelkezik saját számítógéppel, és további 28 százalékuk testvérével közösen használja. Mobiltelefonnal 2 százalék híján minden tanuló rendelkezik, és saját email címmel is 93 százalék.

A fogyasztói szokásokhoz, pénzforgalomhoz kapcsolódó jellemző, hogy átlagosan a tanulók egyharmadának önálló bankkártyája is van.

A kérdés pontosabb demográfia elemzése megmutatta, hogy a fiúk és a magasabb kulturális tőkével rendelkező, képzetesebb családok gyermekei körében elterjedtebbek ezek a modern eszközök, ugyanakkor a tanulmányi eredménytől mindez független.

4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Ebben a fejezetben a szekszárdi diákok alapvető egészségmegőrzési és egészségkárosítási tevékenységeinek intenzitásáról számolunk be. Így többek között szó lesz a legális és illegális pszichoaktív szerek fogyasztásáról, a sportolásról, a táplálkozási szokásról és mindezek családi mintázatáról.

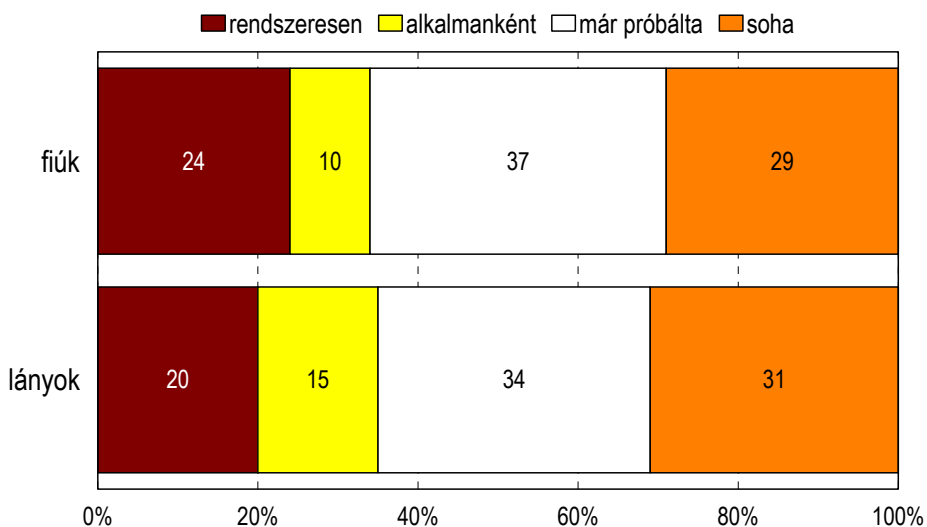
A tudatot és lelkiállapotot egyaránt módosító pszichoaktív szerek egyik része a modern társadalmakban élvezeti cikként szervesült, fogyasztásuk legális, kereskedelmi forgalomban hozzájuk lehet jutni. Hagyományosan ilyen anyagok az alkohol, a dohány, a kávé, a tea, bizonyos növényekből kivont vagy szintetikus úton előállított gyógyszerek illetve ide sorolhatók az utóbbi időben a különböző energia italok is. A pszichoaktív szerek másik része az európai kultúrkörben kevésbé szervesült, számos országban tiltott, illegális anyagok, drogok, kábítószeres (depresszánsok, stimulációs anyagok, hallucinogének, szerves oldószerek).

4.1 Pszichoaktív szerek fogyasztása

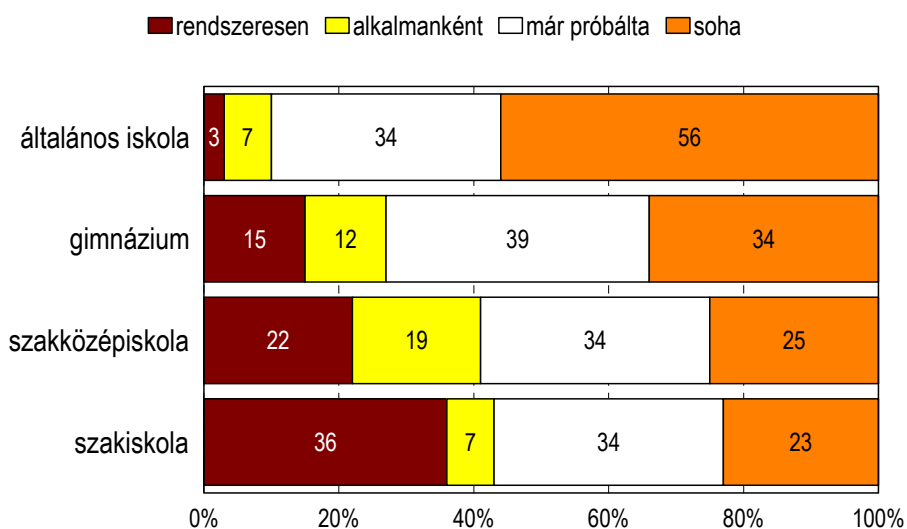
A vizsgált tanulók 22 százaléka rendszeresen dohányzik, további 13 százalékuk pedig alkalmanként gyújt rá. A tanulók 35 százaléka válaszolt úgy, hogy nem dohányzik, de már kipróbálta. Azok aránya, akik soha nem is próbálták, 30 százalék.

A fiúk között valamivel magasabb a rendszeres dohányosok aránya, a lányok viszont az alkalmi dohányosok körében vannak többen. Iskolatípus mentén tekintve, a kérdezett hetedikes-nyolcadikos általános iskolások körében 3 százaléknál rendszeres, illetve 7 százalék alkalmankénti dohányos található. A gimnazisták körében 15 százalék dohányzik rendszeresen, addig a szakközépiskolásoknál ez az arány 22, illetve a szakiskolásoknál 36 százalék. A kollégisták egyharmada is rendszeresen gyújt rá, illetve a tanulmányi eredmény romlásával is egyre nő a dohányzók aránya, egészen a gyenge tanulók körében közel 50 százalékig.

A dohányzó tanulók aránya nemenként

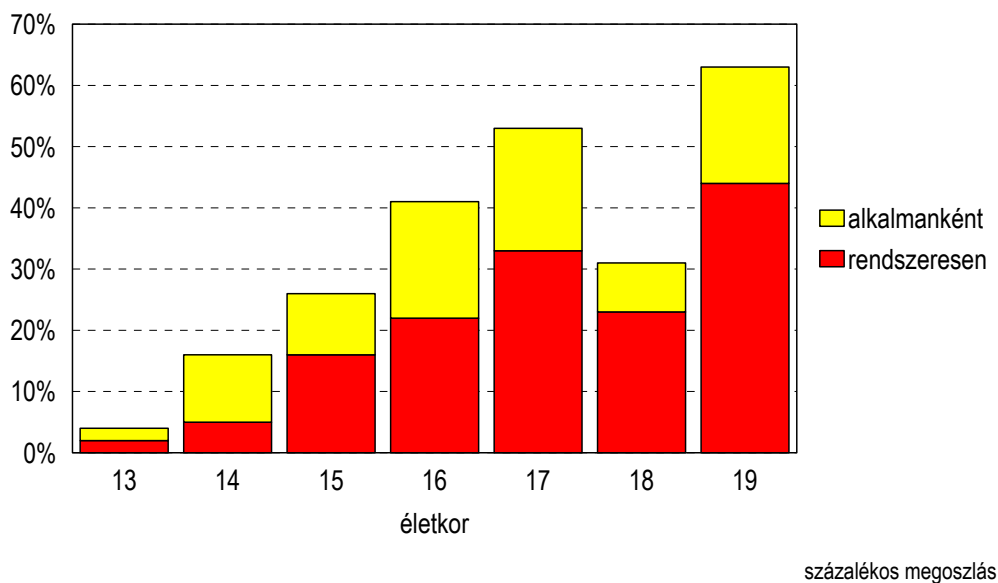

A dohányzó tanulók aránya iskolatípusonként

Jól látható tendencia, hogy az életkor növekedésével hogyan emelkedik a rendszeresen és alkalmanként dohányzók aránya. A 14 évesek között már 5 százaléknyi a rendszeres dohányosok aránya, ez a következő korcsoportra megtriplázódik, majd folyamatosan emelkedik. Érdekes, hogy a 18 évesek körében némi visszaesés mutatkozik, azonban utánuk ismét emelkedés tapasztalható.

A dohányzó fiatalok aránya az életkor dimenziójában

Az életkor mellett a tanulmányi eredmény alakulásával is szoros összefüggésben van a dohányzás kérdése, sokkal kevésbé jellemző a jó és jeles tanulókra. Míg a gyenge tanulmányi eredményt elért diákok 48 százaléka dohányzik, addig a jó tanulóknak 36 százaléka, a 4.5 fölötti átlagot elért tanulóknak pedig csak 12 százaléka (mindössze 5 százaléka rendszeresen).

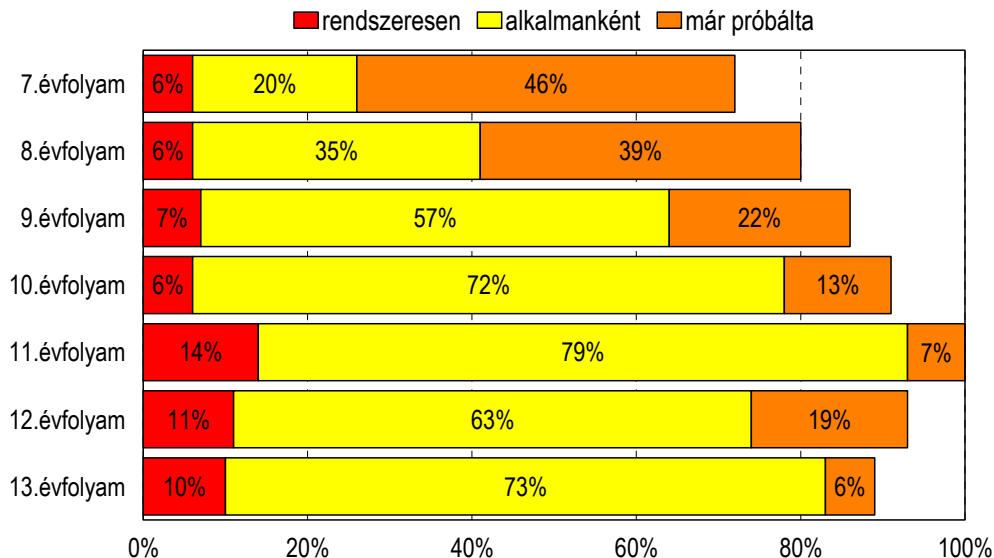
Ha a szülői magatartástípusokat nézzük, akkor az derül ki, hogy az engedékeny szülők gyermekei közt vannak a legnagyobb arányban rendszeres dohányosok (27 százalék), bár a féltő szülői stratégia sem akadályozza ezt meg túlságosan (14 százalék), illetve a kemény szülők gyermekeinek is 21 százaléka rendszeres dohányos.

A magyar társadalomban a legelterjedtebb pszichoaktív szer, "drog" az alkohol. Ez érezhető a szekszárdi mintában is, ugyanis a vizsgált tanulók mindössze 11 százaléka nem ivott még soha alkoholt. Az általános iskolás tanulóknál a rendszeres alkoholfogyasztók aránya (napi vagy heti rendszeresség) 6, az alkalmankénti ivóké 26, az absztinenseké 43 százalék, a középiskolában a rendszeresen ivók 9, az absztinensek 15 százalékban vannak jelen, s kétharmaduk alkalmanként iszik. Azok aránya, akik sosem ittak még alkoholt 8 százalék.

Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést, kiderül, hogy a rendszeresen alkoholt fogyasztó tanulók többsége férfi, míg az alkalmankénti ivók aránya hasonló a két csoportban (62 százalék). Az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy míg az középiskolák elsőseinek "csak" 64 százaléka iszik rendszeresen vagy alkalmanként, addig a másodikosainak már 78, a harmadikosoknak

pedig 93 százaléka fogyaszt alkoholt. A legintenzívebb alkoholfogyasztás a kollégiumban lakó tanulókra jellemző.

Alkoholfogyasztás az évfolyam mentén

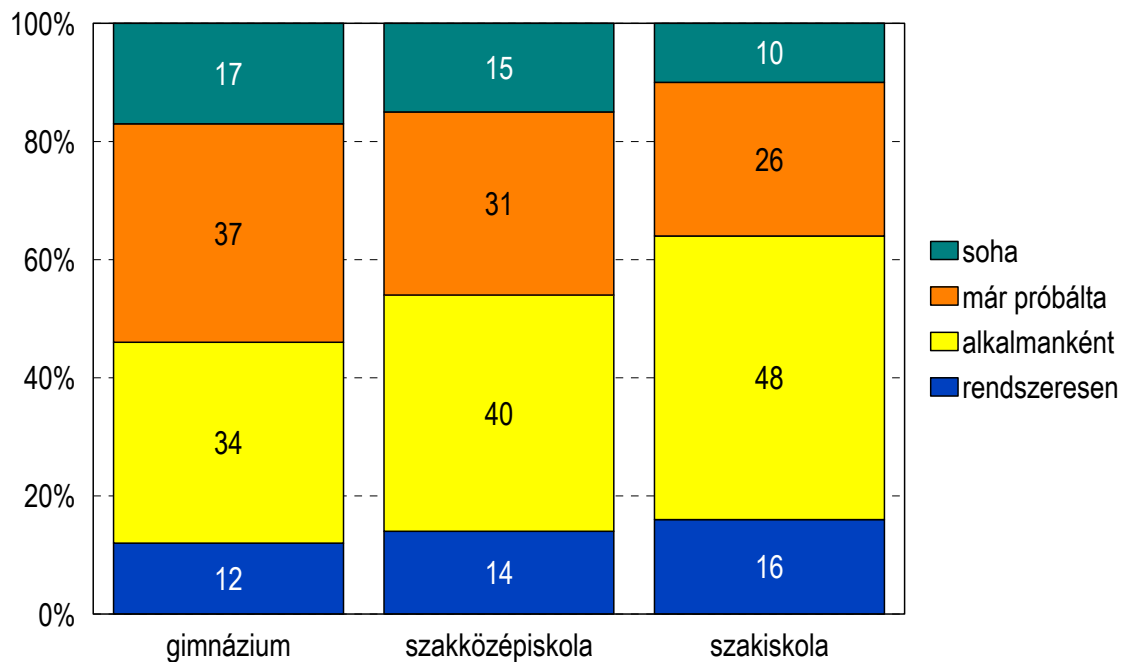

Az alkoholfogyasztás gyenge kapcsolatban van a tanulmányi eredménnyel alakulásával is. Míg a gyenge tanulók 66 százaléka fogyaszt alkoholt, addig a jó tanulóknak 71, a jeles tanulóknak pedig csak 55 százaléka. Jellemző, hogy az életkor emelkedésével nő az alkoholt fogyasztók aránya, de a szülő iskolai végzettségétől mindez teljesen független.

Bár nem sorolják a klasszikus egészségkárosítási módok közé a kávé fogyasztását, ugyanakkor túlzott fogyasztása, életformává válása esetén - különösen hosszabb távon - gyengíti a szervezetet, ugyanúgy megbontja az egészséges rendszert, mint bármely más pótszer, ha szenvedéllyé válik (naponta 6-8 csésze kávé elfogyasztásának már jelentős veszélyei lehetnek). A kérdezett középiskolások 14 százaléka rendszeresen, 39 százaléka alkalmanként szokott kávé inni. Azok aránya, akik kipróbálták ugyan, de nem fogyasztanak szintén 32 százalék. A kávézók aránya - ahogy az feltételezhető - az iskolai évek alatt az életkor emelkedésével nő. Az általános iskola hetedik évfolyamán 5 százaléknál a rendszeres kávéfogyasztó tanulók aránya, s további 21 százalék az alkalmankénti kávézóké. A középiskola elsőséinél 13 illetve 33 százalék ez az arány, a végzősöknél pedig 13 százalék a rendszeresen kávézók aránya, s az alkalmankénti fogyasztók köre is 44 százalékra.

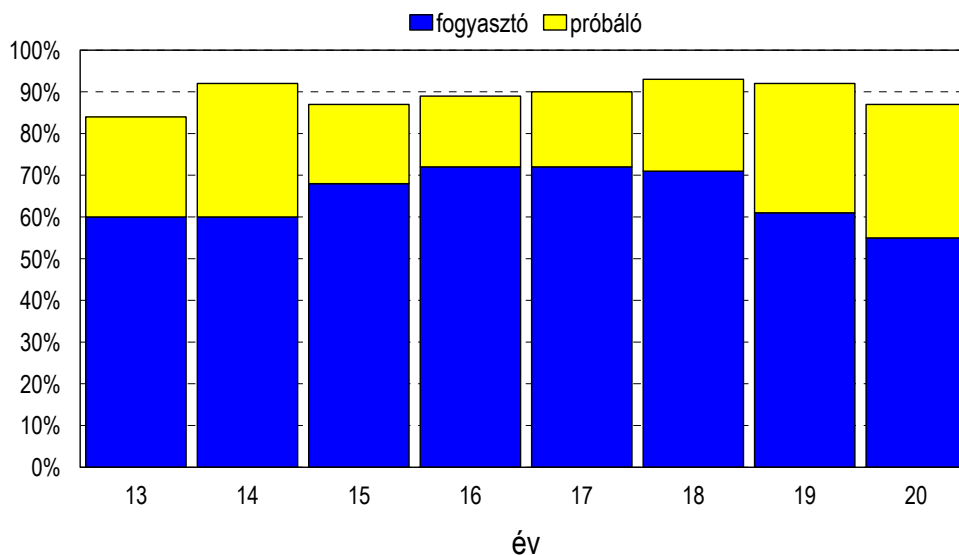
A kávéfogyasztás intenzitása nem független az iskolatípustól sem. Érezhető tendencia, hogy a szakiskolás tanulók körében magasabb a rendszeresen és az alkalmankénti kávézók aránya is, míg a gimnazisták között többen vannak azok, akik ki sem próbálták még a kávé életükben.

A kávé fogyasztása az iskola dimenziójában

Az utóbbi években a fiatalok körében fokozatosan elterjedt egy másik értégitő, serkentő hatású legális doppingszer, az energia ital. Az energia italt (pl. Red Bull, Pop, stb.) a szekszárdi 7-14 osztályos tanulók csupán 10 százaléka nem próbálta ki még eddig, 13 százalékuk rendszeres, 54 százalékuk alkalmi fogyasztónak vallja magát e tekintetben. Az energia italok fogyasztásában nemek szerint nincs különbség, azonban kimutatható, hogy a gyengébb tanulók körében magasabb az ilyen italt fogyasztók aránya. Amíg a gyenge tanulók 35 százaléka iszik rendszeresen energia italt, addig a jeles tanulók mindössze 9 százaléka.

Energia ital fogyasztása az életkor mentén

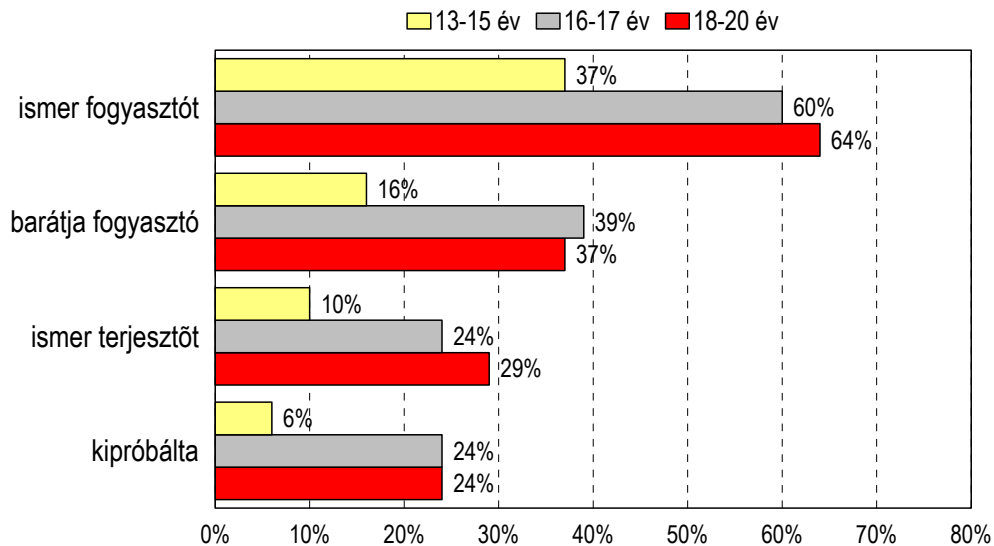
A legális szereknél sokkal kevésbé elterjedt a kábítószeres fogyasztása. A kérdezett tanulók 82 százaléka egyelőre nem próbált még ki semmilyen klasszikus értelemben használt kábítószer. A megkérdezett tanulók 14 százaléka már legalább egyszer kipróbálta valamelyik kábítószer, de ezeket nem fogyasztja. A fogyasztók 2 százaléka tekintheti magát alkalmi, és 1 százaléka rendszeres drogfogyasztónak - saját bevallása alapján. A valós arány azonban - feltételezhetően - ennél magasabb, ugyanis a megkérdezett tanulók fele (53 százalék) ismer olyan fiatalt, aki kábítószer fogyaszt, 30 százalékának a barátai körében is van drogos, s 21 százalékuk személyesen ismer olyan fiatalt, aki kábítószer árusít. Tapasztalataink szerint a kábítószer fogyasztó tanulók jelentős része a szigorú büntetőpolitikából fakadó törvénymódosítás óta (BTK szigorítás) rejtőzködve marad, még az anonim kérdőívekben sem vállalja drogfogyasztását, tudva, hogy jogilag is elítélhető cselekedetről van szó.

A középiskolán belül a háromféle képzési típusban eltérő arányban vannak drogfogyasztók, a gimnáziumokban 1, a szakközépiskolákban 4, a szakiskolákban 7 százalék használ rendszeresen vagy alkalmi jelleggel kábítószer.

Érdeemes megnézni, hogyan alakul a szekszárdi tanulók kábítószerrel való kapcsolata az életkor dimenziójában. Jól látható, hogy mind a fogyasztás, mind pedig a terjesztés tekintetében aktívabbá válik a kapcsolat az életkor emelkedésével. A kábítószer kipróbálását tekintve az 6 százalékos bevallott 13-15 éves fogyasztó a nagykorúság elérésére 24 százalékra nő, azok aránya akik tudnak arról, hogy barátjuk fogyasztó, több kétszeresére emelkedik. A leglazább kapcsolat az

“ismer fogyasztót” kategória. Azon tanulók aránya, akik ismernek kábítószer fogyasztó fiatalt a 13-15 éveseknél még “csak” 37 százalék, a középiskola végzőseinél már 64 (!) százalék.

A tanulók kábítószerrel való kapcsolata

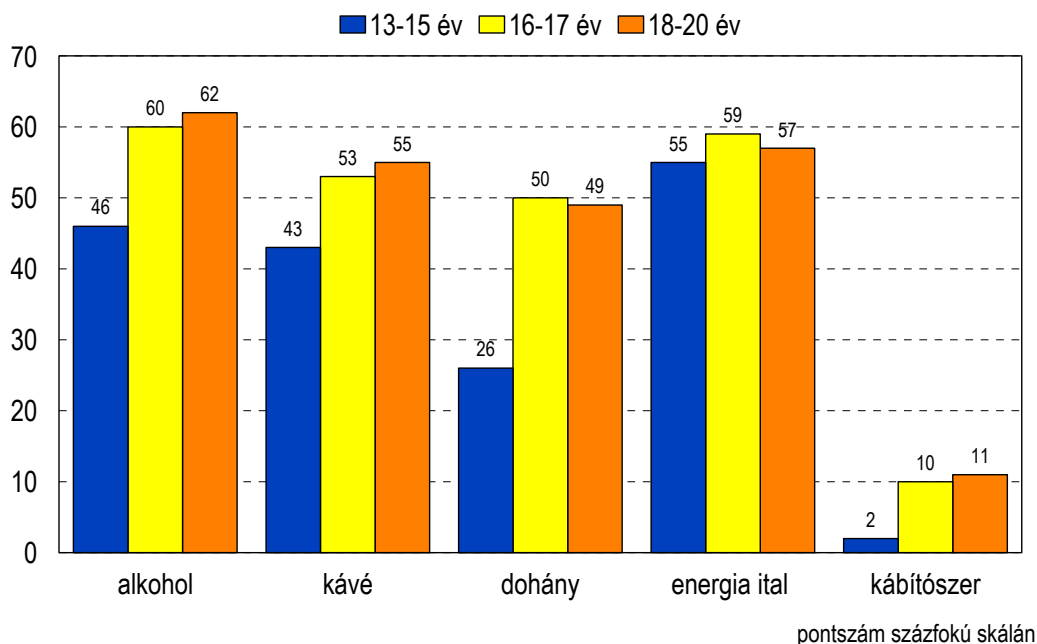

Megállapítható, hogy a drog szempontjából az átlagnál veszélyeztetettebbek a közepesen kvalifikált családi háttérrel rendelkező, de gyengébb (közepes vagy gyenge) tanulmányi eredményt elérő tanulók valamint a vidéken élő diákok.

A drogozó fiatalok 73 százaléka nyilatkozott úgy, hogy van kábítószer fogyasztó barátja. Ezzel szemben, akiknek nincs drogfogyasztó barátja 90 százalékban nem is próbált még ki valamilyen kábítószerrel.

A pszichoaktív szerek fogyasztási indexének alakulása

Az ötféle egészségkárosító tevékenység intenzitását százfokú skálára vetítettük. Az adott szer fogyasztási indexe minden esetben 0-100 közötti szám és azt mutatja meg, hogy az adott válaszoló milyen mértékben rombolja saját egészségét. Minél nagyobb az index értéke, annál intenzívebb károsításnak van kitéve a tanuló szervezete. Az index értéke az alkohol és energia ital fogyasztás esetében a legmagasabb, 56 pont, de dohánytermékek fogyasztási indexe (42) és a kávéfogyasztás intenzitása is az ötven pontos határ közelében van (50). A drogok fogyasztási indexe 8 pont százfokú skálán. A fenti diagram az egyes pszichoaktív szerek fogyasztási indexének alakulását mutatja az életkor dimenziójában. A pszichoaktív szerek fogyasztásának intenzitása az egyes iskolatípusokban is eltérő, a legintenzívebb a szakiskolákban.

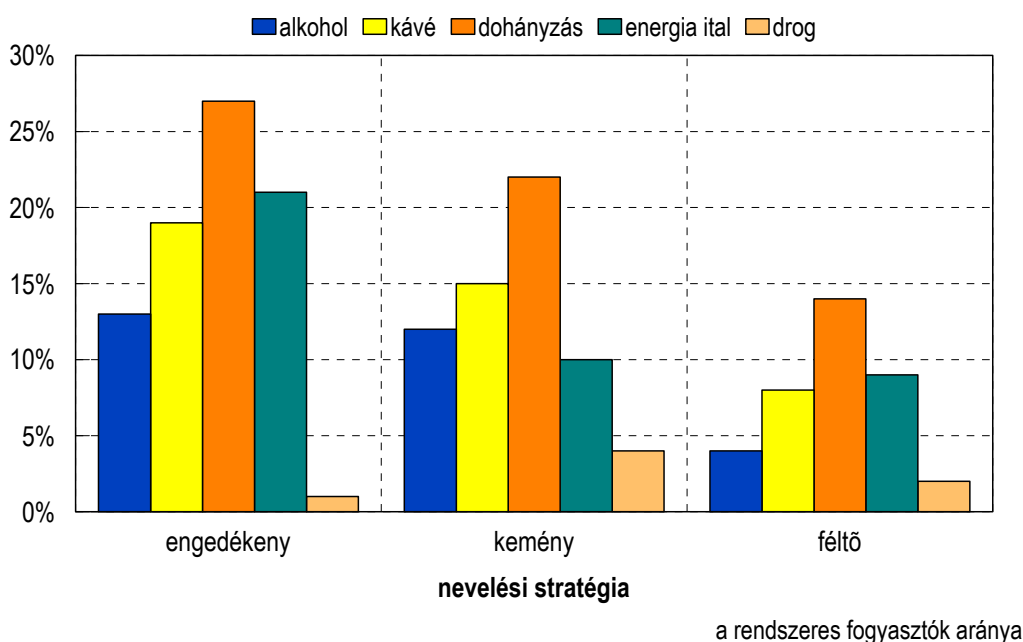
A pszichoaktív szerek fogyasztásának intenzitása az egyes iskolatípusokban

	<i>általános iskola</i>	<i>gimnázium</i>	<i>szakközép-iskola</i>	<i>szakiskola</i>
<i>kávé</i>	41	47	51	56
<i>dohány</i>	19	36	47	51
<i>energia ital</i>	53	51	57	62
<i>alkohol</i>	38	58	58	61
<i>kábítószer</i>	1	3	9	11

pontszám százfokú skálán

Végül vizsgáljuk meg, hogy a különféle szülői nevelési stratégiák miként hatnak az egészségkárosító szerek használatára. A következő ábrán jól látható, hogy az engedékeny, valójában nemtörődöm szülők gyermekei körében a legmagasabb az egyes egészségkárosítási szerekkel élők aránya. Emellett az is érdekes, hogy a kemény (bár sokszor igazságtalan) nevelési stratégia e tekintetben sem hozza meg az eredményét, hiszen az egyes szerekkel élők aránya nem vagy csak alig alacsonyabb, mint a féltő szülők gyermekei körében.

Egészségkárosítás a nevelési stratégia dimenziójában

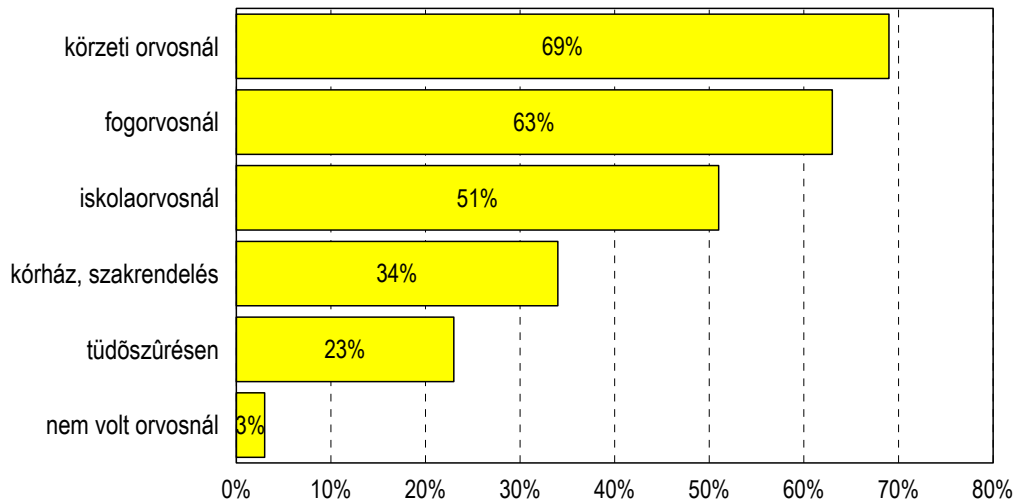

4.2 Egészségmegőrzés

Kutatásunk során többféle szempont szerint is közelítettük a fiatalok egészségügyi helyzetét. Elsőként az orvosnál, fogorvosnál, tüdőszűrésen, illetve kórházban, szakrendelésen való megjelenés gyakorisága alapján vizsgáltuk a kérdéskört.

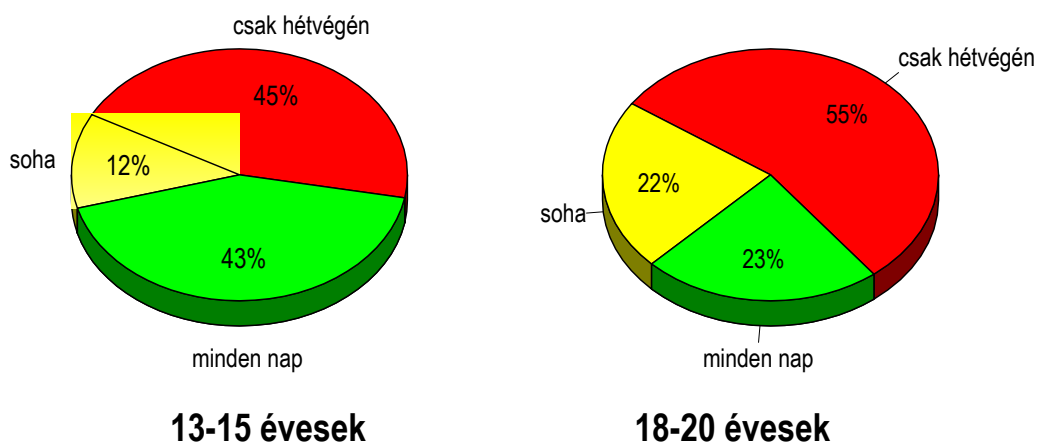
A legmagasabb arányban - érthetően - a körzeti orvost említették a tanulók, 69 százalékuk megfordult háziiorvosa rendelőjében az elmúlt egy évben. Ennél kevesebben keresték fel problémával az iskolaorvost, a tanulók fele adott ilyen választ. A rendszeres fogászati ellenőrzésen (évenként legalább egy alkalom) 60 százalék feletti arányban vettek részt a tanulók, bár a kívánatos itt a 100 százalék lenne. Kórházban és más szakrendelésen a tanulók harmada járt, tüdőszűrésen 23 százalékuk volt.

Az utóbbi egy évben orvosnál voltak aránya

A fiatalok egészségromlásának fontos okozója a korán kialakított egészségtelen életmód. Ezek között gyakran első helyen szerepel a helytelen, egészségtelen táplálkozás. A diákok egyharmada minden nap, 51 százalékuk csak hétfévente szokott otthon, elindulás előtt reggelizni, 16 százalékuk pedig soha sem reggelizik. Az életkor emelkedésével egy kicsit csökken a naponta otthon reggelizők aránya, ellenben a szülő iskolai végzettségnek emelkedése pozitívan befolyásolták a válaszokat. Míg a képzetlen családok gyermekeinek 23 százaléká reggelizik mindennap, addig a diplomás családoknál ez az arány 46 százalék.

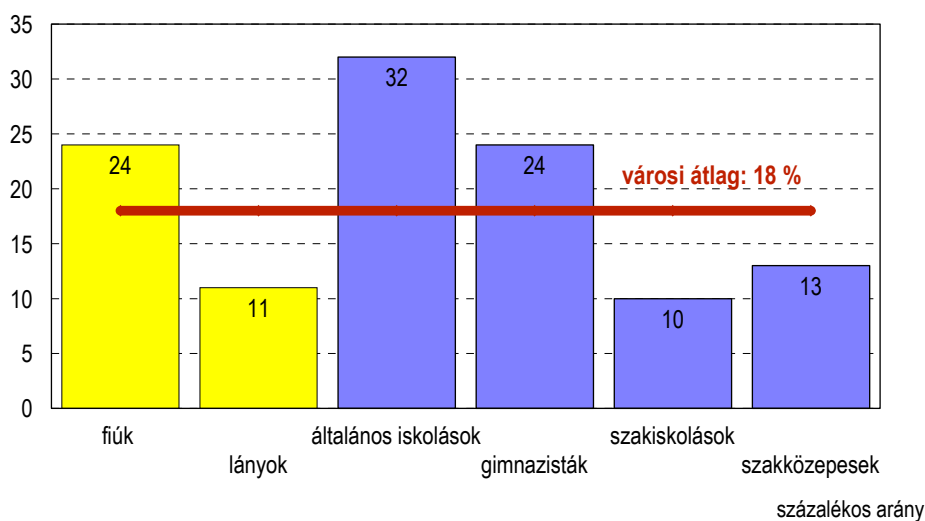
Szoktál otthon reggelizni?

Az életmóddal kapcsolatos másik elterjedtebb probléma a rendszeres testmozgás, a sport hiánya. Kérdéseinkkel azt próbáltuk vizsgálni, hogy az iskolai és a tanórán kívüli lehetőségeket milyen mértékben használják ki a vizsgált mintába került fiatalok.

A megkérdezett tanulók 18 százaléka sportol napi rendszerességgel az iskolai tanórán kívül, további 19 százalék hetente többször mozog. Heti rendszerességről 22 százalék nyilatkozott. Azok aránya, akik soha nem sportolnak saját bevallásuk szerint 18 százalék.

A napi rendszerességgel sportoló tanulók aránya

Jellemző, hogy a fiúk és az fiatalabb (13-15 éves diákok) az átlagnál sportosabbak, rendszeresebben mozognak. A település szerint is mérhető különbség, míg a szekszárdi lakosú tanulók 25 százaléka sportol valamit naponta, addig a bejárós és a kollégista diákoknak 14-16 százaléka, ők - feltehetően időhiány miatt - inkább a heti rendszerességet preferálják.

Tanulmányi átlag szerint a jeles tanulók körében magasabb a napi és egy kicsit alacsonyabb a heti rendszeresség, míg a közepes tanuló diákoknál fordított a helyzet.

A vizsgált diákok 40 százaléka nyilatkozott úgy, hogy fel tud mászni a kötélén függeszkedve (csak a kezüket használva), 54 százalékuk pedig úgy véli, le tud úszni tíz hosszt egy átlagos úszómedencében, illetve 39 százalékuk át tud ugrani egy három méteres árkot. Mivel ebben a korosztályban a fizikum és az életkor között igen szoros összefüggés van, érdemes megnézni a válaszokat e dimenzió mentén is. Míg a 13-15 éves fiúk 55 százaléka mondta, hogy fel tud menni a kötélén, addig a 18-20 éves fiúknak 61 százaléka vélekedett így. Ugyanez a tendencia mérhető az árok átugrásával kapcsolatban is, ellenben - meglepő módon - az úszás szempontjából némileg romlik a

helyzet az életkor előrehaladtával.

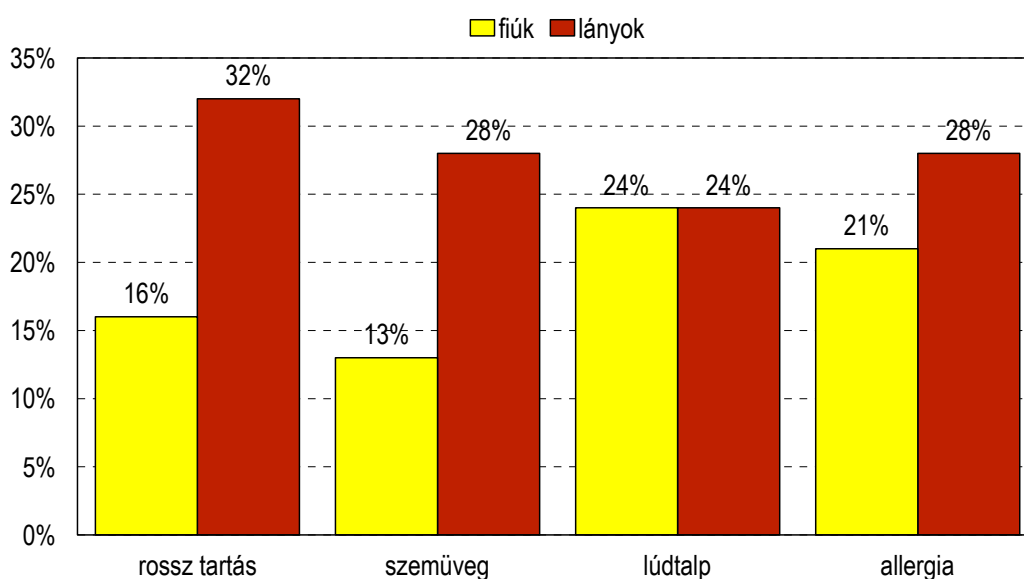
A lányoknak a függeszkedés nehezen megy, s az életkor előrehaladtával még csökken is azok aránya, akik úgy gondolják, fel tudnak mászni a kötélén csak a kezüket használva (22 százalékról, 13 százalékra). A tíz hosszt a helyben lakó lányok 71, a bejárósok 39 százaléka tudja leúszni, míg a széles árkot csupán egyötödük ugorja át.

	fiúk (év)			lányok(év)		
	13-15	16-17	18-20	13-15	16-17	18-20
Fel tud mászni egy kötélén csak a kezét használva (függeszkedve)	55	66	61	22	24	13
Legalább tíz hosszt le tud úszni egy medencében	70	65	53	54	51	37
Át tud ugrani egy kb. három méter széles árkot	52	62	60	15	30	18

százalék

Arról is megkérdeztük a tanulókat, hogy a különböző tartós egészségi problémák jellemzőek-e rájuk. A szekszárdi diákok egyötöde szemüveges, egynegyedük szenved valamilyen allergiától, 24 százalékuk lúdtalp és másik 24 százalékuknak - saját bevallásuk alapján - rossz testtartása van. Ez utóbbiak aránya különösen magas a lányoknál, akik között egyébként több a szemüveges és az allergiás is.

Szemüveg viselése, lúdtalp, rossz tartás és allergia a nem dimenziójában

Részben az egészségmegőrzés, részben pedig a szabadidő eltöltésének témaköréhez tartozik a sportolási lehetőségek használata. Szekszárdon több mint harminc különböző sportágat üzhetnek szervezett keretek között a város fiataljai. A fiúk legnagyobb arányban kondizni, kerékpározni, horgászni és focizni járnak (21-28 százalék), de az asztalitenisz, a természetjárás, az úszás és a kosárlabda is több mint 10 százalékukat fejleszti. A lányok körében a kerékpározás a legnépszerűbb, 20 százalékuk úzi alkalmanként ezt a sportágat. Ezen kívül csak a természetjárás, az úszás, a jég- és görkorcsolya kapott 10 százaléknál nagyobb említési arányt.

	fiúk		lányok	
	most is úzi	régebben üzte	most is úzi	régebben üzte
labdarúgás	21	26	4	12
kézilabda	4	13	6	21
kerékpár	25	12	20	10
kosárlabda	11	14	6	19
atlétika	5	15	3	13
aerobic	1	2	6	18
tenisz	2	6	4	4
box	5	5	1	2
úszás	12	19	12	24
teke	4	5	4	4
modellezés	3	2	-	1
természetjárás	11	8	13	6
dzsúdó	2	5	-	6
íjászat	4	8	1	3
kick box	3	4	-	2
triathlon	3	6	-	2
karate	3	10	1	7
sakk	6	14	2	5
asztalitenisz	12	11	6	9
horgászat	21	12	9	8
lovas sport	3	5	6	7
amatőr rádió	2	1	1	1
modern tánc	4	2	5	16
tájékoztató futás	2	7	2	5
standard tánc	4	2	3	7
jégkorcsolya	9	4	13	5
gördeszka	5	11	3	5
görkorcsolya	6	12	12	14
spinning	2	3	-	4
sqash	5	5	3	5
bowling	7	5	3	6
kondizás, testépítés	28	9	9	4

százalékos arányok

Az is fontos információ, hogy melyek voltak azok a sportágak, amelyeket régebben űztek a megkérdezettek, de már abbahagyták. A lista a fiúknál hasonló a jelenlegi preferenciához (labdarúgás, asztalitenisz, úszás, kosárlabda, sakk) kiegészítve az atlétikával és a kézilabdával, ez utóbbit a fiúk 13 százaléka űzte korábban. A lányok több mint 10 százaléka nyilatkozott úgy, hogy korábban űzte, de már abbahagyta az úszást, kézilabdát, a kosárlabdát, az atlétikát, a modern táncot, a görkorcsolyát, aerobicot illetve a labdarúgást. Összeadva a jelenleg is űzött, illetve a már abbahagyott sportokat kiderült, hogy a fiúk 47 százaléka focizott/focizik, de a kondizással, a horgászattal és a kerékpározással is több mint 30 százaléka próbálkozott. A lányok - akik egyébként alacsonyabb arányban sportolnak - körében a toplistát az úszás vezeti (36 százalék), kerékpározással 30 százalék, kézilabdával 27 százalék próbálkozott.

	fiúk		lányok	
	tervezi kipróbálni	elutasítja	kipróbálni tervezi	elutasítja
labdarúgás	9	37	9	63
kézilabda	10	62	8	56
kerékpár	10	42	13	44
kosárlabda	11	54	8	56
atlétika	10	62	8	65
aerobic	3	82	19	47
Tenisz	16	67	26	54
Boksz	21	59	14	73
úszás	19	43	16	38
teke	16	65	12	70
modellezés	9	75	17	71
természetjárás	15	57	17	52
dzsúdó	8	75	8	76
íjászat	15	65	11	75
kick box	15	69	13	75
triathlon	5	79	3	85
karate	9	70	10	74
sakk	6	66	4	81
asztalitenisz	12	58	14	62
horgászat	15	44	6	68
lovak sport	11	72	20	57
amatőr rádió	6	79	6	82
modern tánc	7	77	27	45
tájékozódási futás	8	73	6	77
standard tánc	4	79	19	64
jéghorcsolya	19	59	33	41
gördeszka	13	63	13	70
görkorcsolya	12	63	18	49
spinning	4	79	9	76
sqash	12	68	13	68
bowling	17	61	16	67
kondizás, testép.	28	28	19	61

százalékos arányok

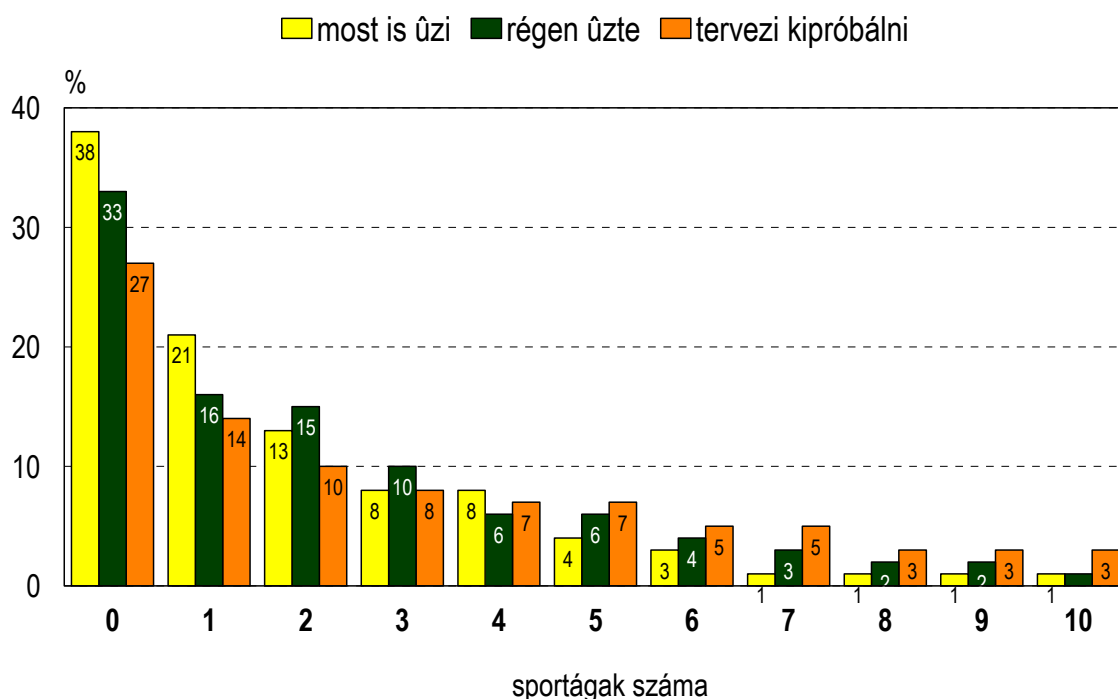
Arról is kérdeztük a tanulókat, hogy melyek azok a sportágak, amelyeket sem a múltban nem űzték, sem pedig a jelenben nem űzik, ám a jövőben tervezik, hogy kipróbálják. Nem meglepő módon a fiúk és a lányok válaszai itt is eltérnek. A fiúk 28 százaléka a kondizást, egyötöde a boxot, az úszást illetve a jégkorcsolyát megjelölte, de a teniszt és a tekét is 16 százalék jelölte meg.

A lányok egyharmada mondta, hogy tervezi kipróbálni a jégtáncot, egynegyedük pedig a modern táncot és a teniszt, egyötödük pedig a lovas sportot. Ezen kívül majdnem minden ötödik lány érdeklődik az aerobic, a standard tánc és a kondizás iránt.

A fiúk által leginkább elutasított sportágak az aerobic, a spinning, az amatőr rádiózás, a triatlon és standard tánc, míg a lányok több mint 80 százaléka mondta, hogy sem most, sem a jövőben nem tervezi, hogy kipróbálja a triatlont, az amatőr rádiózást és a sakkot.

Végezetül érdemes azt is megnézni, hogy a tanulók hányféle sportot űznek, űztek, illetve hányfélét terveznek kipróbálni. Jelenleg a megkérdezett tanulók több mint egyharmada semmit sem sportol, egyötödük egyféle, 13 százaléka kétféle, 8 százaléka háromféle formában is sportol.

A sportághoz való viszony

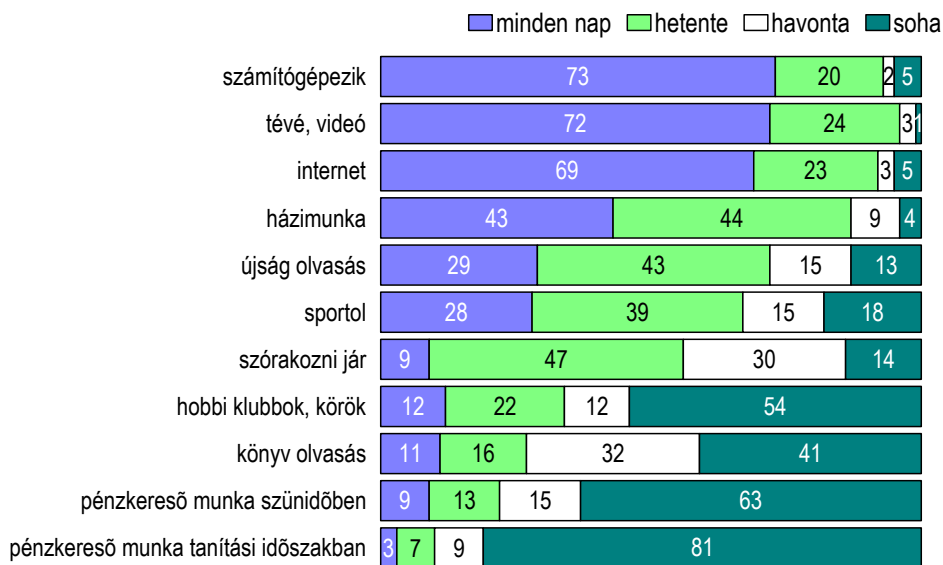
Jellemző, hogy a fiúk átlagosan 2, a lányok 1.5 sportágot űznek. Jellemző, hogy a szülő iskolai végzettségének emelkedésével nő az űzött sportágak átlagos száma, ugyanakkor az életkor előrehaladtával ellentétes tendencia mérhető. A jövőben a fiúk átlagosan három új sportágot terveznek kipróbálni, míg a lányok négyet.

5. SZABADIDŐ

A fiatalok életében meghatározó jelentősége van annak, hogy a szabadidejüket milyen módon töltik, mire van egyáltalán lehetőségük. A kérdőíves felmérésben a diákoknak 11 szabadidős tevékenységet kellett értékelniük, hogy melyiket milyen gyakran végzik.

Mit csinálsz szabadidőben?

A fiatalok szabadidős tevékenysége valamivel enyhébben ugyan, de éppen úgy a passzív időtöltések felé tolódik el, mint a felnőttek esetében. Az első két helyen szereplő tevékenység nem okoz meglepetést. A számítógép, a tévé és a videó a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenység, és a legkényelmesebb is. Ezt követi az internetezés, a tanulók kétharmada ezt naponta végzi, és további 23 százalék pedig hetente. Ez egyébként nem a fiatalok sajátossága. A könyvek és újságok olvasása igen eltérő arányt mutat. Újságot napi rendszerességgel a tanulók közel egyharmada olvas, további 43 százalékuk hetente vesz kezébe újságot. A könyv olvasása már csak 11 százalékukat jellemzi napi rendszerességgel, további 16 százalékuk még hetente olvas.

A házimunka magas – napi és heti - említése azt mutatja, hogy a családok többségében van belső munkamegosztás, legalábbis a fiatalok így látják. Ez természetesen nem klasszikus szabadidős tevékenység, hiszen a többség kötelezőként éli meg. Némileg meglepő viszont a szórakozni járás viszonylag alacsony említési aránya (47 százalék havonta, és további 44 százalék ritkábban vagy soha sem jár).

A fiatalok által említett pénzkereső munkát nézve el lehet gondolkodni azon, hogy ez bizonyos értelemben negatív (ha más tevékenység helyett, kényszerből kell dolgozni), bizonyos értelemben viszont pozitív lehet (ha a szocializáció folyamatába megfelelően épül be). Szünetekben a fiatalok egyötöde dolgozik napi vagy heti rendszerességgel, illetve tanítási időszakban minden tizedik fiatal végzi ezt. Jellemző, hogy a fiúk, bejárós tanulók és a szakmai képzést adó iskolákba járók (különösen a szakmunkások) körében illetve az idősebb tanulóknál gyakrabban említett tevékenység.

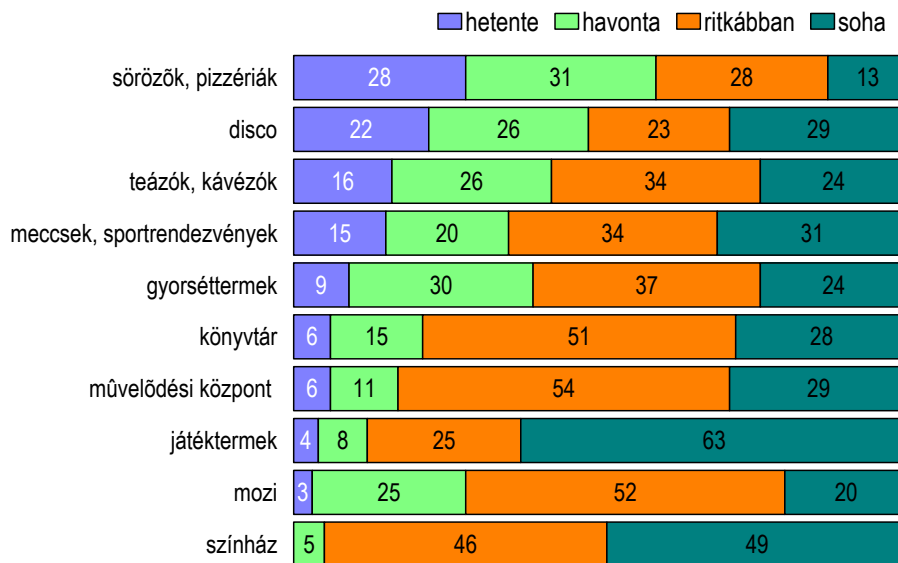
Az ifjúsági közösségi élményt adó klubok, szabadidős körök említései aránya alacsony, mindössze 12 százalékuknak jelent napi, és további 22 százalékuknak heti elfoglaltságot, a fiatalok több mint fele elutasítja. Jellemző, hogy az internetes közösséggel aktívabb kapcsolatuk van a tanulóknak, mint a városban működő ifjúsági klubokkal és hobbi körökkel.

A szabadidő eltöltésének milyensége mellett rákérdeztünk arra is, hogy ez mely intézményeket, programokat érint. Itt a leggyakrabban említett helyszínek, intézmények, helye nem meglepő. A fiatalok leggyakrabban látogatott intézmények a város sörözői, pizzériái, de a kávézók, teázók és a diszkók is kedvelt találkozó és szabadidő eltöltési helyszínei a szekszárdi iskolásoknak. Gyorséttermekben (melyek nemcsak étkezési, hanem találkozási célokat is szolgálnak) minden tizedik szekszárdi iskola kifejezetten gyakran, heti rendszerességgel megfordul. Ezek a helyeken kívül gyakran látogatják a sportrendezvényeket és meccseket is.

Viszonylag sokan említették a könyvtárat is, bár itt azért figyelembe kell venni, hogy az iskolai kötelezettségekkel kapcsolatban is gyakran kell könyvtárba járni, ami nem feltétlenül szabadidős tevékenység a fiatalok szemében.

Nemek szerint hét esetben találtunk jelentős eltérést. A lányok gyakrabban járnak könyvtárba, színházba és a teázókban, kávézóknak is sokkal többször fordulnak meg. Ugyanakkor a fiúk rendszeresebben látogatják a játéktereket, a sörözőket, pizzériákat és a meccseket.

Milyen gyakran látogatod az alábbi "intézményeket"?

Iskolatípus szerint is jelentősen eltér a szabadidő eltöltésének helyszíne. Az alábbi táblázatból kiolvasható, hogy a szakiskolások magasabb arányban járnak sörözőkbe, pizzériákba. A gyorsétterem heti említési aránya a gimnazisták körében a legmagasabb. A disco említési aránya a szakközépiskolásoknál és a szakiskolásoknál átlag feletti, 26-33 százalékuk rendszeresen jár.

Az egyes intézményeket hetente látogatók aránya az iskolatípus szerint

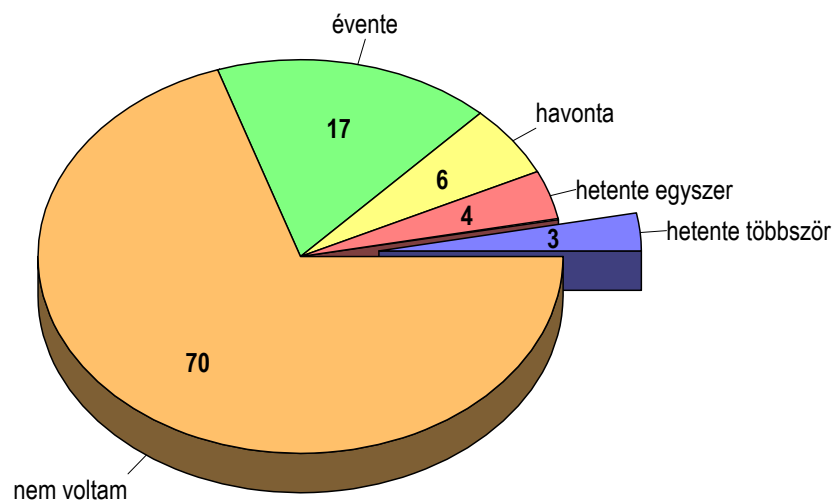
	általános iskolások	gimnazisták	szakközépiskolások	szakiskolások
sörözők, pizzériák	11	29	31	33
meccsek, sportrendezvények	15	18	14	17
teázók, kávézók	13	21	13	14
disco	5	17	26	33
gyorséttermek	9	13	8	7
könyvtár	5	4	11	2
mozi	2	1	2	5
játéktermek	4	3	5	6
művelődési központ	6	9	7	3
színház	1	1	1	-

említési százalék

Szekszárdon az egyik legismertebb szórakozóhely a Zug, és ezért kíváncsiak voltunk arra, hogy a fiatalok milyen gyakran szokták látogatni ezt a helyet. A Szekszárdon tanuló fiatalok 70 százaléka még nem volt, 17 százalékuk egy-két estére megy le évente. Hetente a fiatalok 7 százaléka (ezeknek fele

többször is), és 6 százalék pedig havi rendszerességgel fordul meg ezen a szórakozóhelyen. Valamivel gyakrabban és néhány százalékkal többen mennek az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei és a Szekszárdon lakó tanulók.

Milyen gyakran szoktál lemenni a Zugba?

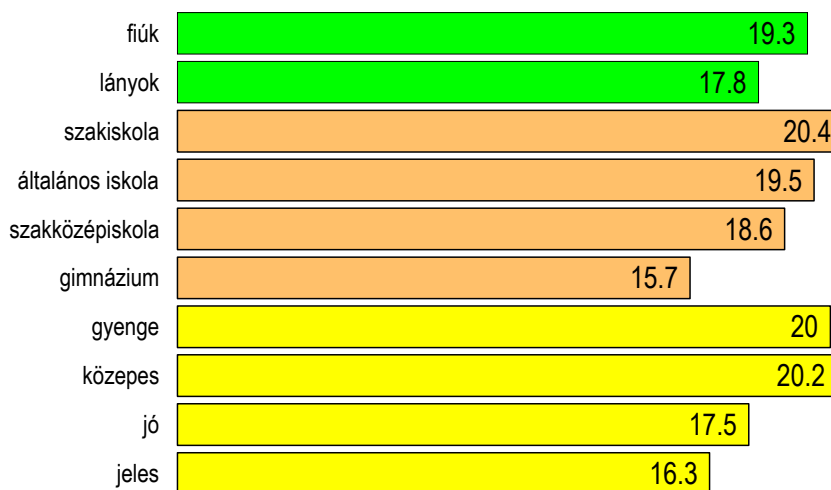
százalékos megoszlás

Szekszárdon évek óta tartó folyamatos téma, hogy legyen-e a városban diszkó, ahol az ez iránt érdeklődő fiatalok tudnának szórakozni a hét folyamán. Megkérdeztük a diákokat arról, hogy ha lenne a városban ilyen szórakozási lehetőség, milyen gyakran használnák ezt ki. A tanulók 30 százaléka nyilatkozta, hogy hetente biztos eljárna oda – 6 százalékuk akár hetente többször is -, további 24 százalékuk havi rendszerességgel, 16 százalékuk pedig évente egy vagy két este erejéig. A tanulók másik 30 százalékát nem érdekelné ez a lehetőség, ők biztosan egyszer sem mennének el. Inkább a fiúk érdeklődnének jobban a diszkó iránt, mint a lányok, egyéb változó mentén azonban nem tapasztalható különbség a kérdés megítélésében, az egyes iskolatípusokba járó, illetve lakhellyel rendelkezők közel azonos arányban járnának el ilyen helyre szórakozni.

6. MÉDIAFOGYASZTÁS

Korábban utaltunk rá, hogy a fiatalok szabadidős tevékenysége az utóbbi évtizedben a passzív időtöltések felé tolódott el. A tévé, a videó, a számítógép és az internet az egyik legkönnyebben elérhető, legkényelmesebb szabadidős tevékenység, s a diákok az egyik legnagyobb elektronikus médiafogyasztók. A szekszárdi 7-14 osztályos tanulók egy átlagos hétköznap 138 percet töltenek a tévé előtt, ez hétfőtől péntekig átlagosan 11,5 órát jelent. Egy átlagos hétvégi napon 218 percet, több mint három és fél órát töltenek a képernyő előtt. Ha mindent összeadunk egy átlagos tanuló egy héten 18.7 órát, azaz a hét 168 órájának 11 százalékát tölti tévé nézéssel. Mindössze a diákok két százaléka nyilatkozta, hogy nem tévéznek.

Tévénézésre fordított átlagos idő hetente

óra/hét

A tévé nézési szokásokat befolyásolják az egyes társadalmi/demográfiai jellemzők. A fiúk, a fiatalabb diákok, a gyengébb tanulók és a képzetlen szülők gyermekei az átlagnál többet tévéznek, míg a diplomás szülők gyermekei, a jeles tanulók, a lányok valamivel kevesebbet. Iskolatípus szerint még nagyobb eltérés mérhető, míg a gimnazisták csak heti 15.7 órát tévéznek, addig a szakközépiskolások már 19.5, a szakiskolások pedig 20.4 órát.

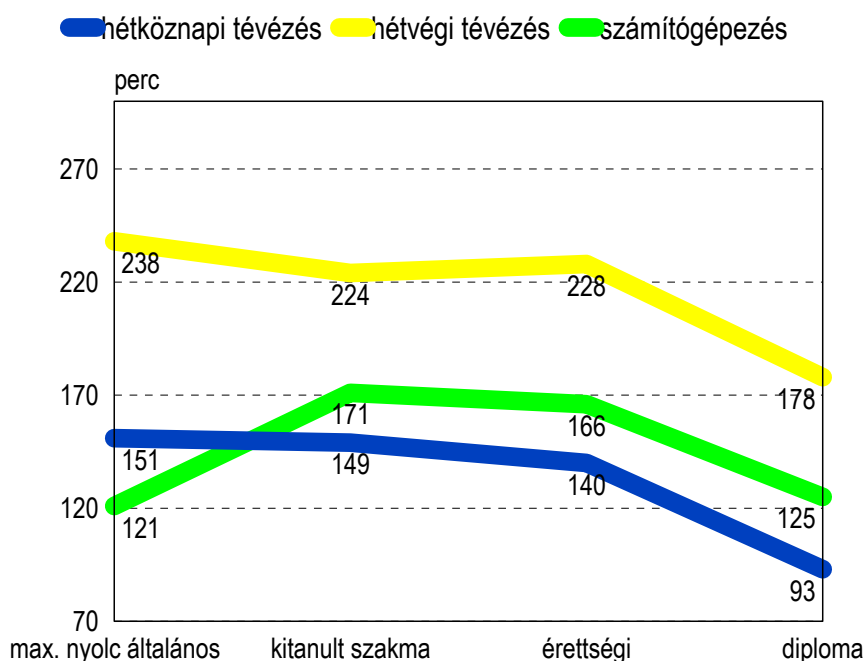
A tévéképernyők mellett a számítógép is egyre inkább meghatározó elemmé válik a fiatalok szabadidő-eltöltési szokásaiban és információ szerzési stratégiájukban. A kérdőívben megkérdeztük, hogy az iskolán kívüli szabadidejükben a diákok naponta hány órát ülnek a számítógép előtt (nem

számítva tehát az iskolai kötelező használatot). Itt 5 százalék volt azok aránya, akik semennyi időt nem töltenek a számítógép képernyője előtt iskolán kívül, a többiek viszont átlagosan napi 157 percet ülnek a gép előtt.

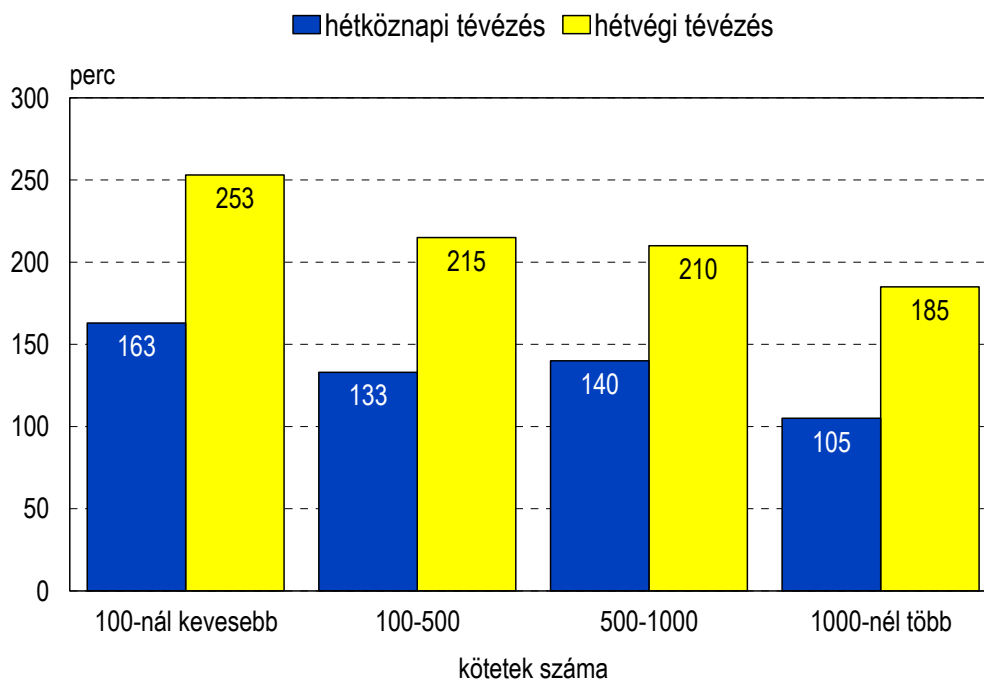
A számítógép egyelőre inkább fiús elfoglaltság, a lányoknál 40 százalékkal több időt töltenek előtte. Intenzívebb fogyasztás jellemzi a szakiskolásokat és szakközépiskolásokat, akik igen sok időt, napi 160-170 percet töltenek előtte. Többet számítógépeznek a Szekszárdon helyben lakó diákok, a gyengébben tanulók és a fiatalabbak.

A szülő iskolai végzettsége meglehetősen nagy eltéréseket okoz a képernyő bármelyik típusának „fogyasztásában”, így ezt egy külön ábrán is bemutatjuk. Jól látható, hogy míg a hétköznapi és a hétvégi tévénézés az apa iskolai végzettségének növekedésével csökken, addig a számítógép-használat, ahol az elsődleges különbségek a hozzáférési (anyagi) lehetőségekben rejlenek, a diplomás apák gyermekeinél már megközelíti a tévénézésre fordított időt, legalábbis hétköznapokon.

A képernyők előtt töltött idő az apa végzettsége mentén

Tévészés a házikönyvtár nagysága mentén

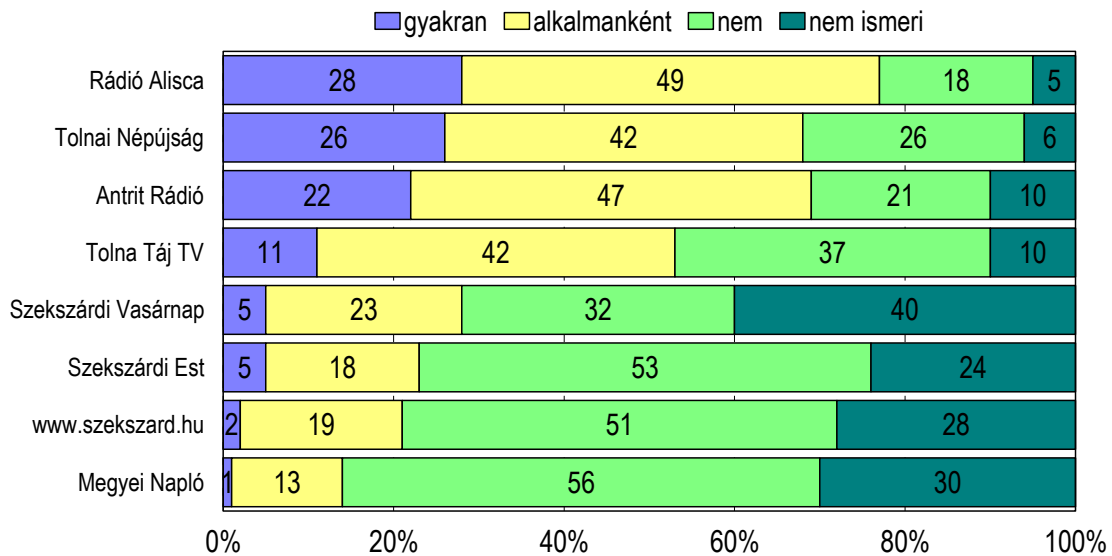
Az is kérdéses, hogy van-e olyan tevékenység, ami kiválthatja a képernyőket. Megkértük a diákokat, hogy tippeljék meg, hány könyvük van otthon. Többségüknél (35 százalék) 100 és 500 közti a házikönyvtár állománya, ennél több a diákok 28, kevesebb pedig 20 százalékánál van. Az is jelzésértékű azonban, hogy a fiatalok közel egyötöde nem tudott tippelni. A fenti ábra az otthoni könyvek száma és a tévé előtt eltöltött órák közti összefüggést mutatja, ahol jól látszik, hogy általában minél nagyobb a házikönyvtár, annál kevesebb idő megy el a képernyő előtt, különösen hétköznap. E mögött nyilván a kulturális tőke közötti különbségek húzódnak meg.

A városban található írott médiumok közül a diákok leginkább a Tolnai Népszó című lapot olvassák, kétharmaduk forgatja ezt gyakran vagy alkalmanként. A városi önkormányzat lapját, a Szekszárdi Vasárnapot a diákok 28 százaléka olvassa rendszeresen vagy alkalmanként, azonban az összes médium között ezt ismerik legkevésbé a diákok, 40 százalékuk vallott erről. A programokat tartalmazó Szekszárdi Estet a diákok 23 százaléka, míg a Megyei Naplót 14 százalékuk olvassa. Az újságokat inkább a lányok, az idősebb, kvalifikált szülőkkel rendelkező fiatalok olvassák.

A városban nemcsak írott, hanem elektronikus médiából is informálódhatnak a tanulók. A legnépszerűbb helyi elektronikus médium a két rádióadó, a tanulók háromnegyede illetve kétharmada rendszeresen vagy alkalmanként hallgatja műsorait. A hallgatási rendszerességet tekintve hasonló arány állapítható meg, a Rádió Alisca valamivel több hallgatót tudhat a rendszeres és alkalmankénti hallgatók táborában. A Tolna Táj TV műsorait a tanulók fele nézi, egytizedük rendszeresen, 42

százalékuk pedig alkalmanként. A szekszárdi városi honlapot a diákok egyötöde tekinti meg, főleg alkalmanként, azonban fontos információ, hogy a Megyei Naplóval együtt ezt ismerik legkevésbé a diákok a Szekszárdi Vasárnap után.

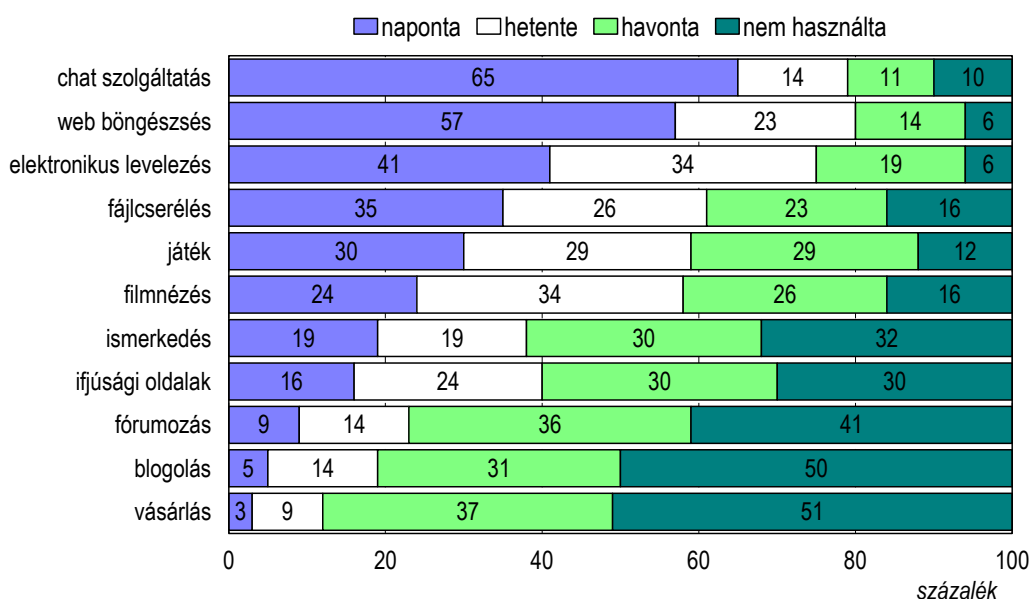
A 7-14. osztályos tanulók tájékozódási szokásai a helyi sajtóból

A médiafogyasztási szokások vizsgálatakor kiemelt figyelmet szenteltünk az internetnek, az internet adta lehetőségek használatának. Az internet egyre inkább a tanulók napi használati eszközévé válik, 57 százalékuk böngészik napi rendszerességgel az interneten, és további 23 százalékuk heti rendszerességgel. E-maillal 40 százalékuk naponta, 34 százalékuk hetente, 19 százalékuk pedig ennél ritkábban ír, vagy fogad. A chat szolgáltatást, MSN-t a diákok kétharmada használ naponta, és 15 százalék heti rendszerességgel. Az internet egyéb funkcióit a diákok kisebb része veszi igénybe, a fájlcsereket 35 százalékuk használja naponta, illetve 30 százalék játékokra. A fiatalok érthető módon legkevésbé vásárlásra, blogolásra illetve fórumozásra használják az internetet, ezek azok, amelyeket a legtöbben nem is próbáltak még ki.

Internet használat gyakorisága

Mire használod az internetet elsősorban?

	általános iskola	gimnázium	szakközép-iskola	szakiskola
elsősorban szórakozásra	66	67	57	61
elsősorban tájékozódásra	8	13	13	18
elsősorban tanulásra	7	12	15	4
elsősorban ismerkedésre	10	4	12	12
elsősorban munkára	2	1	2	1

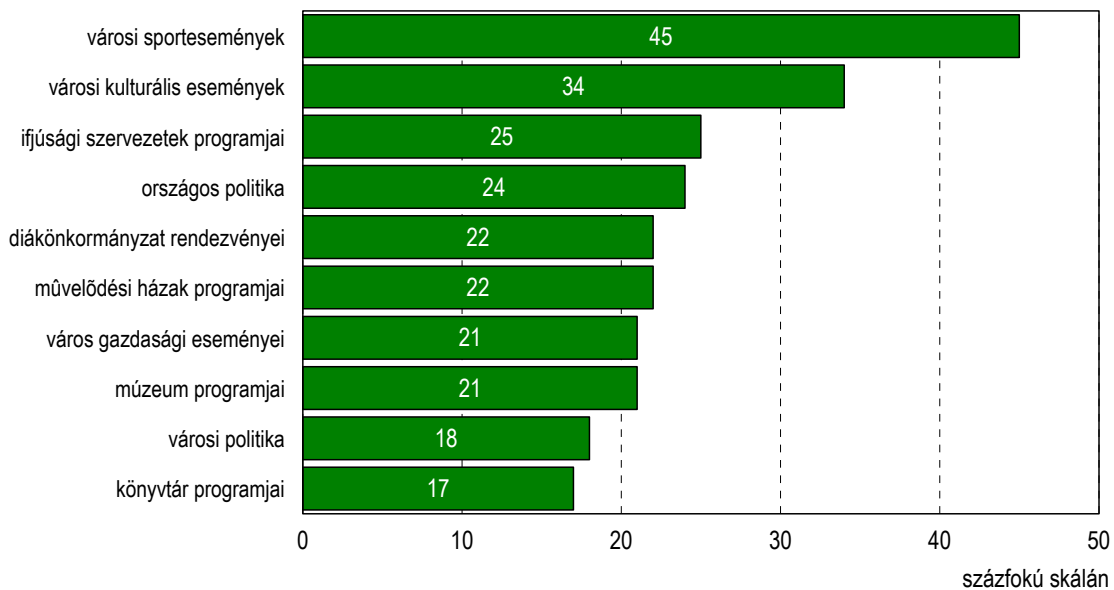
százalékos megoszlás

A kutatás során arról is megkérdeztük a tanulókat, hogy mire használják elsősorban az internet adta lehetőségeket. A válaszok alapján kiderült, hogy a tanulók túlnyomó többsége elsősorban szórakozásra, másodsorban tájékozódásra használja a hálózatot. Azok aránya, akik elsősorban tanulási célokból veszik igénybe az internetet 9 százalék. Nemek szerint kimutatható árnyalatnyi eltérés, a lányok az átlagosnál magasabb arányban említették a szórakozást, míg a fiúk a tájékozódást.

7. IFJÚSÁGI KÖZÉLET

A közéleti tevékenységeket nagymértékben meghatározza a fiatalok általános érdeklődési köre, az hogy ebben mennyi helye van magának a közéletiségnek. Mi tíz dologgal kapcsolatban kérdeztük meg, hogy mennyire érdeklik ezek a fiatalokat.

Mennyire érdekelnék az alábbiak?

A fenti ábrából egy meglehetősen közönyös fiatalság képe szűrődik le. Ötven pont fölé egyik item sem került, és 40 pontot is egyedül a városi sporteseményekkel kapcsolatos érdeklődés érte el, de még ez is a bizonytalansági zónán (40-60 pont) belül van. A többi témával kapcsolatosan meglehetősen nagy érdektelenséget mértünk, és ez különösen igaz az intézményes kulturális-művelődési szféra által nyújtott lehetőségekre, de a közéletiséget meghatározó események is inkább kevesebb, mint több érdeklődésre tartottak számot.

Általában elmondható, hogy az érdeklődést a fenti lehetőségekkel kapcsolatban három jellemző befolyásolja. A lányok a különböző kulturális programokat illetően érdeklődőbbek az átlagnál, míg a gimnazistákat a városi politikán, a gazdaságon és a diákönkormányzati rendezvényeken kívül minden jobban érdekli az átlagnál. Végezetül a tanulmányi átlag is hasonlóképpen hat az érdeklődési szintre, minél magasabb, annál nyitottabbak a fiatalok (kivéve a sporteseményeket). Egy tényezőről kell még szólni, az életkor hatásáról. Az iskolaévek előrehaladtával a fiatalokat egyre jobban érdeklik az országos politikával kapcsolatos események, míg egyre kevésbé a városi sportesemények, a

diákönkormányzati és más ifjúsági szervezetek által szervezett rendezvények. Ez utóbbi figyelmeztető jel lehet az érintettek számára.

Az ifjúsági közélettel, közéleti aktivitással kapcsolatos kérdésblokkban az iskola világával, belső jogszabályaival kapcsolatban is tettünk fel kérdéseket. A diákjogokkal kapcsolatosan inkább a bizonytalanság volt jellemző, mind az iskolai, mind a városi diákönkormányzat működése, és a saját iskolában a diákjogok érvényesülése kapcsán is 51-53 pontra értékelték ezeket a tanulók a százalékos skálán, ami azt mutatja, hogy a diákok nem tudják egyértelműen megítélni ezeket a kérdéseket.

Figyelemreméltó emellett, hogy az elégedettség a lányok, a fiatalabb, a jobb tanulmányi átlaggal és a magasabban kvalifikált szülők gyermekei körében magasabb, iskolatípus szerint pedig főleg a gimnáziumok körében tapasztalható magasabb elégedettség.

Mennyire vagy elégedett az alábbi területekkel az iskolában?

	általános iskola	középiskola
Mennyire vagy elégedett az iskolában a diákjogok érvényesülésével?	51	53
Mennyire vagy elégedett az iskolai diákönkormányzat működésével?	58	53
Mennyire vagy elégedett a Szekszárdi Ifjúsági Önkormányzat (SZIFÓN) működésével?	54	52

elégedettség százalékos skálán

A legfontosabb szabályzó dokumentum, a házirend ismertsége nem kimagasló, a tanulók egyötöde gondolja úgy, hogy teljesen ismeri, további 57 százalékuk csak "inkább igen" választ adott. Jellemző, hogy a házirendet egy kicsit jobban ismerik a lányok, ugyanakkor a szülő iskolai végzettségétől és a diák tanulmányi eredményétől mindez független.

Az iskolai házirend betartásával kapcsolatban érdekes kettősség figyelhető meg, a diákok saját véleménye szerint ők maguk lényegében inkább nem tartják be a házirendet, ennek indexe csak 41 pont százalékos skálán, ami az ötven pontos határ alatt van. Ugyanakkor pozitívan nyilatkoztak a házirend betartásával kapcsolatban a tanárokról, akik a rájuk vonatkozó részeket inkább betartják, mint a diákok (56 pont).

	teljesen (%)	inkább igen (%)	inkább nem (%)	egyáltalán nem (%)	pontszám százaskálán
Mennyire ismered az iskolai házirendet?	20	57	14	5	65
Mennyire tartják be a házirendet a diákok?	4	31	41	18	41
És mennyire tartják be a házirend rájuk vonatkozó részét a tanárok az iskolában?	14	44	23	10	56
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy igazolatlanul hiányoznak az órákról?	13	33	34	12	50
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy zavarják a tanóra menetét? (beszélgetés, levelezés, sms-ezés)	29	39	23	7	64
Jellemző, hogy a tanár elolvassa a diák levelét, sms-ét?	5	5	22	61	16
Jellemző, hogy a diákot megalázó helyzetbe hozzák?	10	21	31	31	36
Mennyire jellemző, hogy túltartják az órákat?	8	28	43	17	42

A házirend mellett rákérdeztünk két tipikus iskolai fegyelmi problémára is, az igazolatlan hiányzásra és a tanórák menetének zavarására (pl. beszélgetéssel, levelezéssel, sms-ezés). Összességében mindkét magatartási gond inkább jellemző az iskolák tanulóira. Levelezéssel, beszélgetéssel vagy sms-ezéssel a megkérdezettek 68 százaléka szerint osztálytársaik zavarják a tanítás menetét. Az igazolatlan hiányzással kapcsolatos kérdésre is igen választ adott 46 százalékuk. Az igazolatlan hiányzás indexértéke 50 pont, ebben különösen a szakiskolákba járók és a gyengébb tanulmányi átlaggal rendelkező tanulók "jeleskednek", utóbbiaknál az index értéke már 65 pont.

Az iskola fegyelmi életére vonatkoznak a diákok sérelmei is. A diákjogok deklarálása óta egyre kevesebb helyen fordul elő, hogy a pedagógusok megsértik a tanulók jogait. Mi három tipikus diáksérelmet soroltunk fel (óratúltartás, megalázó helyzet, levéltitok megsértése) és megkérdeztük, hogy mennyire jellemzőek ezek az iskolára. Mint a fenti táblázatból is látszik, ezek a sérelmek bár általában nem jellemzőek a vizsgált iskolákra, a tanulók több mint harmada beszámolt alkalmankénti előfordulásukról.

A diákok 8 százaléka szerint teljesen, további 28 százaléka szerint inkább jellemző a tanárookra iskolájukban, hogy túltartják az órákat, s közel hasonló arányban vélik, hogy a diákot megalázó helyzetbe hozzák. A legkevésbé jellemző a felsoroltak közül, hogy a tanár elolvassa a diák levelét, ezzel mindösszesen 10 százalékuk értett egyet. Az egyes diákjogi problémák, kérdések súlyosságát előfordulásuk gyakorisága szerint - a tanulói vélemények alapján - érdemes megnézni a különböző iskolatípusokban.

Az egyes diákjogi problémák súlyossága

	általános iskola	gimnázium	szak-középiskola	szak-iskola
iskolai házirend ismertsége	65	64	67	65
házirend betartása a diákok részéről	45	53	38	31
házirend betartása a tanárok részéről	60	58	58	47
igazolatlanul hiányozás	34	43	56	58
diákok zavarják a tanóra menetét	67	58	69	63
levéltitok megsértése	24	11	18	17
diák megalázása	44	27	41	38
tanórák túltartása	47	48	41	39

pontszám százfokú skálán

A táblázatból kiolvasható, hogy a házirendet a tanulók leginkább a gimnáziumokban tartják be. Az igazolatlan hiányzás a szakiskolákban, a levéltitok megsértése az általános iskolákban és a tanóra menetének zavarása pedig a szakközépiskolákra jellemzőbb.

Az iskolákban a fenti diákjogi eseteken kívül több, részben más típusú problémák is felmerülnek, főleg a diákok között közvetlenül. A kutatás során kíváncsiak voltunk arra, hogy egymás között az alábbi konfliktusok milyen gyakorisággal fordulnak elő a szekszárdi iskolákban. Ahogy a lenti táblázatban is látható, leggyakrabban az osztálytársak gúnyolása, lökdösése fordul elő, illetve egymás nevére szólítottatás gúnyos célzattal, ez 15-16 százalékban szinte napi szinten történik, és a gyakori előfordulási arány is viszonylag magas ezekben a kérdésekben. A diákok egynegyede nyilatkozta azt, hogy rendszeresen előfordul, hogy egyes osztálytársaikat a többiek valamiből direkt kihagyják. Trágár történetek meghallgatására, az osztálytársak megfenyegetésére, illetve személyes holmiját elvételére szerencsére túlnyomórészt nem kerül sor az iskolákban. Ezek a problémák főleg az általános iskolákra jellemzőbbek, mint a középiskolákra, és a fiúk nagyobb arányban nyilatkoztak a gyakoribb előfordulásokról, mint lány társaik.

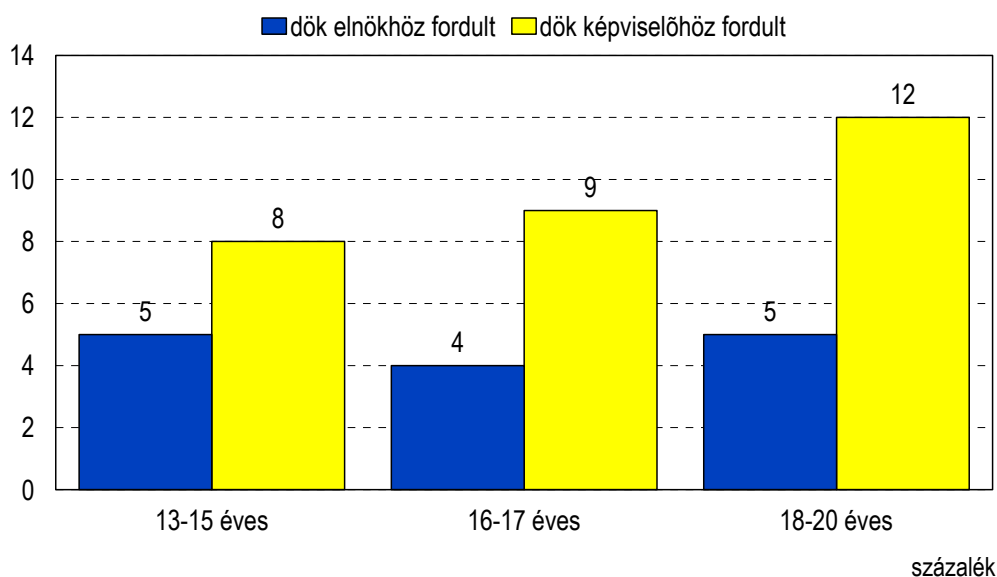
	szinte minden nap	többször előfordult már	egyszer-kétszer	soha
Valamelyik osztálytársad személyes holmiját elvették a többiek.	5	12	37	38
Osztálytársaid közül valakit gúnyoltak, lökdöstek.	15	32	34	14
Valamelyik osztálytársadat megfenyegettek a többiek.	3	13	24	46
Osztálytársadat folyamatosan gúnyosan nevére szólították.	16	19	33	24
Egyes osztálytársaidat a többiek valamiből direkt kihagyták.	6	20	37	23
Több osztálytársad egyeseket trágár történetek meghallgatására kényszerítették.	4	7	13	58

százalékos megoszlás

A középiskolásoknak érdekeik védelmére, képviseltük ellátásra jogosultak önkormányzó testületet létrehozni az iskolán belül. A diákképviselőket az osztályközösségek választás útján delegálják az iskolai diákönkormányzatba, melynek működési kereteit, anyagi és technikai feltételeit törvény garantálja. Az iskolai diákönkormányzatok - az egyesülési jog és a közoktatási törvény passzusai alapján - jogosultak szövetségre, közös szervezetbe tömörülni is.

Az iskolai diákönkormányzat elnökét, vezetőjét a szekszárdi tanulók kétharmada, 56 százaléka ismeri, de túlnyomó többségük még soha nem kereste meg jogsérelmével. Olyan fiatalt, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve találni, mindössze a tanulók 5 százaléka kereste meg az iskolai diákönkormányzat vezetőjét. Erre csak részben szolgál magyarázatul, hogy a diákönkormányzat képviseleti rendszerében a hierarchia legalsó fokán az osztályképviselők állnak, ők vannak napi kapcsolatban a diákokkal, ezért a tanulónak problémáikkal, javaslataikkal első körben hozzájuk kellene fordulniuk. Ha megnézzük a tanulók ilyen irányú szándékait osztályszinten, hasonlóan alacsony arányt találunk, mindössze a fiatalok 9 százaléka mondta, hogy felkereste már valamilyen problémával a diákönkormányzati képviselőjét. Ez az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy az idősebbek (18-20 évesek), a lányok és a képzetlenebb szülők gyermekei egy kicsivel aktívabban használják az érdekvégyesítés e csatornáját.

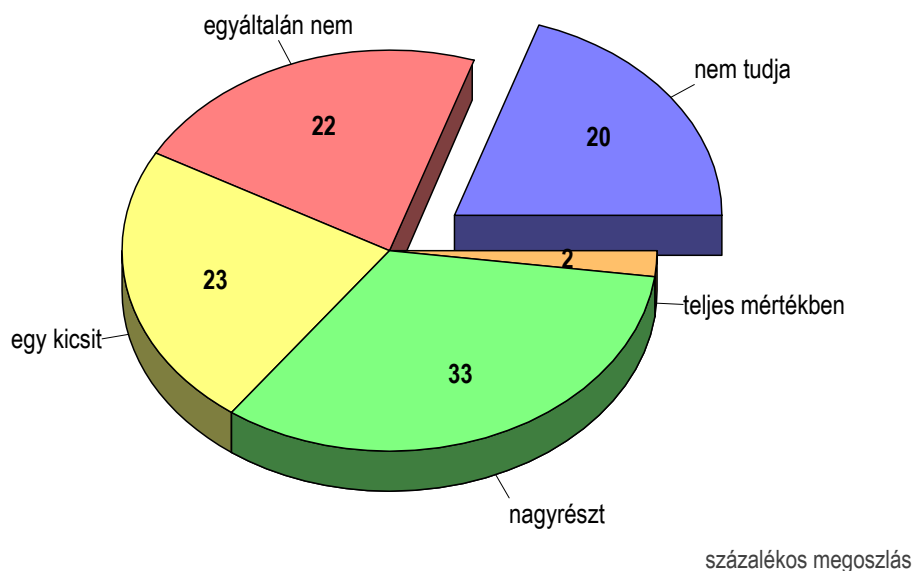
A diákönkormányzati csatorna használata az életkor dimenziójában

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a megkérdezett fiataloknak mi a véleménye arról, hogy az iskolai diákönkormányzatnál mennyire ismerik, hogy mit szeretnének az iskolába járó fiatalok, diákok.

A vizsgált tanulók véleménye alapján egyáltalán nem vagy csak egy kicsit ismeri a diákönkormányzat azt, hogy mit szeretnének az iskolába járó fiatalok, s csupán a teljes korosztály egyharmada vélte úgy, hogy nagyrészt ismerik, illetve mindössze 2 százalék véli azt, hogy a diákönkormányzatok teljes mértékben tisztában vannak az igényekkel. További fontos információ, hogy a diákok egyötöde tanácstalan ebben a kérdésben. E kérdésben a tanulók véleménye nem egységes, a fiúk, a közepes tanulók és az idősebb diákok kritikusabbak.

Mennyire ismerik a diákönkormányzatnál, hogy mit szeretnének a fiatalok?

Mennyire ismerik a diákönkormányzatnál a tanulók igényeit?

	általános iskola	gimnázium	szakközépiskola	szakiskola
teljesen	3	-	4	3
inkább igen	44	40	38	19
inkább nem	20	32	20	20
egyáltalán nem	12	17	18	34

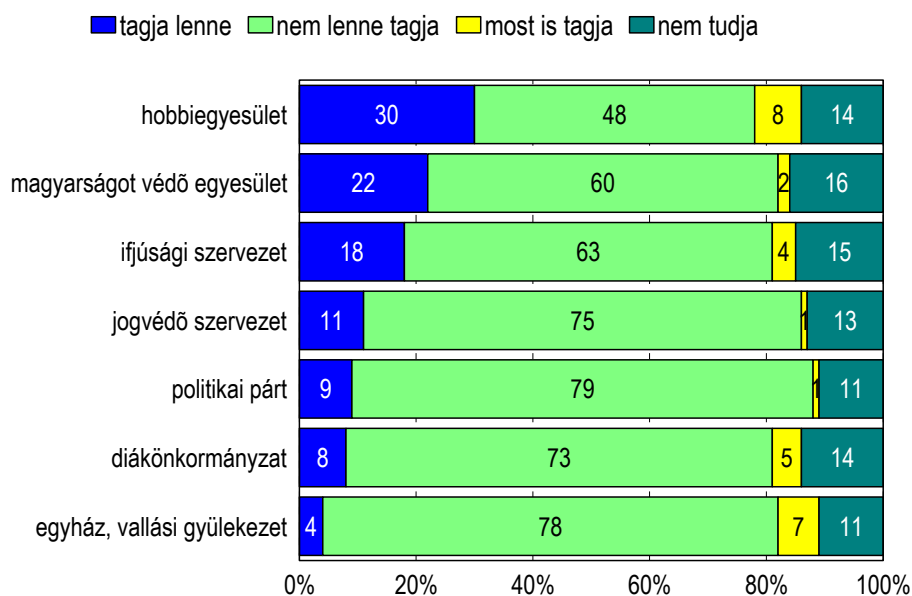
százalékos megoszlás

A tanulók diákközgyűléseken való részvételi aránya nem mondható magasnak, egynegyedük vett részt ilyen rendezvényeken. Ezeken is leginkább a jó vagy jeles, gimnáziumokban tanuló lányok

képviseltették magukat, illetve nem meglepő módon a magasabb képzettséggel rendelkező szülők gyermekei.

A fiatalok közéleti szerepvállalását is tanulmányoztuk, arról faggattuk őket, hogy tagjai-e valamilyen civil szervezetnek, egyháznak vagy politikai pártnak. A megkérdezett középiskolások 8 százaléka tagja valamilyen hobbi egyesületnek, ami összevetve az országos adatokkal átlagosnak tekinthető. Egyháznak, vallási csoportnak jelenleg a 7-14. osztályos tanulók 7 százaléka tagja, ifjúsági szervezethez 4 százaléku tartozik.

Társadalmi szervezetekhez való viszony

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a fiatalok vajon lennének-e tagjai bizonyos szervezeteknek. Legkevesebben valamely egyházat választották. Politikai pártnak illetve jogvédő szervezetnek mindössze a fiatalok 9-11 százaléka lenne tagja a jövőben (további 11-13 százalék bizonytalan). Más kutatásokhoz hasonlóan legtöbben a leglazább szerveződési típusokat, az ifjúsági szervezeteket vagy hobbi egyesületeket választották, ezeknek a fiatalok 18-30 százaléka lenne tagja. Új kérdésként tettük fel a magyarságot védő szervezetek iránti érdeklődést, amelyeknek a fiatalok egyötöde lenne tagja a jövőben, és 60 százaléku pedig egyértelműen elutasította. Összességében megállapítható, hogy nagy távolság van a hajlandóság és a tényleges részvétel között.

8. A FIATALOK SZEKSZÁRDHOZ VALÓ VISZONYA

A vizsgált korosztály viszonyát a településhez először azzal a kérdéssorral próbáltuk meghatározni, amelyben azt tudakoltuk tőlük, hogy mire büszkék és mit szégyellnek a városban.

A megkérdezettek 53 százaléka nevezett meg olyan dolgot, amire büszke, és ennél alig egy kicsit kevesebben (51 százalék) szégyelltek valamit a településen. A büszkeség tárgyai alapvetően a város látnivalóira (parkok, terek), szép épületeire, a rendezvényekre és a helyi borra, illetve borkultúrára fókuszálnak, míg a tanulók leginkább a roma etnikumot, az utcai koszt, szemetet és a szórakozóhelyek, üzletek hiányát szégyellik. A két kérdés során keletkezett leggyakoribb válaszkategóriákat a következő táblázatban foglaltuk össze.

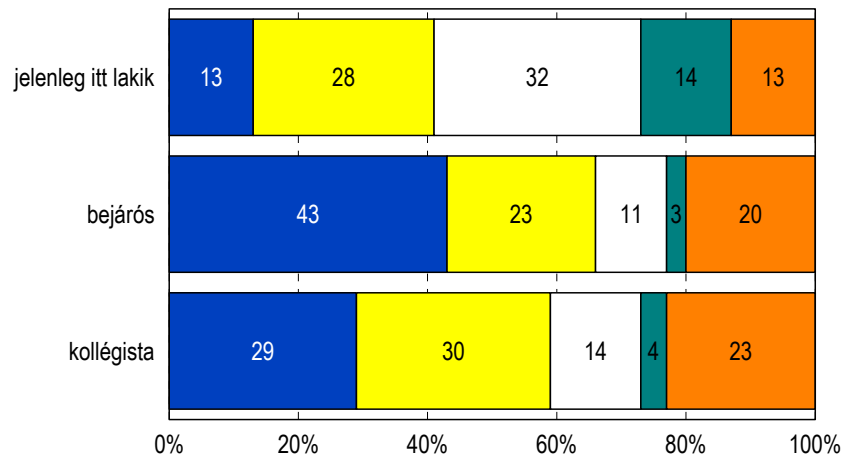
Amire büszkék		Amit szégyellnek	
	Említések száma		Említések száma
Látnivalók, szép épületek	52	Roma etnikum, Chicago	81
Rendezvények, kulturális események	37	Szemét, piszok	54
Bevásárlóközpontok, boltok	33	Hajléktalanok	27
Bor, borkultúra	32	Kevés szórakozási lehetőség	27
Iskolák	23	Bűnözés, közbiztonság	17
Sport	16	Épületek állapota	7
Éttermek, kocsmák	15	Vasútállomás	6
Garay tér	14	Emberek viselkedése	6
Babits Mihály	8	Elmaradottság	5

A fejlődés és az eredmények ellenére a tanulók megosztottak abban a kérdésben, hogy a jövőben szeretnének-e Szekszárdon lakni, élni. A jövőben egyáltalán nem akar Szekszárdon lakni az itt tanuló fiatalok 32 százaléka, inkább nem akar 26 százalékuk, inkább szeretne itt lakni 18 százalékuk, s mindössze 6 százaléknyi fiatal ragaszkodik a városhoz (18 százalékuk bizonytalan). Ezek az arányok jelentősen módosulnak, ha a lakóhely szerint vizsgáljuk a kérdést. A jelenleg is Szekszárdon lakó fiatalok 45 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem nagyon kíván települést változtatni, itt élne a jövőben is - legalábbis egy ideig. A bejárós és a kollégista tanulókat ugyanakkor nem sikerül a városnak megfogni, megtartani, csupán 13-18 százalékuk tervezi, hogy a jövőben beköltözne Szekszárdra, s egyötödük bizonytalan e tekintetben.

Életkor szerint az derült ki, hogy míg a 13-15 évesek 31 százaléka maradna a jövőben a városban, addig a 16-17 éveseknek már csak 25, a 18 évnél idősebb diákoknak pedig mindössze 19 százaléka szeretne a jövőben (is) Szekszárdon lakni. Igen alacsony arányban lagnának a jövőben a városban a szakiskolások (16 százalék) és a szakközépiskolások (27 százalék), míg a gimnazisták 21 százalék vélekedik így.

Szeretnél a jövőben Szekszárdon lakni?

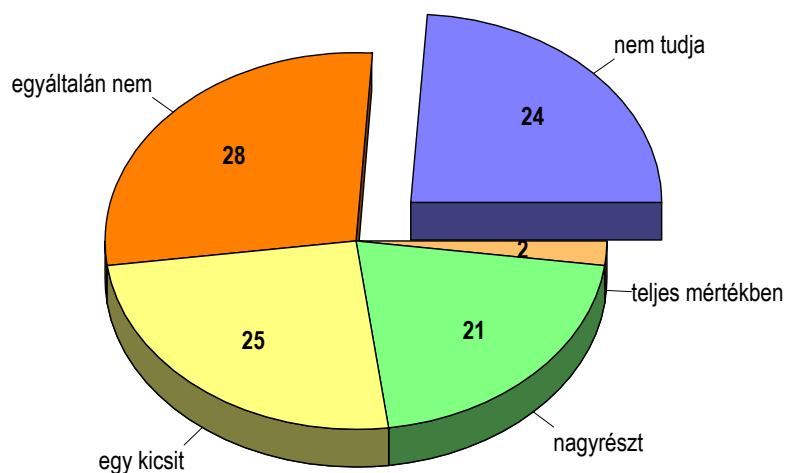
■ egyáltalán nem ■ inkább nem □ inkább igen ■ teljes mértékben ■ bizonytalan

Azok a fiatalok, akik nem szeretnék a városban élni, legtöbbször a városi lét ellen emelnek kifogást, számukra Szekszárdon nincs elég munkahely és szórakozási lehetőség, illetve sokan inkább a vidéki élet felé vonzódnak.

A fiatalok többsége szerint a városi önkormányzatnál nagyrészt nincsenek tisztában azzal, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok, több mint 50 százalékuk nyilatkozta, hogy szerinte csak kicsit vagy egyáltalán nem tudják ezt, és valamivel több mint egyötödük szerint nagyrészt tisztában vannak ezzel.

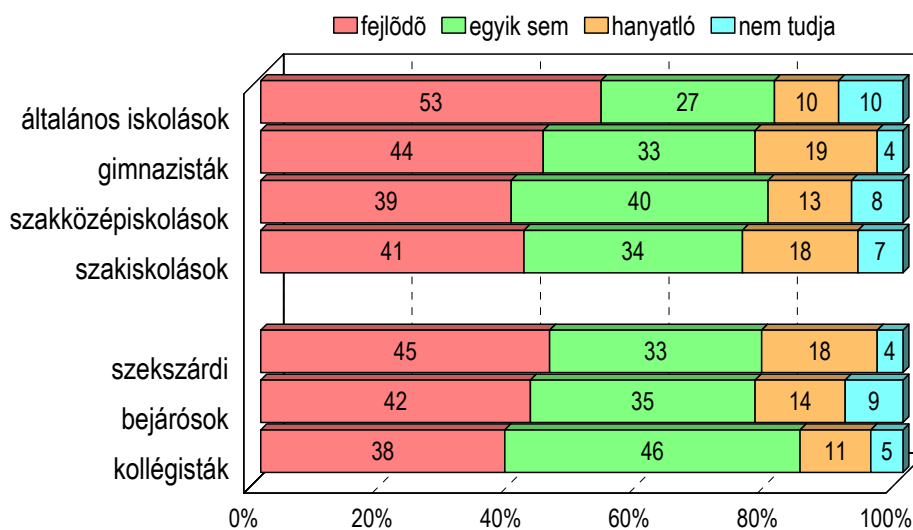
Mennyire ismerik az önkormányzatnál, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok?

százalékos megoszlás

A megkérdezett fiatalok megosztottak abban, hogy a város fejlődik-e. 43 százalék inkább fejlődőnek látja Szekszárdot, mint hanyatlónak, ez utóbbit csak 15 százalékuk állította. Egyharmaduk sem fejlődőnek, sem hanyatlónak nem véli a várost, míg 7 százalék nem tudta ezt eldönteni. Ha ezt a kérdést az iskolatípus illetve a jelenlegi település dimenziójában vizsgáljuk, akkor árnyaltabb képet láthatunk.

Szekszárd fejlődő vagy hanyatló település?

A diákok közül legtöbben a városban várható fejlesztések közül a bevásárlóközpontok, Piramis Center építéséről hallottak, többeknek a bicikli utak fejlesztéséről és természetesen módon az autópálya építéséről vannak információik. A fiatalok közül kevesebben ugyan, de hallottak uszoda, élményfürdő és sportcentrum kialakításáról, illetve a város utcáinak, járdáinak felújításáról, közterületek szépítéséről.

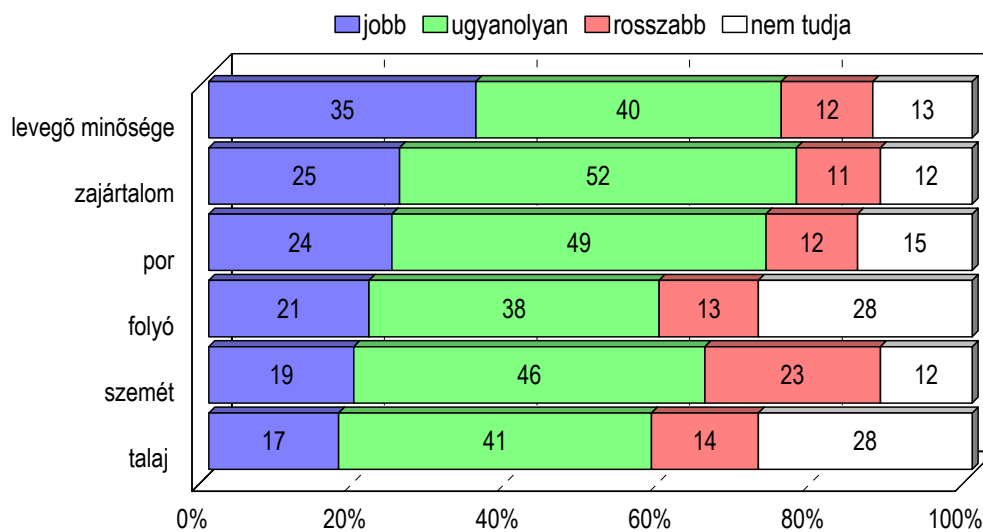
Megkérdeztük azt is, hogy ha lehetőségük lenne rá, melyik magyar településen élnének felnőtt korukban a fiatalok. Erre a fiatalok 74 százaléka válaszolt valamit. A diákok legtöbbször Budapesten illetve Szekszárdon szeretne élni, de Pécsen is szívesen élne a fiatalok jelentős része. A legtöbb említett település főleg Szekszárd közelében található, azonban messzebbi vidékekre is elköltöznének, ha lenne rá lehetőség.

	Említések száma		Említések száma
Budapest	91	Kaposvár	6
Szekszárd	72	Szedres	5
Pécs	71	Aparhant	4
Szeged	18	Harc	4
Tolna	16	Kecskemét	4
Paks	15	Veszprém	4
Győr	11	Eger	4
Sopron	11	Dunaújváros	3
Bonyhád	9	Nagydorog	3
Debrecen	9	Bogyiszló	2
Baja	8	Fadd	2
Székesfehérvár	8	Fácánkert	2
Siófok	6	Tamási	2

Az utóbbi években Magyarországon és szerte a világon egyre nagyobb gondot okoznak a környezetvédelmi problémák, a bekövetkezett lokális ökológiai katasztrófák. A kérdőívben foglalkoztunk a szekszárdi diákok környezeti kérdésekhez való viszonyával, a tanulók környezettudatával is. Arra vártunk választ, hogy hatféle klasszikus környezetterhelést, környezeti problémát (levegő, por, zaj, szemét, élővizek, talaj) tekintve Szekszárd vajon jobb helyzetben van-e, mint az országos átlag. Ennél a kérdésnél az is informatív, hogy a tanulók 12-29 százaléka nem tudott válaszolni. Az értékelhető választ adó diákok közül is a relatív többség úgy nyilatkozott, hogy szerintük a szekszárdi környezeti helyzet megegyezik az országos helyzettel, nem lát lényeges eltérést.

Ha csak azokat nézzük, akik érzékelnek, látnak eltérést, a levegő, a zajártalom, a vízminőség, a por és a talaj esetében egy kicsit többen vannak, akik jobbnak tartják a város helyzetét az országos állapothoz képest, viszont a szemét kérdésében többen látják rosszabbnak a helyzetet, mint jobbnak.

Szekszárd helyzete az országos átlaghoz viszonyítva

Érdekes megvizsgálni, hogy miben tér el a városban lakó szekszárdi diákok és a környező településekről bejáró tanulók ítélete, ugyanis okunk lehet feltételezni, hogy a bejárós tanulóknak más viszonyítási alapjuk van (környezeti ártalmakkal kevésbé terhelt lakótelepülésük), s hajlamosabbak az átlagnál sötétebben látni a nagyobb várost. A szekszárdiak a levegő, a zaj és a por tekintetében pozitívabban látják a helyzetet, mint a környező településekről naponta bejáró tanulók. A kollégisták a zaj és a por tekintetében a legkritikusabbak, ugyanakkor a vizek és a talaj tekintetében a bejárósok vannak a legjobb véleménnyel a városról.

A városban működő szelektív hulladékgyűjtésről szinte mindenki hallott a diákok közül, mindössze 6 százalék nyilatkozott úgy, hogy erről a lehetőségről nem tud. A tanulók 60 százaléka nemcsak hallott, hanem használja is ezeket a szelektív hulladékgyűjtő szigeteket, illetve 34 százalék nem használja ezeket, annak ellenére, hogy hallott róla. Főleg a jobb tanulmányi átlaggal rendelkező és a gimnáziumokban tanuló diákok használják ki ezt a város adta lehetőséget.

9. A DIÁKOK PSZICHÉS ÁLLAPOTA

A tanulók élethelyzetét, élményvilágát, értékrendjét felmérő kutatásunk nem lenne teljes a diákok pszichés állapotának és identitásának vázolója nélkül.

A tanulók többsége a lelki állapotára vonatkozó negatív jellemzőket általában nem érezte magára nézve igaznak, ugyanakkor a vizsgált 7-14. évfolyamosok harmada kisebb nagyobb intenzitással, de küszködik valamilyen lelki problémával.

A következő állításokat mennyire érzed igaznak magadra nézve?

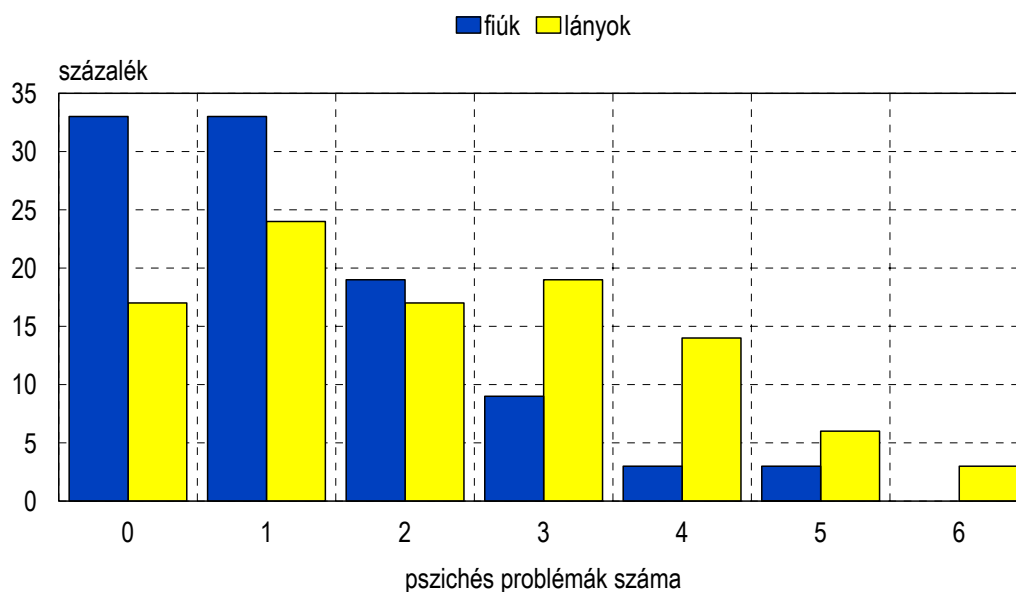
	általános iskola		középiskola	
	teljesen %	inkább igen %	teljesen %	inkább igen %
Gyakran idegeskedem.	15	33	25	34
Gyakran fog el félelemérzés.	6	11	4	19
Gátlásos vagyok.	5	13	7	25
Általában rosszul alszom.	6	9	3	14
Néha úgy érzem, hogy senkinek sincs rám szüksége.	10	12	10	16
Kerülöm a társaságot.	3	3	3	5
Sikeres életet élek.	24	40	12	45
Sokszor magányosnak érzem magam.	10	16	8	17
Boldog vagyok	60	26	35	43

A diákok több mint fele nyilatkozott úgy, hogy gyakran idegeskedik, 24 százaléka érzi néha úgy, hogy senkinek sincs rá szüksége. A gátlásossággal 30 százalékuk, a magány érzetével 25 százalékuk, félelemérzéssel pedig minden ötödik tanuló küzd több kevesebb rendszerességgel. Az alvászavar 18 százalékuknál jelentkezik. Külön vizsgálva az általános iskolásokat és a középiskolásokat megállapítható, hogy a középiskolásokat magasabb arányban jellemzik a pszichés problémák.

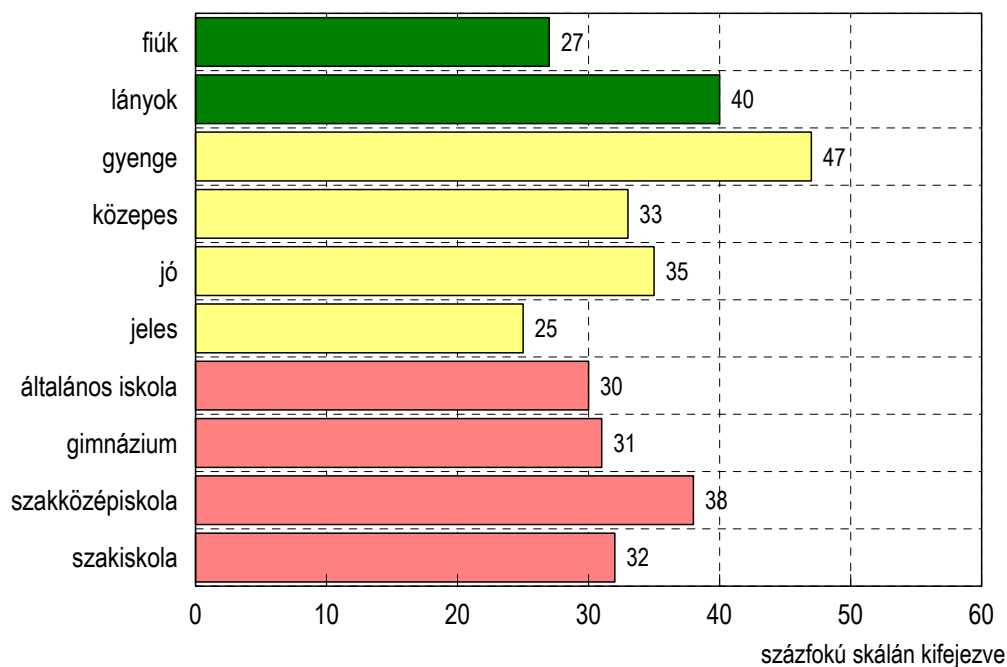
Ha összevonjuk a pszichés problémákat (félelemérzés, magány, gátlások, alvászavar, idegesség, feleslegesség érzése) egy közös változóba, akkor a diákok 29 százalékánál találtunk legalább egy itemet, 18 százalékánál minimum kettőt, s a tanulók 28 százalékánál három vagy több pszichés probléma alkalmankénti vagy gyakori előfordulását regisztráltuk. Érdekes összegezni a pszichés problémákat egy közös változóba, mely egy 0-100 közötti szám lesz. Az index városi átlagpontszáma 34.

A lelki problémákkal szignifikánsan magasabb arányban küszködnek a lányok, a kollégisták, a szakközépiskolások, a gyenge tanulók és a nem teljes családban élők.

A pszichés problémák előfordulási aránya

A lelki problémákat jelző index a különböző alcsoportokban

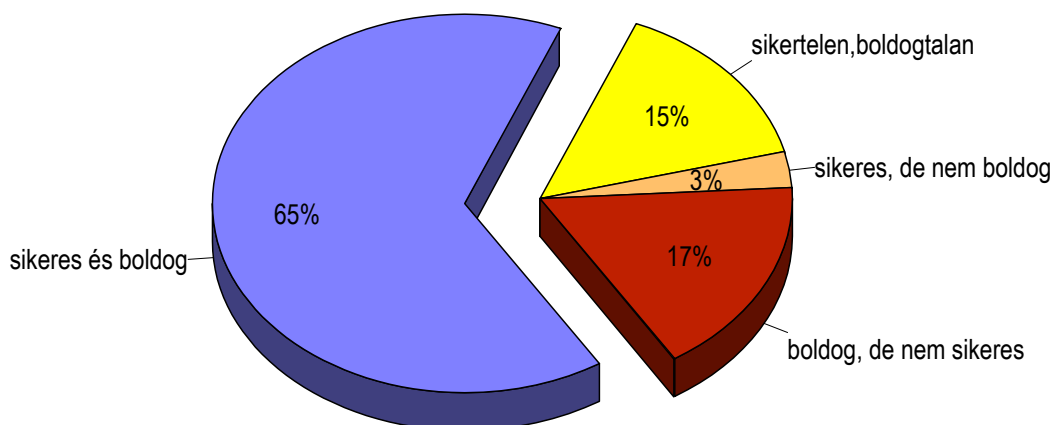
A tanulók lelki állapotát jellemezni lehet azzal is, hogy mennyien vallják magukat boldognak illetve sikeresnek. Azok, akikre teljes mértékben igaz, hogy sikeres életet élnek, a válaszadók 14 százalékát adják, de további 44 százalék is inkább igen választ adott. Az alapvető demográfiai

jellemzők szerint tekintve a fiúk között 7 százalékkal magasabb azok aránya, akik úgy vélik sikeresek. Arra a kérdésre, hogy boldog életet élnek-e, a tanulók túlnyomó többségben igent válaszoltak, 39 százalékuk teljes mértékben, 41 százalékuk inkább egyetért.

A sikeres és boldog élet között erős pozitív összefüggés van ($r=+0.54$). A sikeres és boldog életet élő tanulók aránya 65 százalék. A boldog, de nem sikeres tanulóké 17 százalék, a sikeres boldogtalanoké 3, míg a boldogtalan és sikertelen diákok aránya 15 százalék. Ez azt is jelenti, hogy a boldog élet, és a boldog élet jellemző értékei könnyebben élhetők a tanulók számára.

Érdeemes megvizsgálni, hogy a pszichés problémákat jelző indexe mennyivel alacsonyabb a boldog, sikeres tanulóknak, mint a boldogtalan, sikertelen diákoknak.

A sikeres és boldog tanulók aránya

	a pszichés problémák intenzitása a fiúknál	pszichés problémák intenzitása a lányoknál
sikeres és boldog	23	32
boldog de nem sikeres	29	44
sikeres de nem boldog	26	50
sikertelen és boldogtalan	42	64

pontszám százfokú skálán

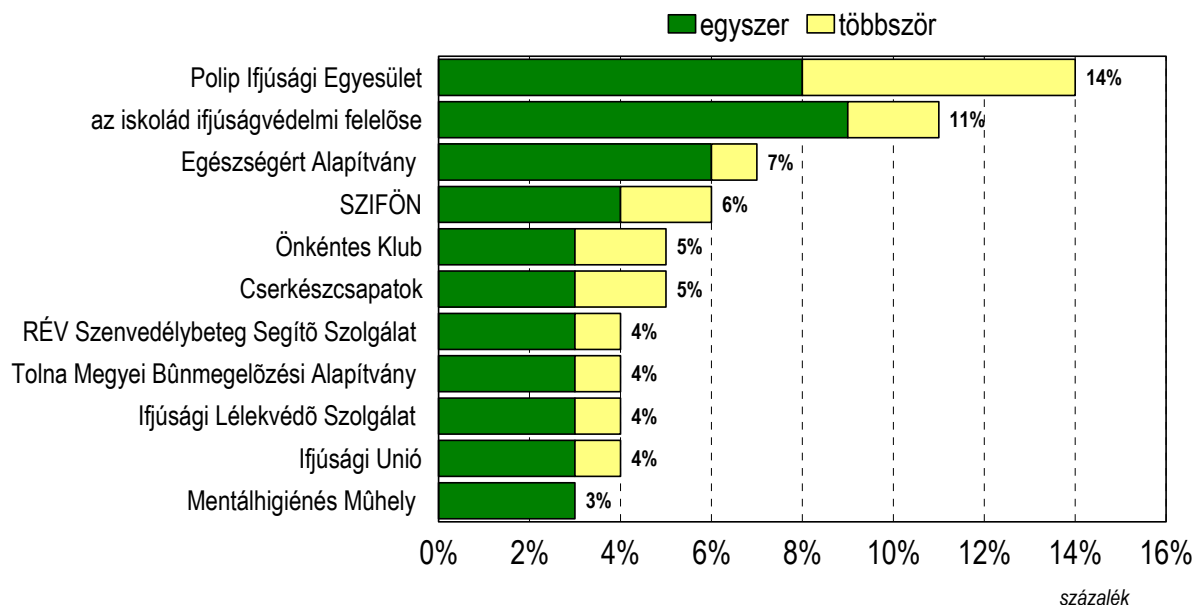
A sikeres tanulók körében a lelki problémákat jelző index értéke 27 pont, míg a magukat sikertelennek vallóknál 45. Még nagyobb az eltérés a boldog/boldogtalan dimenzióban, a boldog diákoknál 29, a boldogtalanoknál ehhez képest 21 ponttal több, 50 pont a pszichés problémáit mutató

index értéke.

A tanulók problémáikkal több segítő intézményhez is fordulhatnak a városban. Ennek ellenére igen alacsony azok aránya, akik igénybe veszik az intézményes segítő hálózat szolgáltatásait. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy mivel a vizsgált 7-14. osztályos korosztály lélekszáma több ezer fő, a néhány százalékos említési arány is több száz tanulót jelent a városban. A legtöbb tanuló által megkeresett intézmény, a Polip Ifjúsági Egyesület, melyet a megkérdezettek 8 százaléka egyszer, 6 százaléka többször is megkereste már.

Az alábbi intézményekhez fordultál már valamilyen problémával ?

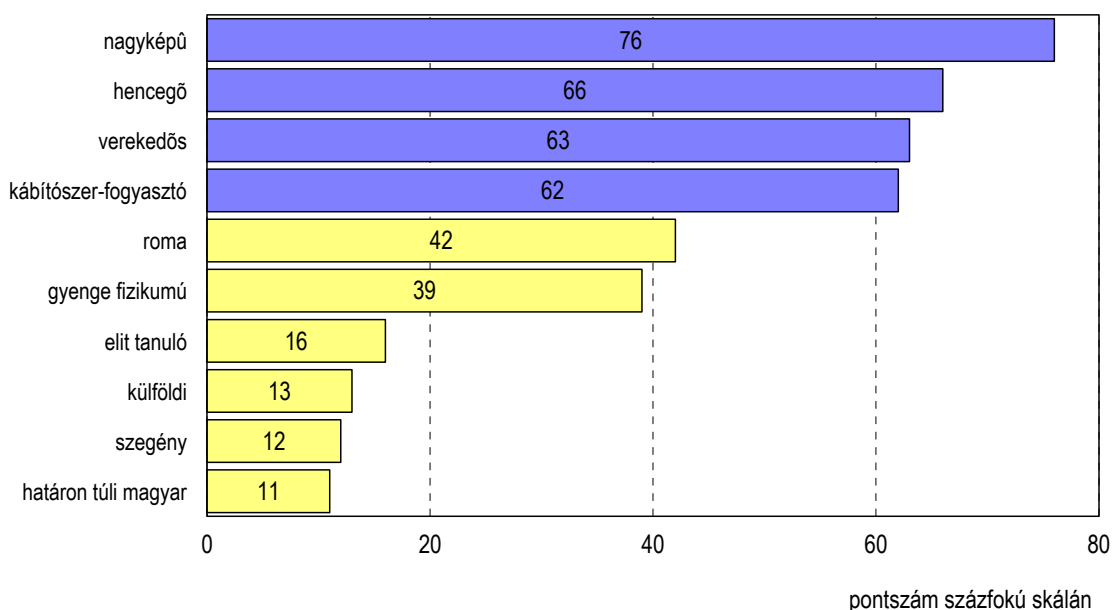
Fontos információ az is, hogy melyek azok az intézmények, szervezetek, amelyek létezéséről nem is tudnak a fiatalok. A felsoroltak közül az iskolai ifjúságvédelmi felelős, a bűnmegelőzési alapítvány és az Egészségért Alapítvány létezéséről a tanulók 20-22 százaléka nem hallott, a RÉV Szenvedélybeteg Segítő Szolgálatról és a SZIFÖN-ről 24-25 százalékuk nem tud, az Önkéntes Klubról, a cserkészcsapatokról, az Ifjúsági Unióról és az Ifjúsági Lélekvédő Szolgálatról 26-27 százalékuk, illetve a Polipról és a Mentálhigiénés Műhely létezéséről 28-31 százalékuk nem tud - saját bevallásuk alapján.

Ha nem nagyon használják a humánszolgáltató intézményeket, joggal tehető fel a kérdés, hogy a felmerülő problémáikat kivel osztják meg, kihez fordulnak segítségért elsősorban. Más vizsgálatokból az derült ki, a középiskolásoknak szerencsére a legfontosabb segítői hátterük a szüleik, a legtöbb problémával hozzájuk fordulnának. Anyagi problémával, életvezetési gondokkal, tanulmányi nehézségekkel elsősorban őket keresik meg. Szerelmi problémára elsősorban a baráti körben keresnek

válaszokat, kortársaikkal osztják meg e gondjaikat. A diákjogi problémák tekintetében megosztottabbak, egyrészt a barátokhoz, egyrészt a tanáraikhoz fordulnak, s ez az a probléma csoport, aminek megoldásában szerepet szánának néhányan a segítő szervezeteknek is.

A diákok előítéletességének vizsgálatára felsoroltunk a tanulóknak több olyan társadalmi csoportot, amely jelenleg a többségi társadalom kritikáját, ellenérzését válthatja ki. Arra kértük a tanulókat nyilatkozzanak arról, mennyire tudnák elfogadni padtársuknak a különböző csoportokba tartozó tanulókat. E kérdések a tanulók tolerancia szintjéről is informálnak minket e tekintetben. Ez nem lehet közömbös, hiszen a személyiség fontos összetevője a tolerancia, mely meghatározza, hogy mennyire vagyunk megengedők, elnézőek bizonyos normakerülő magatartásformákkal szemben, mennyire fogadjuk el mások - nekünk esetleg nem tetsző – tulajdonságait. Ez a kérdés tulajdonképpen a Bogardus-féle társadalmi távolság skála módosított változata volt. A tíz felsorolt csoport elfogadottságát az alábbi ábra szemlélteti.

Mennyire zavarna, ha a padtársad ... lenne?

A középiskolások körében a fenti ábra tanúsága szerint a felsorolt tízből négy társadalmi csoport inkább ellenszenvet vált ki, igaz eltérő mértékben. A legnagyobb mértékben a nagyképű diákokat utasítják el, a tanulók 83 százalékát zavarná, ha padtársa lenne, jelentős részüket nagyon. A hencegőket és a verekedőseket a 70 százalékuk utasítja el, kábítószer-fogyasztókat a diákok 64 százaléka nem szeretné padtársnak. A magyar társadalomban jelen lévő roma-ellenesség itt is tetten érhető, a roma padtárs elutasítása 41 százalékos. Érdeemes megnézni, hogy miben tér el az egyes iskolatípusban tanulók véleménye.

Téged mennyire zavarna, ha a padtársad ...

	általános iskola	gimnázium	szakközépiskola	szakiskola
határon túli magyar diák lenne	12	8	12	14
nagyon szegény családból származó lenne	19	10	12	11
verekedős diák lenne	60	63	64	64
roma fiatal lenne	47	57	30	37
kábítószer-fogyasztó lenne	76	63	61	57
úgy gondolná, mindenkinél jobban tud mindent	74	84	77	67
állandóan a márkás cuccaival dicsekedne	66	70	66	62
külföldi diák lenne	19	8	10	16
a legjobb tanuló lenne az osztályban	19	18	16	14
gyenge fizikumú diák lenne, aki állandóan a többiek céltáblája	45	33	39	43

pontszám százfokú skálán

Mindent összevetve, az egyes csoportok közül a fiatalok 4 százaléka egyik csoportot sem utasította el, s 17 százaléuk csak egy-két csoporttal szemben viselkedett elutasítóan, s ez általában neveltségi problémát produkáló volt. A tanulók 45 százaléka 3-4 csoportot utasít el, s szintén 34 százaléuk ötöt vagy annál többet.

Végezetül vizsgáljuk meg, hogy az elutasított csoportok száma mekkora az egyes társadalmi/demográfiai változók mentén. A teljes mintát tekintve a 10 csoportból az elutasított csoportok átlagos száma 3.8. A fiatalabbak, illetve a gimnáziumi tanulók kevésbé toleránsak más társaikkal szemben.

10. AZ Y-GENERÁCIÓ JÖVŐKÉPE

A tanulók iskolai tanulmányaik alatt folyamatosan tervezgetik jövőjüket, karrierjüket, konkrét és kevésbé konkrét lépéseket tesznek céljaik elérése érdekében. Köztudomású, hogy a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági és politikai változásai jelentősen átrendezték és egyben szegregálták az emberek értékhierarchiáját. Felmerült a tradicionális családi értékekhez való visszatérés gondolata éppen úgy, mint az ezzel élesen szembenálló piaci alapokon nyugvó, fogyasztáscentrikus attitűd. A szabadpiaci szemléletmód megjelenése eltérő típusú válaszreakciókat "provokált".

Azok, akik társadalmi és kapcsolati tőkájukat gazdaságira tudták váltani, könnyen idomultak az új helyzethez, sikeres életpályán mozognak, s gyermekeiknek sem okoz jelentősebb problémát az új világrend szocializációja. A pedagógusok és a fiatalokkal foglalkozó más humánszolgáltató szakemberek körében sokan vannak, akik hisznek a társadalmi igazságosságban és felháborodnak olyan társadalmi jelenségek láttán, melyek a piacgazdaságnak természetes velejárói, de értékrendjüknek nem felelnek meg. Gyakran panaszkodnak a fiatalok, diákok "eltorzult" értékrendjére, s igyekeznek a szerintük elvárható klasszikus értékek szerint nevelni a rájuk bízott tanulókat. Ugyanakkor a tanulók látják a sikertelen és boldogtalan szülői és tanári mintát, s az értékkonfliktusban egyre határozottabban utasítják el azt. Megpróbálnak alkalmazkodni az új világ új rendjéhez, hiszen a legfontosabb számukra, hogy az átalakult társadalmi és gazdasági berendezkedés játékszabályai szerint sikeresen próbáljanak helytállni az életben.

Az emberrel élete folyamán sok olyan dolog történik, ami megváltoztatja vagy jelentősen befolyásolja további életét. A fiataloknak felsoroltunk 11 eseményt, ami jelentősnek, egyesek fordulópontnak mondhatók az életükben. Arra kértük őket, mondják meg, vajon hány éves korukban fognak ezek az események bekövetkezni. Mint az alábbi táblázatban látható, ez kemény dió volt, hiszen még a leggyakrabban megválaszolt eseményeknél is 20-25 százalék körül volt a bizonytalanok aránya. A legnagyobb bizonytalanság a házasságnál, a gyermekvállalásnál és a lakásszerzésnél volt, itt a diákok 39-42 százaléka nem tudott időpontot mondani.

Az emberrel élete folyamán sok olyan dolog történhet, ami megváltoztathatja az életét. Ezek közül most felsoroltunk néhányat. Te mit gondolsz, hány éves korodban fognak az alábbiak bekövetkezni? Ha már bekövetkezett, hány éves voltál akkor?

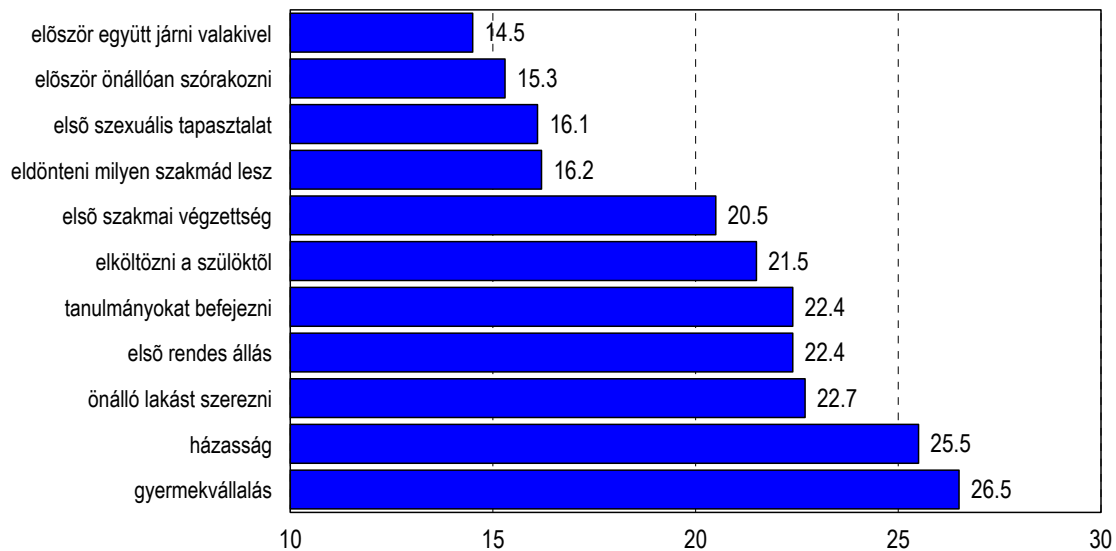
	legalacsonyabb életkor	legmagasabb életkor	átlag-életkor	soha	nem tudom
Események	év			százalék	
először együtt járni valakivel	10	27	14,5	2	25
először önállóan szórakozni menni	10	28	15,3	3	20
eldőnteni, hogy milyen szakmád lesz	10	30	16,2	3	34
első szexuális tapasztalatokat szerezni	10	28	16,1	3	27
az első szakmai végzettséget megszerezni	16	34	20,5	2	37
befejezni tanulmányaidat	14	40	22,4	2	38
elköltözni, függetlenül élni a szülőktől	14	30	21,5	3	32
először rendes állásban dolgozni	18	32	22,4	2	39
megházasodni	18	45	25,5	4	42
gyermeket vállalni	18	40	26,5	2	39
önálló lakást szerezni	14	37	22,7	2	39

Mint a táblázat adataiból kiolvasható, a szélső életkori értékeknél a házasság, a munkábaállás és a gyermekvállalás megszerzése volt, amelynek legelső dátuma a legkésőbbre húzódott, és általánosan megállapítható, hogy szinte mindegyik kérdéskörnél az életkori határok felső értéke az utóbbi években megnövekedtek.

A fenti események amúgy három, jól elhatárolható életszakaszhoz kötődnek. Az első 17 éves korig tart, és domináns elemei a szórakozás, valamint az élet első tapasztalatai (együtt járás, szexuális tapasztalatok). A második 22 éves korig tart, itt már komolyabb témák kerülnek elő (első szakmai végzettség, tanulmányok befejezése, különköltözés). 23 éves kor felett pedig már igazán „felnőtt” témák következnek: házasság, gyermekvállalás. Mint a lenti ábrán is látszik, ezek az események viszonylag logikus sorrendben követik egymást, az első párcapcsolattól a gyermekvállalásig, nagyjából egy évtizedet fogva át.

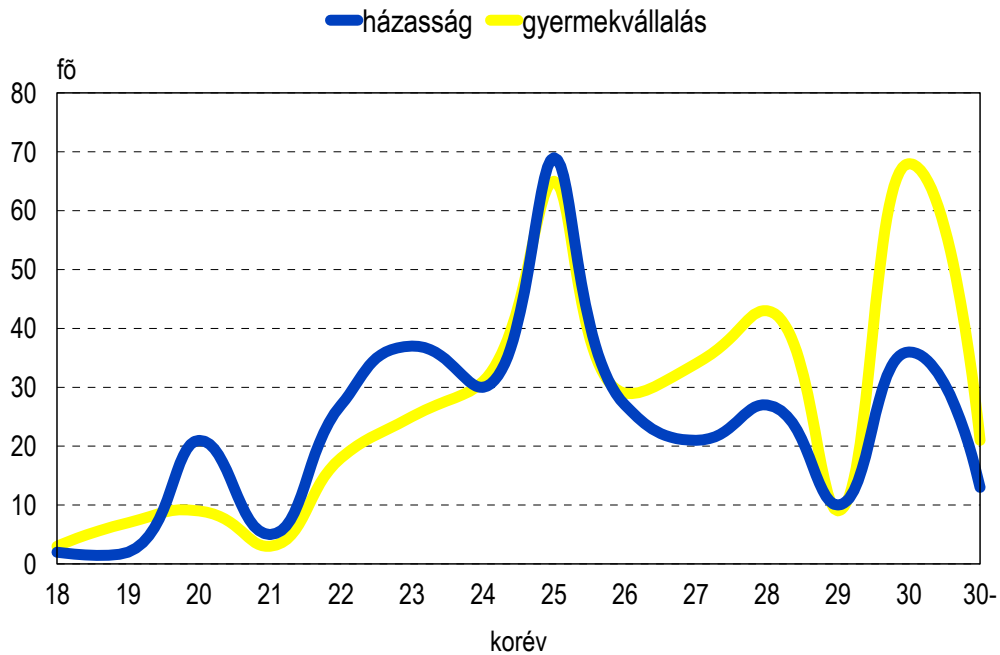
Mikor következnek be az alábbiak az életedben?

(átlagéletkorok)

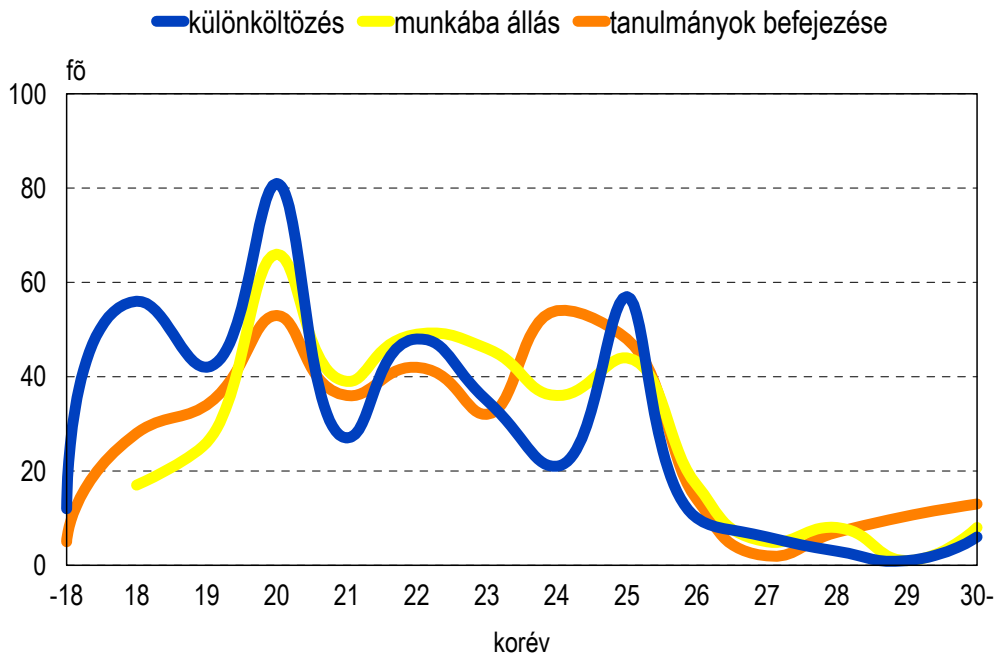

A lányok a fiúknál később szeretnék a szakmáról dönteni, a végzettséget megszerezni illetve az első szexuális és párkapcsolati tapasztalaton túlesni. Ezzel szemben a fiúk későbbre datálják a gyermekvállalást és a házasságot. Az apa iskolai végzettsége három esemény bekövetkeztét befolyásolja, a magasabb végzettségű apák gyermekei később fejezik be a tanulmányaikat, minek következtében később szerzik meg első szakmai végzettségüket, aminek okán később vállalnak állást. A jövővel kapcsolatos elképzelések egyik legfontosabb mércéje az, hogy a fiatalok mikor akarnak különköltözni a szüleiktől, elkezdeni dolgozni, megházasodni és gyermeket vállalni, ezért a válaszolók időgörbéit is bemutatjuk.

A házasság és a gyermekvállalás tervezett időpontja

A különköltözés, a tanulmányok befejezése és munkába állás tervezett időpontja

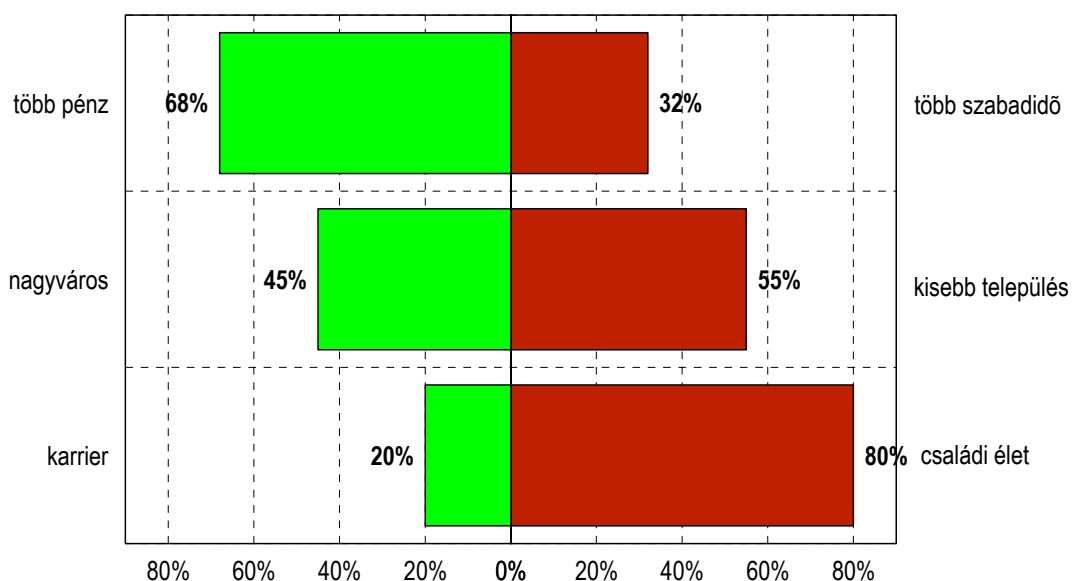

Részben a jövőképről, részben a tanulók értékrendjéről informál az a kérdéssor, melyben három - az életben felmerülő - dichotóm kérdés közül kellett választaniuk. A kérdések a sok pénz vagy

sok szabadidő, a karrier vagy család és a nagyváros lét vagy kis település relációkat jelentették.

A tanulók többsége fontosabbnak tartja a megfelelő anyagi háttérrel és a gazdagságot mint a szabadidőt, a diákok kétharmada ha választhatna, inkább a több pénzt és nem a több szabadidőt választaná. Nemek szerinti eltérés a lakhely és a szabadidő tekintetében mutatható ki, a lányok inkább nagyvárosban szeretnének élni, és több szabadidőt szeretnének a pénz helyett. A jobb tanulmányi eredménnyel rendelkező és a gimnáziumban tanuló diákok inkább a szabadidőt preferálják, és ők nagyobb arányban élnének a jövőben nagyvárosban, mint kisebb településen.

Dichotóm választások

A karrier vagy család közötti választás szintén sok embernek - különösen nőnek - okoz problémát. A megkérdezett szekszárdi diákok 80 százaléka ebben a relációban inkább a boldog családi életet választaná. Nemek szerint nincs különbség ennek a kérdésnek a megítélésében, mind a fiúk, mind pedig a lányok hasonló arányban választanák inkább a boldog családi életet. A szülő iskolai végzettsége és a tanulmányi eredmény sem befolyásolja érdemben ezt a kérdést.

Végezetül egy harmadik elképzelt választási helyzet elé is állítottuk a válaszolókat, arra kértük őket nyilatkozzanak, ha választaniuk kellene hogy egy modern nagyvárosban vagy a természetes környezetben lévő kis településen éljenek, hogyan döntenének. A diagramból kiolvasható, hogy a tanulók megosztottak, 55 százalék inkább a nyugodtabb, tisztább kisebb települést választaná, míg a tanulók 45 százaléka a modern nagyváros mellett döntene annak minden előnyével és hátrányával együtt.

A nagyváros-pártiak több alcsoportban meghaladják az 50 százalékot. A Szekszárdon helyben lakó tanulók körében 71 százalék a nagyvárost preferálók aránya, míg a környező községekről bejáró tanulóknak csak 32 százalékát vonzza a városi lét. A diplomás szülők gyermekei is többségében a nagyvárost választanák csakúgy, mint a gimnazisták.

Sem a hazai karrier, sem pedig a külföldi munkavállalás szempontjából nem mindegy, hogy a diákok ismernek-e idegen nyelveket. Annak ellenére, hogy minden diák legalább egy, de többségük két élő nyelvet tanul, nagyon alacsony a nyelvvizsgával rendelkező fiatalok aránya. A megkérdezettek közül mindössze 14 százalék rendelkezik valamilyen nyelvvizsgával (többségük német nyelvből tett sikeres középfokú vizsgát).

A családi háttér képzettségi szintjének emelkedése jótékony hatással van az idegen nyelvi kompetenciára is, a szakmunkás szülők gyermekeinek 7, az érettségizett szülők gyermekeinek 16, a diplomásokénak pedig 43 százaléka tett már valamilyen szintű sikeres nyelvvizsgát.

A középiskola választással nem dönt el végérvényesen a szakmaválasztás, számos lehetőség van a továbbtanulásra. A gimnáziumban érettségizők tanulhatnak valamilyen szakmát, vagy továbbtanulhatnak felsőfokú oktatási intézménybe, csakúgy, mint a szakközépiskolában érettségizők. Ez utóbbi csoport ezeken kívül az érettségire épülő szakképzésbe is bekapcsolódhat, technikai bizonyítványt szerezhet. De még a szakmunkás tanulók sem biztos, hogy a bizonyítvány megszerzése után rögtön belépnek a munkaerőpiacra, mert egyre többen vélik úgy, hogy ha a szakmunkások szakközépiskolájában érettségit tesznek, akkor jobb pozícióból indulnak majd munkát keresni.

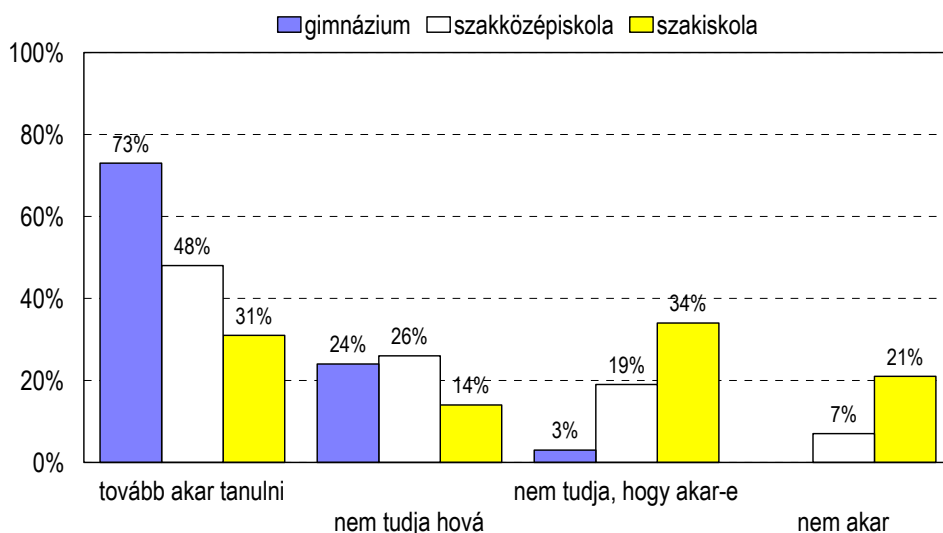
A vizsgált tanulók döntő többsége élni is kíván valamilyen továbbtanulási lehetőséggel, 53 százalékuk biztos abban, hogy tovább szeretne tanulni, s nagyjából azt is tudja mi lesz a következő állomás, további 20 százalékuk pedig úgy nyilatkozott, hogy szeretnének továbbtanulni jelenlegi iskolájuk befejezése után, ám még nem döntötték el, hogy hol, milyen irányban. A továbbtanulás kérdésében teljesen bizonytalanok aránya 17 százalék, s mindössze a megkérdezett diákok 9 százaléka véli úgy, hogy befejezi mostani iskoláját és rögtön kilép a munkaerőpiacra.

Éles eltérést okoz e kérdésben az iskolatípus. Míg a gimnazisták számára gyakorlatilag kötelező továbbtanulni (96 százalék), a szakközépiskolásoknak 19 százaléka, a szakiskolásoknak pedig 35 százaléka bizonytalan, és a szakiskolások egyötöde azt gondolja, hogy a bizonyítvány megszerzése az intézményes tanulás utolsó állomása számára.

A gimnazisták és a szakközépiskolások 95-97 százaléka, a szakmunkás tanulóknak 68 százaléka tervezi úgy, hogy valamikor meg kívánja szerezni az érettségi bizonyítványt. Mivel nem teljesen merevek az egyes iskolatípusok, a szakközépiskolások egyharmada úgy gondolja, nem ártana egy szakmunkás bizonyítvány sem, de döntő többségük vagy technikai, vagy felsőfokú esetleg mindkét papír megszerzést vette tervbe. Érdekes, hogy a szakiskolások harmada érettségi utáni

technikusi képzésbe kapcsolódna be, illetve 8 százalékuk egyenesen a diplomát tűzte ki célul. Hogy ezek a tervek mennyire reálisak, az más kérdés, de a pályaelképzelések között mindenképpen számolni kell azzal a ténnyel, hogy a diákok túlnyomó része felismerte azt, hogy a kitörés és a biztos egzisztencia egyik kulcsa a minél magasabb kvalifikáció megszerzése.

Továbbtanulási szándék az egyes almintákban

Mindent összevetve megállapítható, hogy a tanulók átlagosan kétféle szintű bizonyítvány megszerzését vették tervbe, s ebben nincs igazán különbség az egyes alcsoportokban.

A tanuló tervei között szereplő iskolai végzettség iskolatípusonként

	általános iskola	gimnázium	szakközépiskola	szakiskola
szakmunkás bizonyítvány megszerzése	44	9	38	97
érettségi bizonyítvány megszerzése	91	97	95	68
technikusi bizonyítvány megszerzése	28	16	50	30
diploma megszerzése	70	92	46	8

igen válaszok százaléka

11. AZ IFJÚSÁGI SZOLGÁLTATÓ INTÉZMÉNYEK ERŐFORRÁSAI

A fiatalok körében zajlott vizsgálat során már előkerültek valamilyen vonatkozásban a fiatalokkal (is) foglalkozó intézmények, a városban jelenlévő segítő szervezetek. Ez teljesen természetes, hiszen az egyes társadalmi problémák kezelésének legkézenfekvőbb módja az állami, helyi és civil segítő intézményrendszer kiépítése.

A szekszárdi ifjúságkutatás során megkülönböztetett figyelmet kívántunk szentelni azoknak az intézményeknek, szervezeteknek, amelyek munkájuk során gyakran kerülnek kapcsolatba fiatalokkal, a fiatalok problémáival. A kutatás során azokat az intézményeket választottuk vizsgálatunk tárgyává, amelyek feltételezésünk szerint szerepet vállalnak - esetleg a jövőben szerepet vállalhatnak - a fiatalok támogatásában, gondozásában, felkészítésében, az ifjúsági problémák megoldásában - szociális, egészségügyi, mentálhigiénés, közművelődési, oktatási vagy éppen szabadidős területen.

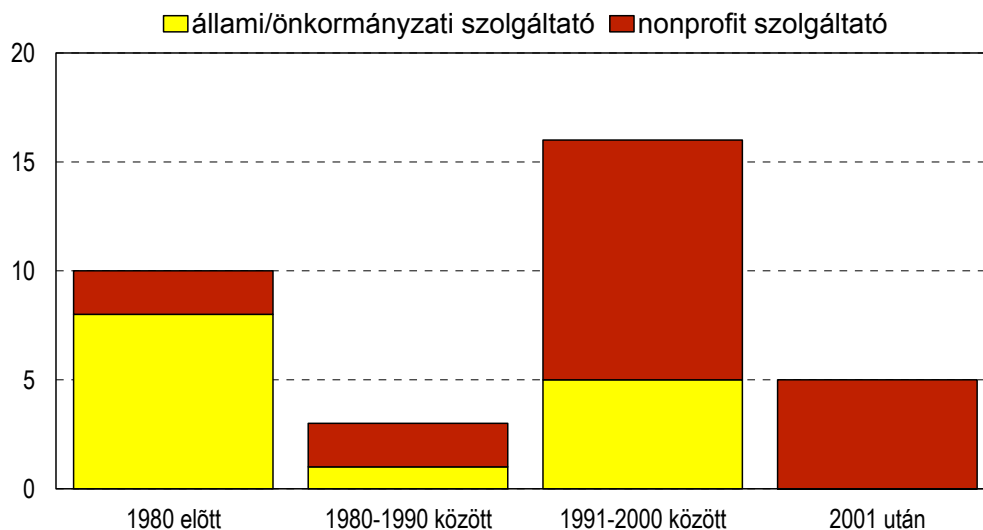
Az ifjúságsegítő intézmények, szervezetek körében a felelős vezetők által kitöltött intézményi kérdőívek segítségével került sor az ilyen vonatkozású empirikus adatok begyűjtésére. A kérdőíveket on-line módon, webes kérdőíves felületen lehetett kitölteni, az intézményi és szervezeti listát a Polgármesteri Hivatal Oktatási Irodája választotta ki. Az önkéntesség és a kényes kérdések (pl. gazdálkodás, szolgáltatási színvonal) ellenére 34 intézmény, szervezet töltötte ki a kérdőívet a megadott határidőig. Nem történt meg tehát az intézmények, szervezetek teljes körű lekérdezése, de a válaszoló intézmények jól reprezentálják azt a segítői, támogatói, humánszolgáltató rendszert, amelyet a fiatalok igénybe vehetnek, használhatnak Szekszárdon, ha problémáikkal, ötleteikkel valahova fordulni szeretnének.

A elemzett intézmények közül ötöt a városi önkormányzat, ötöt a megyei önkormányzat tart fenn, minden második szervezet (19) a civil szférához tartozik (egyesület, alapítvány vagy alapítványi intézmény). Ifjúsági szolgáltatások elérhetők még központi költségvetési által fenntartott intézményben valamint egyházi fenntartású intézményben is, de összességében az ifjúsági szolgáltatások szervezését a civil szektor dominálja a városban.

Az ifjúsági szolgáltató intézmények 80 százaléka mögött legalább 10 éves működési tapasztalat áll a városban, azon intézmények száma, melyek az ezredforduló óta jöttek létre mindössze 5. Minden harmadik szolgáltató már a rendszerváltás előtt is működött, ezek jellemzően az önkormányzati vagy állami intézmények az oktatás illetve közművelődés területtől (Illyés Gyula Megyei Könyvtár, Szent László Szakképző Iskola különböző tagintézményei, általános iskolák, a Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar, PTE Illyés Gyula Gyakorlóiskola, Alapfokú Művészeti

Iskola és Gyakorlóóvoda). Szintén régóta működik a Tolna megyei Önkormányzat Balassa János Kórháza. A civil szektort a régóta működő ifjúsági szolgáltatást is nyújtó szervezetek között két nonprofit szolgáltató képviseli, a Magyar Vöröskereszt Tolna Megyei Szervezete illetve a Vakok és Gyengénlátók Tolna Megyei Egyesülete. 1989-1990 között két további civil szolgáltatóval bővült az ifjúsági ellátórendszer, a Mentálhigiénés Műhely - Tolna Megyei Civil Szolgáltató Központ illetve Ifjúsági Unió Szekszárd társadalmi szervezetekkel. A rendszerváltás utáni évtized a szolgáltatók számának expanzív növekedését hozta magával, mind a nonprofit, mind pedig az önkormányzati szektor tekintetében, bár kétségtelen, hogy a civil társadalom aktivizálódás (döntően alapítványi formában) bővítette elsősorban az ifjúsági szolgáltatók körét. 1991-2000 között indította tevékenységét a Gemenc Természetvédelmi és Sportegyesület, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szekszárdi Csoportja, a CORA Egészségvédő Alapítvány, Az Egészségért Alapítvány, a Tolna Megyei Népművészeti Egyesület, a Kék Madár Alapítvány, az Önálló Életért Alapítvány, a "Felelős vagyok érted" Alapítvány, a Nyitott Világ Alapítvány, az Újra Dolgozni Tolnában Egyesület és a "Segíts rajtam!" Hátrányos Helyzetűekért Alapítvány, de több önkormányzati intézmény (Humánszolgáltató Központ, Családsegítő Központ Gyermekjóléti Központ, Szociális Központ) is ennek az évtizednek az elején jött létre, s mára már több mint 15 éves működési tapasztalattal bírnak.

Ifjúsági szolgáltatók alapítási ideje

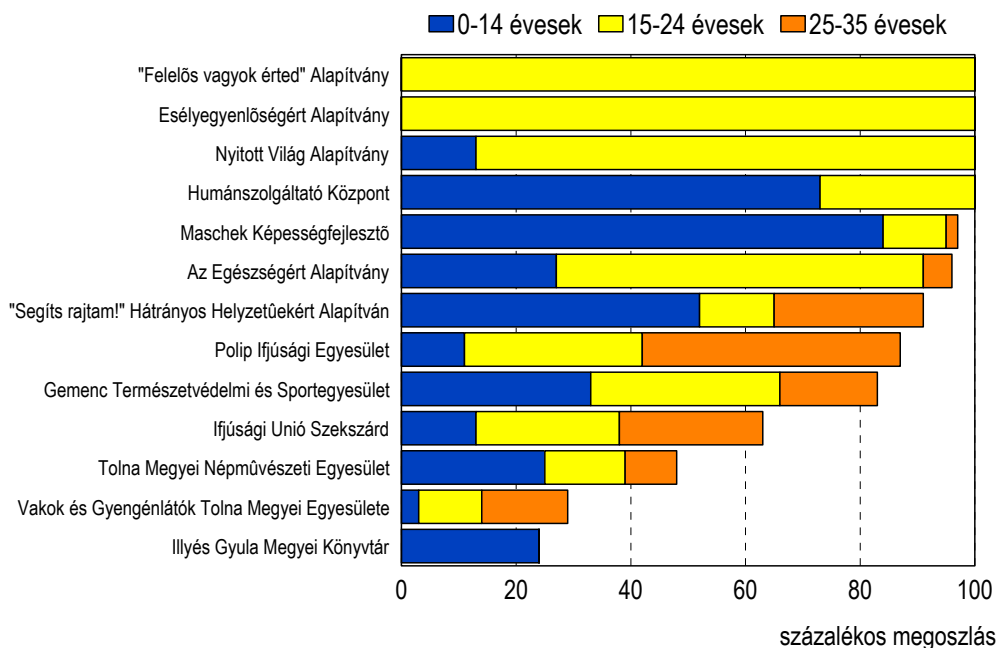
Az ezredforduló óta is bővült a szolgáltatói kör, újabb nonprofit szervezetek jelennek meg a városban hiányzó szolgáltatási területen, melyeknek ifjúsági vonatkozása is van (Esélyegyenlőségért

Alapítvány, Polip Ifjúsági Egyesület, CseMeTe Családi Napközi, Vitakör Szekszárd).

Végignézve a vizsgált intézmények sorát - önbesorolásuk alapján - látható, hogy az általános iskolákon túl további négy-öt szervezet működik kizárólagosan a fiatalokért, ezeket a civil szolgáltatók működtetik. Megállapítható, hogy a többi intézmény is foglalkozik a fiatalok problémáival a klienskörön belül, legtöbbször dolgozik olyan munkatárs, akinek elsődleges feladata a fiatalokról való gondoskodás. Ez azt jelenti, hogy az intézmények belső feladatköri megosztásukban alapvetően felkészültek a fiatalokkal való minőségi foglalkozásra.

Az egyes intézményekben persze nemcsak fiatalok fordulnak meg. Az ügyfélkörre vonatkozóan 19 szolgáltató intézmény, szervezet közölt adatokat a kutatás során, ezen szervezete – önbevallásuk alapján – közel 23000 klienst látnak el évente a megyéből illetve a megyeszékhelyről, ennek 18 százaléka (kb. 4200 fő) 15 éven aluli gyermek, 26 százaléka (kb. 6000 fő) 15-24 év közötti fiatal, és 17 százaléka (kb. 4100 fő) 25-35 közötti fiatal felnőtt.

A fiatalok ügyfélkörön belüli aránya

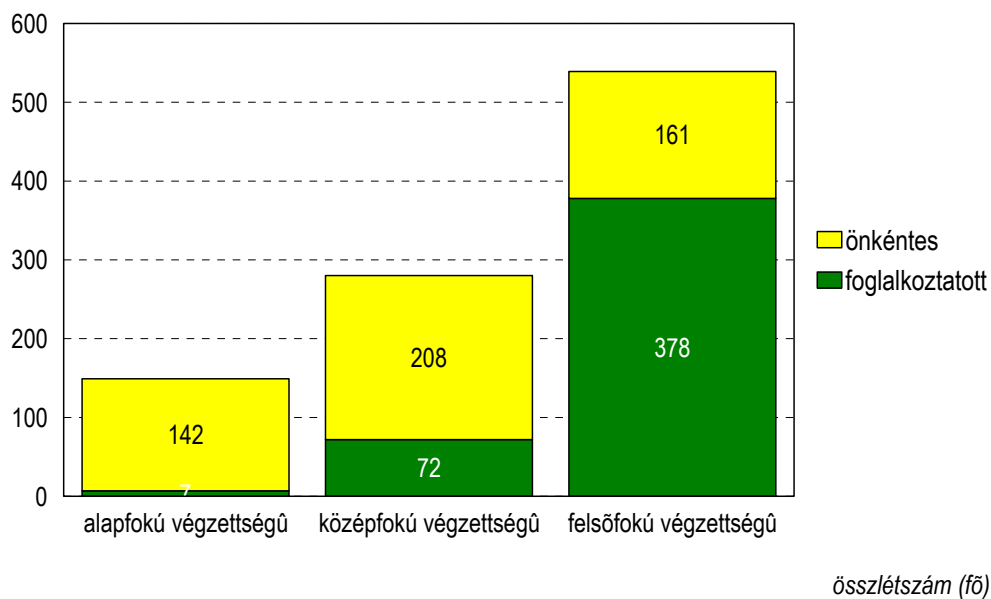
Az oktatási intézményeket nem számítva jellemzően a gyermekek alkotják a klienskörét a Humánszolgáltató Központnak, a Maschek Képességfejlesztőnek és a "Segíts rajtam!" Hátrányos Helyzetűekért Alapítványnak, a fiatalok dominálják a "Felelős vagyok érted" Alapítvány, az Egészségért Alapítvány és a Nyitott Világ Alapítvány célcsoportját. A fiatal felnőttek aránya egyik szolgáltató szervezetnél sem éri el az 50 százalékot, ez a korcsoport a legnagyobb arányban a Polip Ifjúsági Egyesületnél (45 százalék), a "Segíts rajtam!" Hátrányos Helyzetűekért Alapítványnál (26 százalék) és

az Ifjúsági Unió Szekszárd klienskörében fordulnak elő (25 százalék).

A vizsgált intézményekben, szervezetekben (a kórházat nem számítva) összesen 457 fő szakmai munkát végző folyamatosan foglalkoztatott, állandó munkatárs dolgozik, az ő munkájukat további 511 fő önkéntes segíti 33 intézménynél. A rendelkezésre álló humán erőforrásból (önkéntesek és foglalkoztatottak) 510 fő (53 százalék) elsődlegesen a fiatalokkal való foglalkozással van megbízva. Ugyanakkor azt is hozzá kell tenni, hogy ebből 274 fő iskolai tanár vagy tanító.

A fiatalokkal kapcsolatba kerülő humánszolgáltató intézményekben a szakmai munkát végzők 83 százaléka szakirányú képesítéssel rendelkezik, többségében felsőfokú végzettséggel. A legtöbb szakirányú diplomás munkatársa természetesen az iskoláknak van, míg a civil szolgáltatók közül mindössze 8 szervezetnek van egyáltalán folyamatosan foglalkoztatott munkatársa (akár számlásan, akár státuszban).

Humán erőforrás a vizsgált szolgáltatóknál

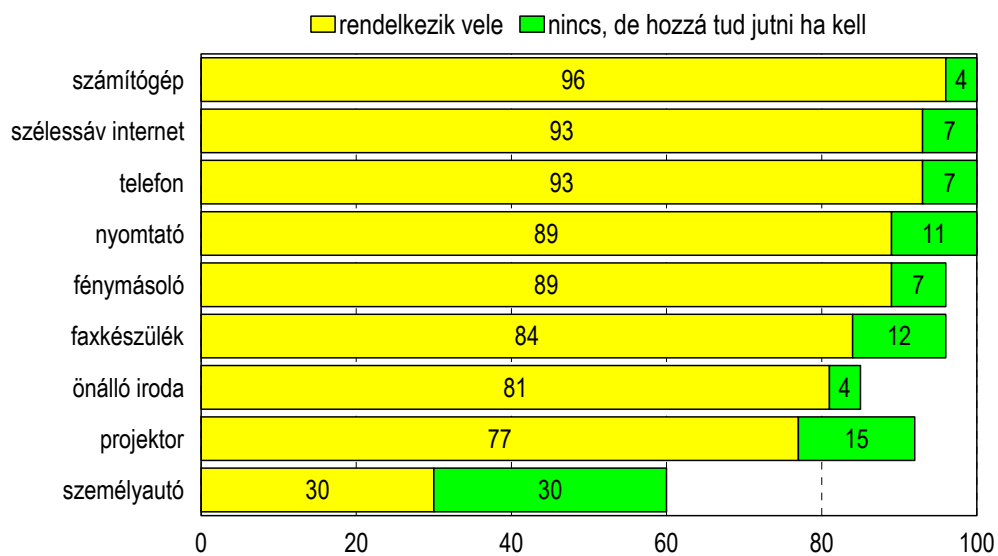
Az alkalmazottakon kívül a városi ifjúságsegítő intézmények, szervezetek munkáját több szervezetnél önkéntesek is segítik. A 33 intézmény átlagosan 4 alapfokú, 6 középfokú és 5 felsőfokú végzettségű önkéntest jelölt meg, s mindez 511 főt jelent, de ebből 300 a Vöröskereszt önkéntesei. Ezen kívül legalább 20 önkéntes segíti a "Felelős vagyok érted" Alapítvány, a Ifjúsági Unió Szekszárd és a Vakok és Gyengénlátók Tolna Megyei Egyesülete munkáját.

Önkéntes munkatársakkal rendelkező szervezetek és az önkéntes segítők képzettsége

	Alapfokú	Középfokú	diplomás	összes
MVK Tolna Megyei Szervezete	120	130	50	300
"Felelős vagyok érted" Alapítvány	0	1	58	59
Ifjúsági Unió Szekszárd	6	20	20	46
Vakok és Gyengénlátók Tolna Megyei Egyesülete	9	11	6	26
Gemenc Természetvédelmi és Sportegyesület	5	10	3	18
"Segíts rajtam!" Hátrányos Helyzetűekért Alapítvány	2	9	4	15
Polip Ifjúsági Egyesület	0	13	0	13
Tolna Megyei Népművészeti Egyesület	0	5	6	11
Mentálhigiénés Műhely - Tolna Megyei Civil Szolgáltató Központ	0	3	5	8
Az Egészségért Alapítvány	0	2	5	7
Kék Madár Alapítvány	0	3	0	3
Önálló Életért Alapítvány	0	0	3	3
Esélyegyenlőségért Alapítvány	0	1	1	2

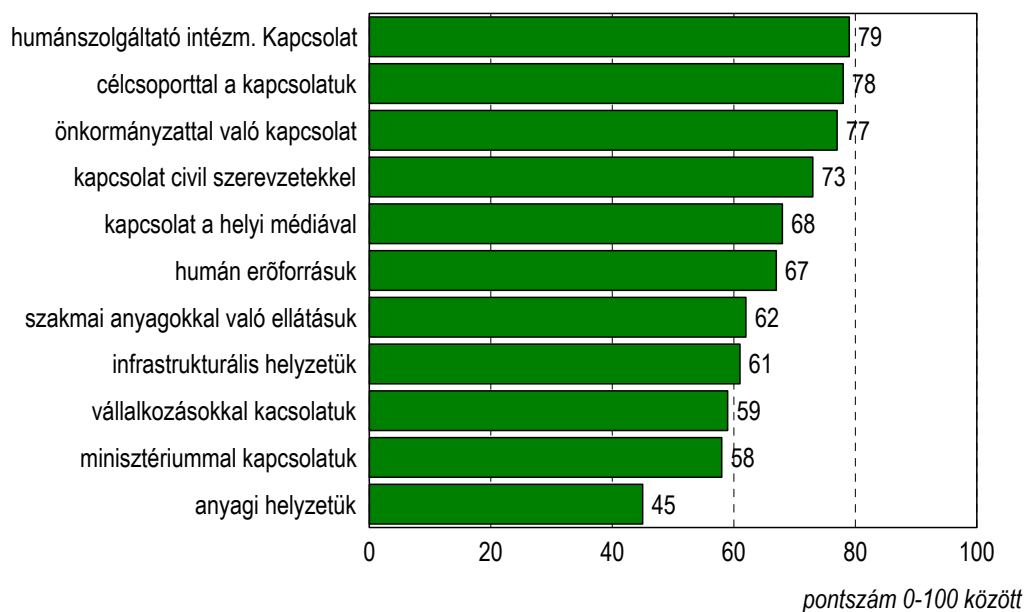
A megfelelő humán erőforrások mellett a hatékony működés másik alapvető feltétele az optimális technikai erőforrások megléte. A kommunikáció legalapvetőbb infrastrukturális eszközeivel, a telefonnal és a szélessávú internettel, valamint a kapcsolódó számítógéppel és nyomtatóval gyakorlatilag minden szervezet (89-96 százalék) rendelkezik, vagy ha nincs neki, akkor is hozzá tud férni, ha szüksége van rá (4-11 százalék). Projektor, fénymásoló, saját iroda is jellemzően rendelkezésre áll, egyedül a személyautó biztosítása okoz némi fejtörést az ifjúsági területen érintett szolgáltatóknak.

A technikai erőforrásokkal rendelkező szolgáltatók aránya

Az ifjúsági szolgáltatók működési feltételeikkel inkább elégedettek, mind a humán erőforrással, mind a szakmai anyagokkal való ellátottságuk pedig az infrastrukturális háttérrel kapcsolatos elégedettség százaléok skálán mérve meghaladta a 60 pontot, ellenben az anyagi helyzetükkel inkább elégedetlenek.

Működési feltételekkel való szubjektív elégedettség

A kapcsolatrendszerükre vonatkozó szubjektív elégedettség már differenciáltabb képet mutat. Általánosságban elmondható, hogy az ifjúsági szolgáltató szervezeteknek más humánszolgáltató intézményekkel illetve az önkormányzattal nagyon jó a kapcsolatuk, csakúgy, mint a célcsoportjukkal illetve a civil szektorral, a vonatkozó százfokú skálán mért index-értékek 73-79 pont között vannak.

A helyi médiával már kevésbé pozitív, de még mindig inkább jó a kapcsolat (68 pont), míg a minisztériummal és a helyi vállalkozókkal való kapcsolatuk tekintetében még kritikusabb véleményt fogalmaztak meg az ifjúsági szolgáltatók.

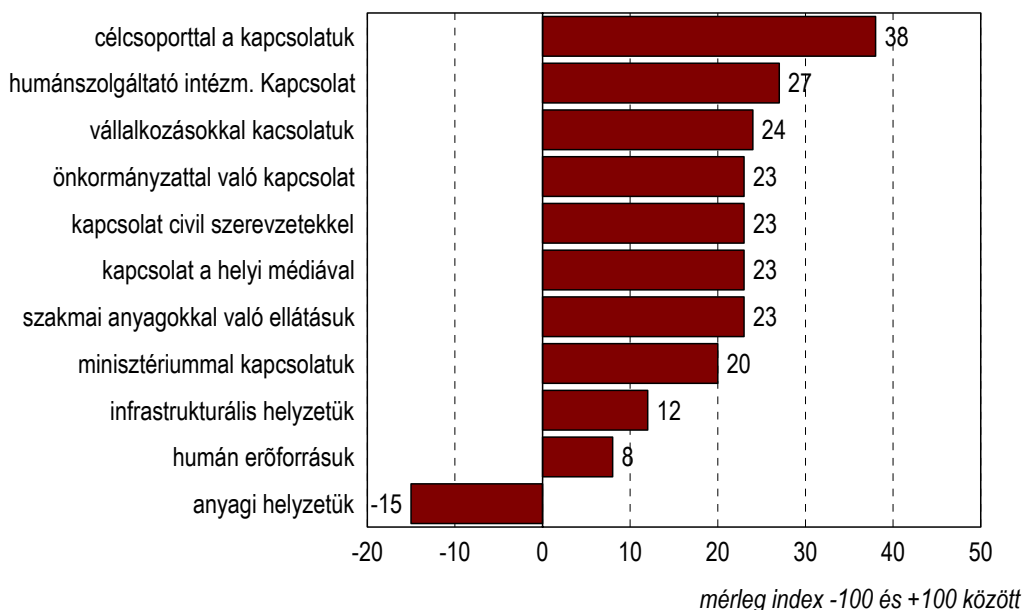
Érdeemes megnézni, hogy a válaszok hogyan alakulnak a nonprofit és a közszolgáltató szervezetek véleménye alapján. A civil szervezetek az infrastrukturális helyzetükkel elégedettebbek, mint az önkormányzati vagy az állami intézmények, míg ezen szervezetek a szakmai anyagokkal és minden kapcsolatukkal elégedettebbek. Különösen nagy az eltérés a két szektor között a minisztériumokkal, a vállalkozókkal és a helyi médiával való kapcsolatuk megítélésében, a nonprofit szolgáltatók sokkal rosszabban látják saját helyzetüket e tekintetben.

	Nonprofit szervezetek	Önkormányzati/állami intézmények
infrastrukturális helyzetük	65	56
humán erőforrásuk	67	69
anyagi helyzetük	43	47
szakmai anyagokkal való ellátottságuk	58	67
önkormányzattal való kapcsolatuk	67	86
humánszolgáltató intézményekkel való kapcsolatuk	73	83
helyi médiával való kapcsolatuk	57	81
minisztériumi kapcsolataik	45	78
civil szervezetekkel való kapcsolatuk	70	75
vállalkozással való kapcsolatuk	50	75
célcsoporttal való kapcsolatuk	70	86

Pontszám (0-100 közötti skálán)

Arra a kérdésre, hogy mit gondolnak, a jövőben hogyan fog változni a szervezetük helyzete a jövőben, a legtöbb dimenzióban az ifjúsági szervezetek nem várnak változást, ez alól két terület a kivétel, az anyagi helyzetük illetve a szakmai anyagokkal való ellátottságuk. Előbbi esetében a szolgáltatók harmada romlást, utóbbi esetében pedig 40 százalékuk inkább javulást vár.

Működési feltételek várt változása az elkövetkező évekre

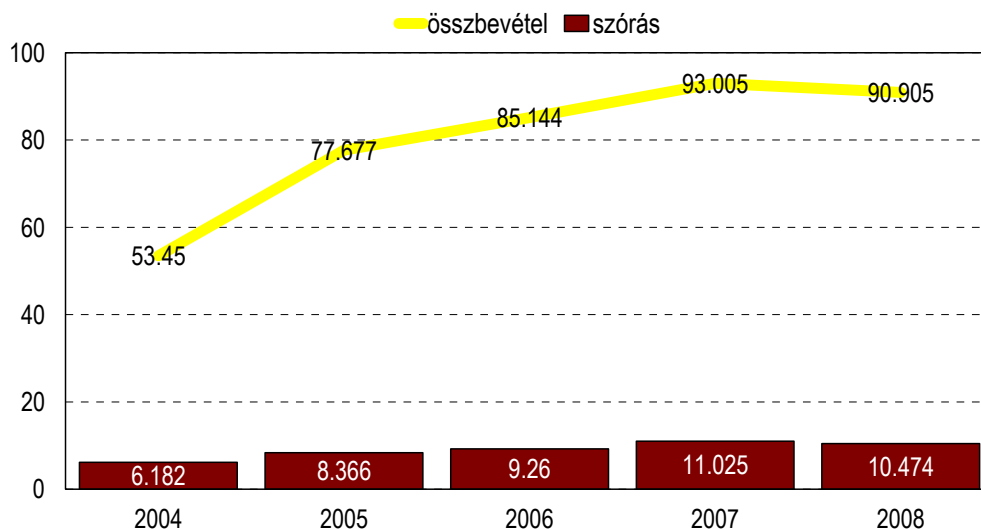
Részleteiben is megvizsgálva a változás várt irányát, az derült ki, hogy a nonprofit szolgáltatók alapvetően bizakodóbbak a jövőre nézve, mint az önkormányzati vagy az állami szolgáltatók, míg utóbbiak körében a humán erőforrás esetében -56 pont, az infrastrukturális helyzetük esetében -33 pont a várt változás mérleg index értéke, s további három területen egyáltalán nem várnak változást az elkövetkező években, addig a nonprofit ifjúsági szolgáltatók minden dimenzióban javulást várnak, különösen az anyagi helyzetük illetve a vállalkozásokkal valamint a célcsoporttal való kapcsolatuk tekintetében.

Várt változás az egyes területeken	Nonprofit szervezetek	Önkormányzati/állami intézmények
infrastrukturális helyzetük	29	-33
humán erőforrásuk	14	-56
anyagi helyzetük	43	0
szakmai anyagokkal való ellátottságuk	36	11
önkormányzattal való kapcsolatuk	36	22
humánszolgáltató intézményekkel való kapcsolatuk	29	22
helyi médiával való kapcsolatuk	31	11
minisztériumi kapcsolataik	36	0
civil szervezetekkel való kapcsolatuk	38	0
vállalkozással való kapcsolatuk	50	22
célcsoporttal való kapcsolatuk	70	86

Mérleg index -100 és +1000 között

Az ifjúságsegítő intézmények, szervezetek általános jellemzői között kell szólnunk a gazdálkodásról, a intézmények bevételeinek szerkezetéről. A kutatás során az önkormányzati és állami intézmények nem közöltek bevételi adatokat, így e kérdés tárgyalásakor csak a nonprofit szektorra vonatkozó információt tudunk bemutatni. A nonprofit ifjúsági szolgáltató szervezeteket Szekszárdon 2004-ben 53 millió forintból tudtak gazdálkodni, 2005-ben már 78, 2007-ben pedig több mint 90 millió forintot tudtak a szolgáltatásaikra fordítani. A dinamikus növekedés azonban a szektort differenciáltan érinti, mert miközben a költségvetés nőtt, a szervezetek által felhasznált összeg szórása is megugrott, vagyis más szavakkal, a látványos emelkedést alapvetően egy-két ifjúsági szolgáltató (pl. Ifjúsági Unió) forrásbővülése okozza a nonprofit szolgáltatók között.

A vizsgált nonprofit ifjúsági szolgáltatók összbevétele (millió forint)

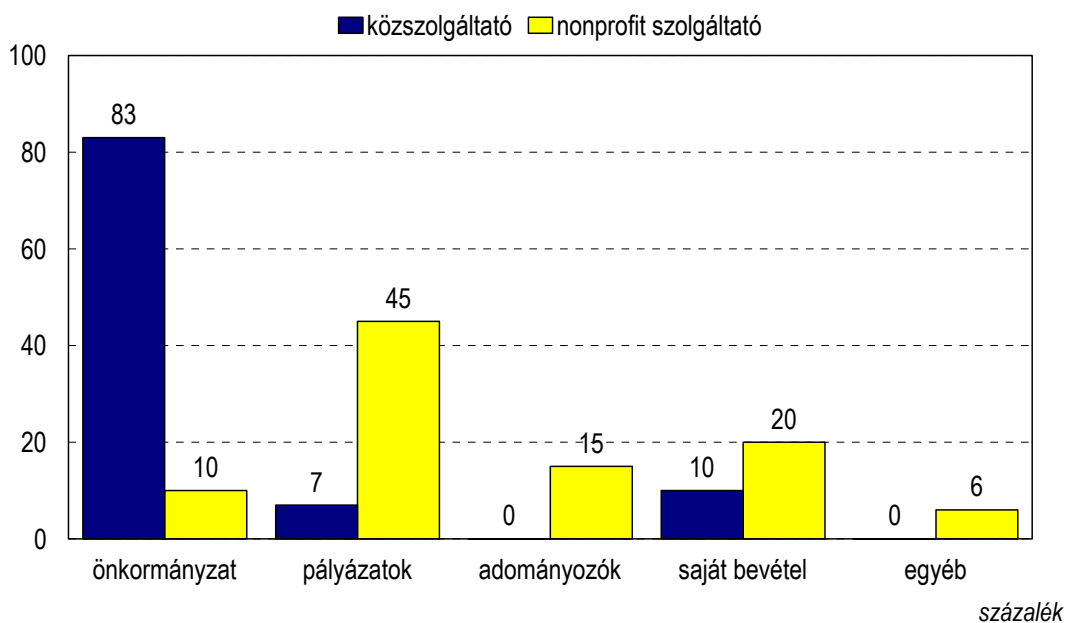

A kutatásból kiderült, hogy az intézmények általában nemcsak a fenntartójuktól jutnak anyagi forráshoz. A közszolgáltató intézmények ugyan 83 százalékban megyei vagy városi önkormányzati forrásból működnek, de bevételeik 10 százaléka saját bevétel, 7 százaléka pedig pályázati forrás volt. A nonprofit szolgáltatók bevételeinek forrása differenciáltabb, megjelenik benn önkormányzati támogatás, működési célú bevétel, adományozók támogatása illetve pályázati forrás is. Ez utóbbi közel felét teszi ki a bevételeknek.

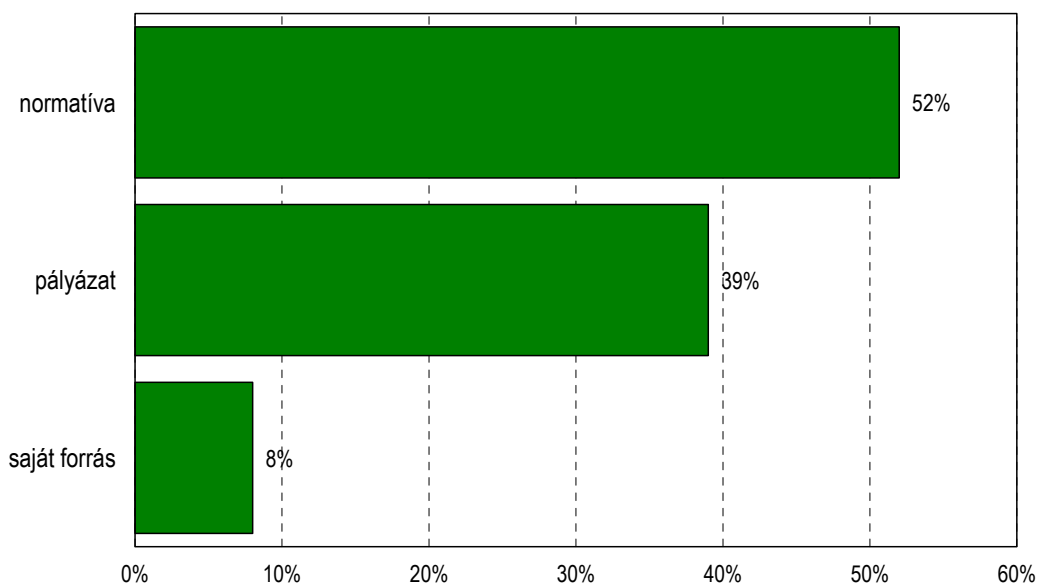
Bár az ifjúsági szolgáltatások finanszírozása mint az látható általában többcsatornás, a szolgáltatók 10-15 százalékában egyetlen csatorna (többségében normatíva) biztosítja a szolgáltatás működését. Összességében az ifjúsági szolgáltatások 39 százalékában jelen vannak a pályázati

források, a döntő a normatíva 52 százalékban, s a saját forrás mindössze 9 százalékuknál járul hozzá a fenntarthatósághoz. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a pályázati források is döntően állami támogatások az ifjúsági szolgáltatások területén.

A szervezetek bevételi forrásának megoszlása

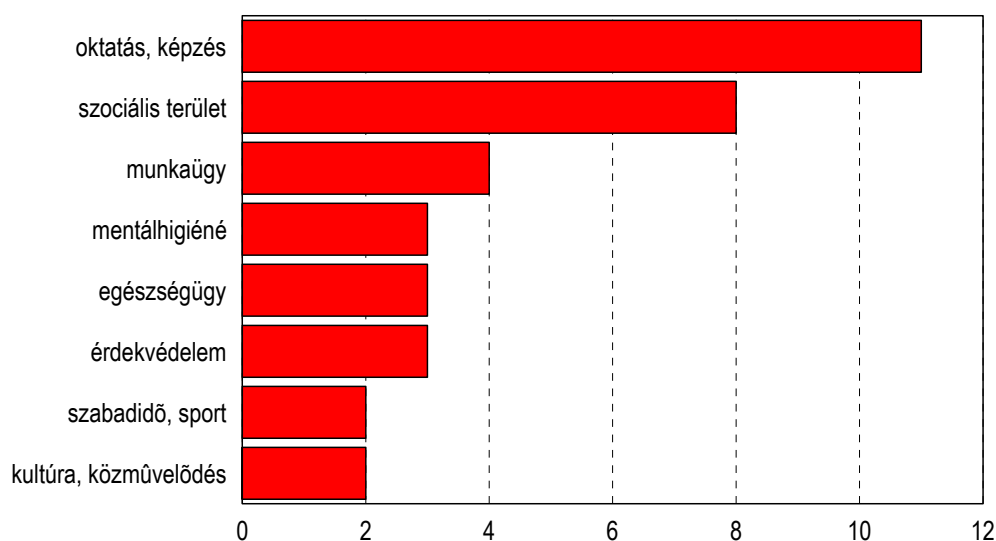
Az ifjúsági szolgáltatások finanszírozási csatornáit a városban

12. A FIATALOKNAK NYÚJTOTT SZOLGÁLTATÁSOK

Az intézmények alapvetően nyolc területen tevékenykednek. Önbevallásuk alapján egy intézmény általában csak egy problématerületre fókuszál, de van közöttük olyan is, amely fő feladatai alapján többféle területhez kapcsolódik. A legtöbb intézmény az oktatási, képzési területen végez támogatói, segítői, fejlesztői tevékenységet, nyújt szolgáltatást. Ezt követik a szociális és munkaerőpiaci szolgáltatást nyújtó intézmények. Ebből következik, hogy a legnagyobb esély e területeken jelentkező ifjúsági problémák, igények megoldására van, a legtöbb szakember ezeken a területeken tevékenykedik a városban.

Az egyes területeken tevékenykedő ifjúsági szolgáltató intézmények száma a mintában

Az egyes intézmények által nyújtott szolgáltatásokat részleteiben is érdemes áttekinteni. A legtöbb intézmény, szolgáltató szervezet oktatási és képzési szolgáltatásokat nyújt 15 helyen folyamatosan, további 4 helyen eseti jelleggel elérhető szolgáltatásról van szó. Ezt követi a szabadidős programok illetve a klubcsoportok működtetése mely 12-13 szakmai szolgáltatónál érhető el folyamatosan. Az információs szolgáltatás is népszerű a kínálati oldalon 10+5 helyen van. A tanácsadások is nagy számban érhetőek el, 8 szolgáltató folyamatosan további 10 eseti jelleggel nyújtja a célcsoportjának. A közművelődés, a közösségi tér biztosítása, a kulturális szolgáltatások, az

érdekvédelem, a környezetvédelem és a drogvenció 4-6 intézményben érhető el folyamatosan míg a szervezetfejlesztést, a diákmunkát illetve a az ifjúsági csere, EVS programokat csak egy-két szervezet vállalja fel tudatosan.

	Folyamatosan nyújtja (szervezet)	Eseti jelleggel nyújtja (szervezet)
Oktatás, képzés	15	4
Szabadidős programok	13	5
Klubcsoporthoz tartozás	12	3
Információs szolgáltatás	10	5
Internetelési lehetőség	9	4
Sport, rekreáció	9	5
Tanácsadás	8	10
tehetséggondozás	8	5
Pályaválasztás	7	5
Közművelődés	6	6
Közösségi tér	6	6
Kulturális szolgáltatás	6	7
érdekvédelem	5	7
környezetvédelem	5	6
drogvenció	4	7
Tábor, üdültetés	4	11
Gyermekjóléti szolgáltatás	3	5
Lakhatás	3	0
Terápia	3	5
szervezetfejlesztés	2	5
diákmunka	1	2
Ifjúságcsere, EVS	1	4
Média	1	4
	141	121

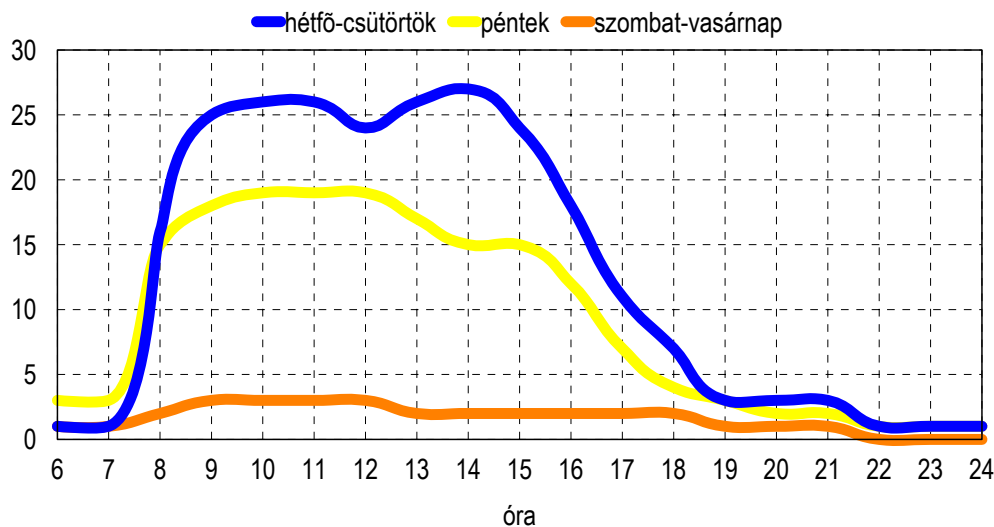
A szolgáltatások valamivel több mint fele valóban szolgáltatásként, folyamatos jelleggel érhető el a fiataloknak, s 46 százalékuk működik kifejezetten projekt jelleggel. A jelenleg működő ifjúsági szolgáltatásokat jellemzően a rendszerváltás után indították a szervezetek, intézmények, 34 százalékukat a 1990-2000 között, 59 százalékukat pedig 2000 óta, vagyis a működési tapasztalat e tekintetben korlátozott.

A legtöbb intézmény esetében igaz, hogy a fiatalok által igénybe vehető szolgáltatásokat speciálisan, elkülönülten csak a korosztály számára nyújtják. A szolgáltatási területek legtöbbje valamilyen rendszerhez kötött (általában a közoktatáshoz). Mindebből következik, hogy leginkább az iskolás korosztály számára működnek legbiztosabban a szolgáltatások. Azon kívül, nem jellemző, hogy a szolgáltató intézmények az emberrel, klienssel mint komplex egészszel foglalkoznának, legtöbbjük a fiataloknak csak bizonyos - gyakran problémás - oldalával találkozik.

Nagyon fontos kérdés annak vizsgálata, hogy a meglévő intézményrendszer mikor áll a fiatalok

rendelkezésére, mikor vehetők igénybe az egyes szolgáltatások. E kérdésben azt a megállapítást tehetjük, hogy a nekik kínált, vagy a számukra is hozzáférhető szolgáltatások többsége nem nagyon igazodik a fiatalok időbeosztásához.

A fiatalok által elérhető intézmények számának óránkénti alakulása

Az intézmények ügyfélfogadási rendje három időszakra bontható: délelőtti órák (8 és 12 óra között), kora délután (12 és 16 óra között), valamint a kora este (16 és 20 óra között). Az első időszakban majdnem mindegyik fogad, az utolsóban már csak töredéke érhető el. A legtöbb ifjúsági szolgáltatás vagy fiatalok által is igénybe vehető humánszolgáltatás általában abban az időszakban érhető el a fiatalok számára, amikor iskolában vannak, vagy dolgoznak. Mire a fiatalok szabadidejükben eljutnának ezekhez az intézményekhez, többségüket már zárva találják. Különösen rossz a helyzet hétfőn, ami a nyitva tartás tekintetében gyakorlatilag már péntek délután kezdődik.

Megkérdeztük a szolgáltatóktól, van-e olyan szolgáltatásuk, amelyet a jövőben meglátásuk szerint meg kellene szüntetni, átszervezni, vagy bővíteni lenne célszerű. Szolgáltatások megszüntetését nem tervezi senki, átszervezést a Polip Ifjúsági Egyesület tervez a közösségi tér esetében valamint az Önálló Életért Alapítvány tervezi, hogy a jelenleg szünetelő információs-tanácsadó szolgáltatást a jövőben elsősorban weboldal, illetve a médiapartnerek igénybevételével kellene működtetni. Meglévő szolgáltatásuk bővítését már többen tervezik kifejezetten nonprofit szolgáltatóként ("Felelős vagyok érte" Alapítvány, Nyitott Világ Alapítvány, Vakok és Gyengénlátók Tolna Megyei Egyesülete, Esélyegyenlőségért Alapítvány, Polip Ifjúsági Egyesület) elsősorban a pályaválasztási és más speciális

tanácsadás, a tehetséggondozás, ösztöndíj rendszerben valamint a személyi segítő szolgáltatásban.

Több intézményben kudarc élmény éri a segítségért forduló diákokat, fiatalokat, olyasmiben igénylik a segítséget amiben nem tudnak segíteni. A Humánszolgáltató Központ nem tudja motiválttá tenni őket az iskolai hiányzásokkal kapcsolatban, az iskolák nem tudják az otthoni zaklatott hátteret megszüntetni. Esélyegyenlőségért Alapítvány számára a munkahelyteremtés esetében volt kudarc, a Gemenc Természetvédelmi és Sportegyesület életében már előfordult, hogy a fiatalok olyan helyre vagy olyan időpontra kértek sportrendezvényt, amit nem lehetett kivitelezni. Az Egészségért Alapítványhoz és a "Segíts rajtam!" Hátrányos Helyzetűekért Alapítványhoz hiába fordultak intézményi szakellátásért vagy pénzügyi segítségnyújtásért, és több szolgáltató helyhiány miatt utasít el klienseket.

Megkérdeztük a szervezeteket arról, hogy érzésük, véleményük szerint - megfelelő anyagi stb. feltételek esetén - milyen feladatokkal lenne szükséges bővíteni a fiataloknak nyújtott szolgáltatások körét a városban és a saját intézményükben. Jellemző, hogy az intézmények, szervezetek háromnegyede megfelelő feltételek esetén bővítené jelenlegi szolgáltatási kínálatát, úgy gondolják, hogy új vagy új típusú szolgáltatást, feladatot kellene bevezetniük. A vizsgált intézmények által adott válaszokat az alábbi táblázat tartalmazza.

Szervezet	Új feladat
Comenius Általános Iskola	⇒ Mentori szolgáltatás bővítése ⇒ Szabadidőszervezés növelése ⇒ Családgondozás fokozása
Esélyegyenlőségért Alapítvány	⇒ Álláskeresési tréningek ⇒ Csoportfejlesztő tréningek szervezése
Az Egészségért Alapítvány	⇒ Csellengők hétfégi ellátása, programok biztosítása
Önálló Életért Alapítvány	⇒ A fogyatékossgal élő gyermekek, fiatalok számára - különösen a súlyosan sérültek számára is- több művészetterápiás csoportra lenne szükség.
Szent László Szakképző Iskola és Kollégium (TISZK)	⇒ Iskolapszichológus alkalmazása
Vakok és Gyengénlátók Tolna Megyei Egyesülete	⇒ Megfelelő és kielégítő segédeszközök megléte (szoftverek, programok, technikai felszereltség bővítése, korszerűsítése stb.).
Polip Ifjúsági Egyesület	⇒ Megfelelő feltételek megléte esetén többféle klub elindítása, képzések szervezése
Tolna Megyei Népművészeti Egyesület	⇒ Rendszeres kézműves foglalkozások a megye különböző településein, ahol a helyi hagyományokat, tudást lehetne átadni a fiatalok részére
"Segíts rajtam!" Hátrányos Helyzetűekért Alapítvány	⇒ Sport, akár versenyszerűen is
5. Számú Általános Iskola	⇒ Szabadidős elfoglaltság ⇒ Kulturált szórakozás ⇒ Pszichológus napi 8 órában
Szent László Szakképző Iskola Egészségügyi és Szociális Szakképző Tagintézménye	⇒ szociális támogatás ⇒ segélyezés
Babits Mihály Általános Iskola	⇒ Szociális támogatáshoz anyagi feltételek

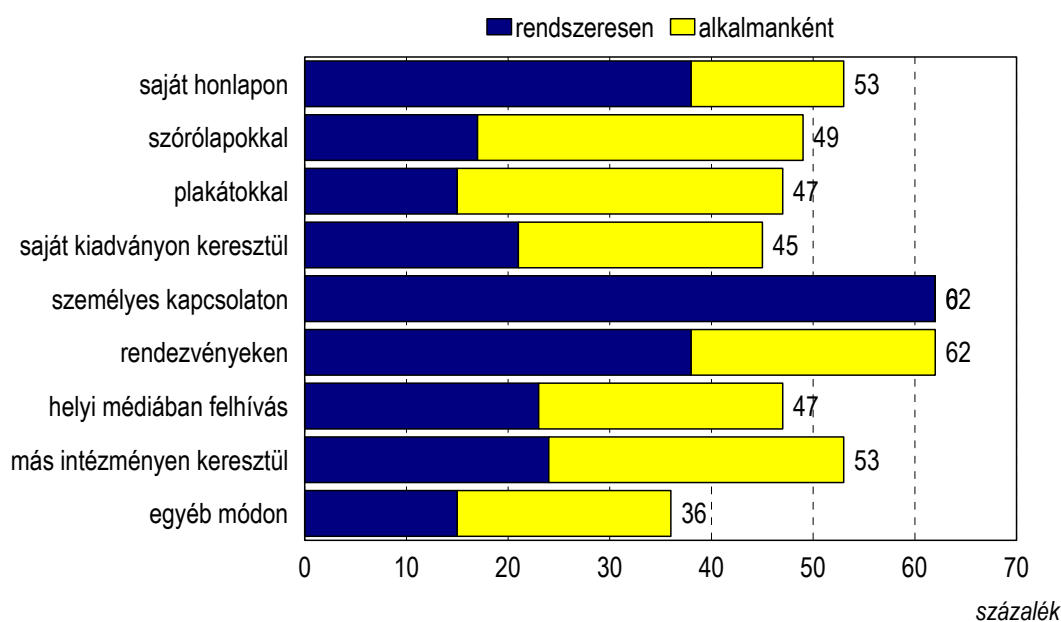
Ifjúsági Unió Szekszárd	⇒ további táborok, szabadidős programlehetőségek szervezése ⇒ globális nevelés ⇒ klubjellegű foglalkozáshoz helyszín biztosítás
Gemenc Természetvédelmi és Sportegyesület	⇒ Több programot kellene szervezni
Maschek Képességfejlesztő	⇒ Több szabadidős program szervezése
Humányszolgáltató Központ	⇒ Város által kínált szabadidős tevékenységek bővítése

Arra a kérdésre, hogy mivel kellene bővíteni a városban az ifjúsági szolgáltatásokat sokan emelték ki az iskolapszichológusi szolgáltatást. E mellett több intézmény egybehangzó véleménye, hogy elsősorban a fiatalok szabadidő eltöltési lehetőségeit szükséges bővíteni (több térítésmentes korosztályi kulturális program, intézményhasználat, tömegsport esemény, családi szabadidős programok, szakkörök, ép és sérült fiatalok integrált programjai, megoldatlana a fogyatékkal élő fiatalok tömegsportja).

Egy-két intézmény minőségi újításban is gondolkodott. Ők az intézmények közötti együttműködés javításának szükségességét, valamint a képzések hatékonyságának növelését illetve tematikus, diákokat érintő fórumok szervezését látnák szívesen (munkavállalás, oktatási jogok, külföldi ösztöndíjak, táborozási lehetőségek).

Az intézmények a fiatalokat a nekik nyújtott szolgáltatásokról intézményük, szervezetük létezéséről alapvetően a személyes kapcsolatokon, az internetes honlapon és a célzott rendezvényeken keresztül kommunikálják.

Hogyan tájékoztatják a fiatalokat intézményük, szervezetük létezéséről, nekik ajánlott szolgáltatásaikról?

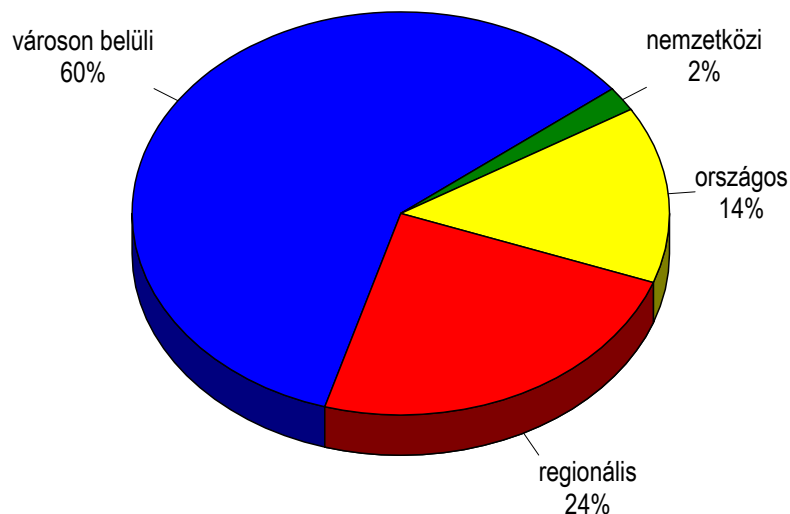

A vizsgált intézmények közül a legszélesebb kapcsolati körrel az általános és középiskolák, az Illyés Gyula Megyei Könyvtár és Polip Ifjúsági Egyesület bír. Jellemző, hogy a két legfontosabb SZMM finanszírozású hálózati intézményt működtető szervezetek (Esélyek Háza, CISZOK) nincsenek központi helyen, jól elkülönül a nonprofit és az önkormányzati szolgáltató intézmények kapcsolatrendszere.

Az ifjúságsegítő intézményeknek, szervezeteknek nem csak a városon belül, hanem azon kívül is vannak kapcsolataik partner szervezeteikkel. A vizsgált szervezetek összesen 40 a régióon belüli, 28 féle a régióon kívüli szervezettel, intézménnyel vannak munkakapcsolatban saját bevallásuk szerint. Jól látható hogy az összes említett együttműködés közel kétharmada a legszűkebb területi egységre, Szekszárd városára korlátozódik, s mindent összevetve az összes szervezeti kapcsolat 84 százaléka a dél-dunántúli régióban realizálódik.

Az adatok alapján a legfontosabb régióon belüli partnerek a városi ifjúsági szolgáltatók szempontjából a Mobilitás Dél-Dunántúli Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda, a Baranya Ifjúságáért Kht.-Tett-Hely Ifjúsági Iroda, a drogprenenciós és terápiás munkában a pécsi Indít közalapítvány, Zsibriki Drogrehabilitációs Intézet, Leo Amici Alapítvány, valamint a Pécsi Regionális Képző Központ.

A vizsgált ifjúsági szolgáltató intézmények munkakapcsolatainak területi megoszlása

Azt nem tudjuk, hogy az intézmények ifjúságsegítési feladataikat érdemben összehangolják-e vagy csak formális kapcsolat van az intézmények között, azonban a szakértői és intézményi

vélemények között is előkerült ez a probléma, mint lehetséges veszélyforrás. A szakértői kérdőíves adatfelvételben a többen hiányolták az intézmények közötti rendszeres kommunikációt és a kölcsönös tájékoztatást. Ilyen esetben könnyen kialakulnak hiányterületek és jelentős átfedések egyaránt.

Mivel a profi segítői szakmákban tevékenykedő szakemberek a régi, hagyományos probléma kategóriákban gondolkodnak (rossz tanuló, hátrányos helyzetű család, szegények, devianciák stb.) értelemszerű, hogy azokat vélik veszélyeztetetteknek, akik ezekbe a kategóriákba tartoznak. Ugyanakkor több kutatás kimutatta, hogy a gyakorlatban a hagyományos problémahordozó gyerekek jelentős része nem produkálja az elvárt "patologikus" tüneteket, ugyanakkor a tradicionálisan nem problematikus ifjúsági és gyerekcsoportok tagjai kimaradnak az ellátásból. Fenn áll a veszély Szekszárdon is, hogy a hagyományos segítői szakmai rendszer csak az előbbivel kezd el foglalkozni.

Egy másik probléma, hogy a kulturálisan, gazdaságilag, társadalmi rétegzettség, iskolázottság stb. szerint teljesen heterogén ifjúsággal a városban egy alapvetően homogén segítői szakma foglalkozik. Ez a szakma dönt nagyon gyakran arról, hogy mi legyen a fiatalokkal, milyen ifjúsági programok, rendezvények valósuljanak meg. A városban a fiatalok részvételével összehangolt ifjúságpolitikai rendszer, részben tudná kontrollálni a segítői szakmát is és segítséget nyújthatna az ifjúsági szolgáltató tevékenységek korrigálásához.

Végezetül fel kell hívni a figyelmet még egy veszélyforrásra. Az ifjúságról való társadalmi gondolkodás átöröklődik, - bár nem szándékoltan - szabályozza a fiatalok viselkedését, gondolkodását, ezért különösen fontos, hogyan alakul az ifjúsági szolgáltatások struktúrája.

A megkérdezett helyi szakértők szerint Szekszárdon fontos, megoldatlan ifjúsági probléma a tanulmányaik finanszírozásának kérdése, az elhelyezkedés, az életkezdés támogatása és az egészségi állapotuk általános romlása, párosulva a bizonytalan jövőképpel és a kilátástalansággal. A legfontosabb ifjúsági problémának egyértelműen az ifjúsági munkanélküliséget és a képzési kompetenciák hiánya tűnik.

A szakértők szerint 2000 óta az egyes ifjúsági területeket nézve javult a gyermek és ifjúságvédelem helyzete, nem változott az oktatás színvonala és a fiatalok egészségi állapota, miközben inkább romlott szórakozási és sport lehetőségek, a diákönkormányzatok működése, az ifjúsági érdekérvényesítés, a pályakezdők munkához és lakáshoz való hozzájutási lehetőségei. Abban is teljes konszenzus van a helyi szakértők körében, hogy az ifjúsági feladatokra túl keveset költ az önkormányzat. Ugyanakkor pozitív tendencia véleményük szerint, hogy az elmúlt évekhez viszonyítva kicsivel nagyobb mértékben igyekszik az önkormányzat megismerni a fiatalok igényeit.

Az ifjúsági problémák megoldásában a legnagyobb szerepe az iskolának és a szülőknek valamint a médiának valamint a kormánynak van a helyi szakértők szerint, a baráti körnek, az önkormányzatnak csak közepes, az egyházaknak és a civil szervezeteknek pedig inkább csak kis

szerepet látnak. A pedagógusok, családsegítők, ifjúságorvosok munkájával alapvetően elégedettek a válaszoló szakértők, a szociális munkások, művelődésszervezők, önkormányzati képviselők, védőnők és bűnmegelőzési szakemberek munkáját közepesre, a ifjúsági tanácsadói munkát végzőkét pedig inkább csak elégségesre minősítették.

14. AZ IFJÚSÁGI SZOLGÁLTATÁSFEJLESZTÉS ALAPELVEI

A jövőben a városi ifjúsági koncepció elsősorban az ifjúsági szolgáltatások fejlesztését célszerű, hogy célozza, melynek központi gondolata hangsúlyosan funkcionalista megközelítésű, vagyis abból indulhat ki, hogy mi az ifjúsági szolgáltatások elsődleges funkciója. E tekintetben a ifjúsági szolgáltatásfejlesztési koncepció válasza lehet az, hogy a szekszárdi ifjúsági szolgáltatásoknak a városban élő fiatalok felnőtté válását kell elősegíteni, vagyis a gyermeki státusból a felnőttkorba való átmenetet, a szülői háttérrel való leválást kell segíteni.

Az ifjúsági „szolgáltatások” konkrét tárgya idővel sokat változott a fiatalok társadalmi, gazdasági helyzetének, a politikai viszonyrendszerben elfoglalt helyüknek megfelelően. A szakmai programok fiatalok legégetőbb regionális problémájának az esélyegyenlőség kérdését, az ifjúsági munkanélküliség problémáját, az önálló egzisztencia teremtéséhez elengedhetetlen első lakás megszerzését, valamint az egészségkárosító és deviáns magatartásformák háttérbe szorítását határozták meg.

Az önálló életvitel kialakítását segítő szolgáltatásokat a koncepció funkciójuk szerint öt kategóriába sorolhatók: 1) jogi értelemben vett leválás, 2.) anyagi függetlenedés, 3.) konstruktív életvezetés kialakulása, 4.) közös fedél alól történő leválás és mobilitás, 5) önálló identitástudat kialakítása (szubjektum leválása).

A helyi és regionális ifjúsági szolgáltatások szervezése tekintetében a plurális szolgáltatás-szervezés mellett érvelünk, vagyis szociális gazdaság, a magánszektor és a közsféra egyaránt szerepet kell hogy vállaljon az ifjúsági szolgáltatásainak működtetésében.

A készülő ifjúsági szolgáltatásfejlesztési tervének, stratégiájának elengedhetetlen része a meglévő tapasztalatok, kutatási eredmények rendszerezését és a feladatok meghatározását segítő alapelvek meghatározása:

- a koncepcióban meghatározott kitörési pontok esetében fontos szempontnak kell lennie a gazdasági, kulturális, családi stb. és egyenlőtlenségekből fakadó **társadalmi hátrányok csökkentésének**
- a koncepcióban alapvető fontosságú az **együttműködés és partnerség** a fiatalok ügyében érintett és a fiatalokkal foglalkozó intézmények, szervezetek, civil közösségek között
- a stratégia hatékonyságának alapfeltétele a folyamatos **monitoring** lehetőségének megteremtése (rendszeres véleménykérés, folyamatkövetés, kutatás, adatgyűjtés stb.)
- a **fiatalokra, mint erőforrásra** kell tekinteni és nem mint problémahordozókra, nem a problémáikat kell megoldani, hanem helyzetbe kell hozni őket

- a stratégiának elsősorban **proaktív szemlélettel** kell rendelkezni, vagyis a probléma kezelése helyett a megelőzésre és szemléletformálásra kell a hangsúlyt helyezni.
- a városi ifjúsági stratégia és annak megvalósításából fakadó feladatoknak **összhangban** kell állnia a város általános fejlesztési programjával, a települési szintű szociális stb. ágazati stratégiákkal, a szolgáltatástervezési koncepciókkal
- a fiatalokkal való foglalkozást a városban formális és informális **hálózati kapcsolatokon** keresztül kell megvalósítani nem pedig vertikális hierarchiába rendezett intézményrendszeren keresztül

Az ifjúsági problémák kezelése során nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az általunk feltárt jellegzetességeknek, ifjúságot érintő kérdéseknek szinte mindig van egy tágabb kontextusa, gyakran a korosztálytól független problémaként hatékonyabban lehet kezelni azokat. Azt is érdemes szem előtt tartani, hogy a szakpolitikák középpontjában általában egy társadalmi probléma áll és nem egy heterogén társadalmi csoport.

Az ifjúságkutatás során feltárt jelenségekre, tendenciákra valamilyen módon reagálni fog az önkormányzat. Ez azonban nem azt jelenti, hogy ezeket a problémákat kizárólag az önkormányzatnak kell megoldania (hiszen sok olyan kérdés felmerült, amelynek megválaszolására nincs is kompetenciája), hanem inkább azt, hogy az önkormányzatnak intézményeivel, a helyi társadalommal és azok civil szervezeteivel együttműködve kell válaszokat keresnie. Egy ilyen válasz lehet az ifjúsági koncepció és stratégia elkészítése.